73. Perjantaina 25 päivänä lokakuuta 1991

kello 13

Päiväjärjestys

S.

Ilmoituksia

Esitellään:

1) Ed. Haaviston lakialoite n:o 74 laeiksi poliisilain 4 ja 5 §:n sekä valtiopäiväjärjestyksen muuttamisesta 2313

Toinen käsittely:

2) Ehdotukset laeiksi eräiden verotusmenettelyä koskevien säännösten muuttamisesta ..... „

Hallituksen esitys n:o 113
Toivomusaloite n:o 140
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 34

3) Ehdotus laiksi Tshekkoslovakian Sosialistisen Tasavallan kanssa kaupan esteiden vastavuoroisesta poistamisesta tehdyn sopimuksen muuttamista koskevan Tshekin ja Slovakian liittotasavallan kanssa tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä 2315

Hallituksen esitys n:o 89
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 2

4) Ehdotus laiksi ulkomaanedustuksen virkamiesten puolisoille maksettavasta erityiskorvauksesta annetun lain muuttamisesta 2322

Hallituksen esitys n:o 93
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 3

S.

5) Ehdotus laiksi pellonraivauksen määräaikaisesta rajoittamisesta 2322

Hallituksen esitys n:o 46
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 4

Ainoa käsittely:

6) Ehdotus Kansainvälisen työkonferenssin hyväksymän taloudellisesti tuettua opintovapaata koskevan yleissopimuksen nro 140 hyväksymisestä 2323

Hallituksen esitys n:o 86
Työasiainvaliokunnan mietintö n:o 1

7) Ehdotus Kansainvälisen työkonferenssin hyväksymän, työnantajan toimesta tapahtuvaa palvelussuhteen päättämistä koskevan yleissopimuksen nro 158 hyväksymisestä ..... „

Hallituksen esitys n:o 87
Työasiainvaliokunnan mietintö n:o 2

8) Ehdotukset vuonna 1990 pidetyn 77. Kansainvälisen työkonferenssin eräiden päätösten johdosta ..... „

Hallituksen esitys n:o 88
Työasiainvaliokunnan mietintö n:o 3

Ensimmäinen käsittely:

9) Ehdotus laiksi luottoverolain 2 ja 25 §:n muuttamisesta 2325

Hallituksen esitys n:o 67
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 35

S.

10) Ehdotukset laeiksi tieliikennelain 86 ja 105 §:n, ilmansuojelulain 23 §:n sekä pysäköintivirhemaksusta annetun lain 1 §:n muuttamisesta 2325

Hallituksen esitys n:o 10
Liikennevaliokunnan mietintö n:o 2

Esitellään:

11) Hallituksen esitys n:o 159 laiksi maataloustuotannon tasapainottamisesta annetun lain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta 2336

12) Hallituksen esitys n:o 162 laiksi kilpailunrajoituksista 2338

13) Hallituksen esitys n:o 163 laiksi kilpailuneuvostosta 2356

14) Hallituksen esitys n:o 164 laiksi kilpailuvirastosta annetun lain 2 ja 3 §:n muuttamisesta ..... „

15) Hallituksen esitys n:o 165 laeiksi vakuutusyhtiölain sekä talletuspankkien toiminnasta annetun lain muuttamisesta ..... „

16) Hallituksen esitys n:o 161 laiksi vuokra-asuntolainojen korkotuesta annetun lain muuttamisesta ..... „

17) Ed. Aittoniemen ym. lakialoite n:o 76 laiksi vuodelta 1992 toimitettavassa valtionverotuksessa sovellettavista veroasteikoista ja veroprosenteista ..... „

18) Ed. Aittoniemen ym. lakialoite n:o 77 laiksi tulo- ja varallisuusverolain muuttamisesta ..... „

19) Kertomus Antellin kokoelmien ja rahavarain hoidosta, käytöstä, kartuttamisesta ja hallinnosta 1.1.1989—31.12.1990 (K 8) 2357

Pöydällepanoa varten esitellään:

20) Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 6 hallituksen esityksestä ulkomaalaisten kunnallista äänioikeutta ja vaalikelpoisuutta koskevaksi lainsäädännöksi (HE 78) 2357

21) Talousvaliokunnan mietintö n:o 14 hallituksen esityksestä laiksi energia-avustuksista (HE 140) ..... „

Puhetta johtaa puhemies Suominen.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi ensimmäinen varapuhemies Paakkinen sekä edustajat Biaudet, Björkenheim, Haavisto, Hacklin, Juhantalo, Kanerva, Kasurinen, Kauppinen, Kuittinen, Laakso, Mattila, Mäkelä, E. Rehn, Rinne, Rusanen, Suhonen, Särkijärvi, Tenhiälä, Varpasuo, Vehkaoja, Viljamaa ja Vähäkangas.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päivästä virkatehtävien vuoksi edustajat Paakkinen ja Rusanen sekä yksityisasioiden vuoksi edustajat Björkenheim, Haavisto, Mattila, Särkijärvi, Tenhiälä ja Vähäkangas sekä tämän kuun 31 päivään yksityisasioiden vuoksi edustajat Mäkelä ja Suhonen.

Ed. Siuruaisen edustajantoimi

Puhemies: Luetaan ed. Siuruaisen eduskunnalle osoittama kirjelmä.

Sihteeri lukee:

"Eduskunnalle

Tultuani nimitetyksi Oulun läänin maaherraksi pyydän kunnioittavasti eron Eduskunnan jäsenyydestä 1.11.1991 alkaen.

Helsingissä 25 päivänä lokakuuta 1991

Eino Siuruainen
Kansanedustaja"

P u h e m i e s : Puhemiesneuvosto puoltaa anomusta.

Anomukseen suostutaan.

Kirjalliset kysymykset

P u h e m i e s : Ilmoitetaan, että eduskunnalle ovat, puhemiehelle osoitettuina, saapuneet vastaukset kirjallisiin kysymyksiin n:ot 221, 226, 227, 229, 232, 236, 238, 241 ja 249. Nämä kysymykset vastauksineen on nyt jaettu edustajille.

P ä i v ä j ä r j e s t y k s e s s ä o l e v a t a s i a t :

1) Ed. Haaviston lakialoite n:o 74 laeiksi poliisilain 4 ja 5 §:n sekä valtiopäiväjärjestyksen muuttamisesta

Valiokuntaan lähettäminen

P u h e m i e s : Puhemiesneuvosto on ehdottanut, että asia lähetettäisiin valmistelevasti käsiteltäväksi perustuslakivaliokuntaan. Viime tiistain täysistunnossa julistettiin keskustelu asiasta päättyneeksi.

Keskustelussa on ed. Haavisto ed. Nikulan kannattamana vastoin puhemiesneuvoston silloista ehdotusta ehdottanut, että asia lähetettäisiin valmistelevasti käsiteltäväksi hallintovaliokuntaan.

Sen johdosta, että puhemiesneuvosto on päättänyt ehdottaa hallituksen esityksen n:o 155 laiksi poliisin hallinnosta lähetettäväksi hallintovaliokuntaan, puhemiesneuvosto on, ottaen huomioon puheena olevan lakialoitteen ja hallituksen esityksen osittaisen asiallisen sidonnaisuuden, päättänyt tarkistaa aikaisempaa ehdotustaan ja ehdottaa, että ed. Haaviston lakialoite n:o 74 lähetettäisiin hallintovaliokuntaan.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään hallintovaliokuntaan.

2) Ehdotukset laeiksi eräiden verotusmenettelyä koskevien säännösten muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 113
Toivomusaloite n:o 140
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 34

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 34. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

Ed. H e i k k i n e n : Arvoisa puhemies! Käsiteltävänä oleva verotuslain sekä eräiden muiden lakien tarkistaminen johtuu siitä, että verohallitus ei ole vieläkään pystynyt ratkaisemaan aikaansaamiaan automaattiseen tietojenkäsittelyyn eli atk:hon liittyviä ongelmia. Valtionhallinto on luotu toimeenpanemaan ja toteuttamaan eduskunnan säätämiä lakeja ja hallituksen säädöksillään antamia määräyksiä. On käsittämätöntä ja sanoinkuvaamatonta se alennustila, mihin eräs maamme keskusvirasto on ajautunut. Se ei pysty toteuttamaan ja toimeenpanemaan voimassa olevaa lainsäädäntöä.

Verohallituksen kyvyttömyyden vuoksi eduskunta joutuu jo toisena vuonna peräkkäin muuttamaan vuosikymmeniä voimassa ollutta ja tätä ennen moitteettomasti toiminutta lainsäädäntöä pelkästään sen vuoksi, ettei valtionhallinnon keskusvirasto pysty hoitamaan tehtäviään. Ei voi kuin ihmetellä, miten tällainen on mahdollista oikeusvaltiossa.

Käsiteltävänä olevat lainmuutokset ovat sinänsä sisällöltään hyväksyttävissä eivätkä aiheuta esimerkiksi veronsaajien oikeusturvaan heikennyksiä. Valtiovarainvaliokunta esittää kuitenkin, että hallituksen esitystä muutetaan niin, että valtuuksia ei anneta kahdeksi vuodeksi vaan yhdeksi.

Muutokset ovat tuomassa myös eräitä näkyviä muutoksia nykyiseen verotuskäytäntöön. Veroluetteloita ei enää valmisteta, ja jokavuotiset veronäyttelyt ovat jäämässä pois. Tosiasiallinen syy veroluetteloiden poisjäämiseen on kuitenkin yksinkertaisesti se, ettei asiasisällöltään oikeita luetteloita ilmeisesti pystytä tekemään.

Arvoisa puhemies! Kun huomasin, että täällä salissa ainakin äsken oli hallinnon kehittämistä käsittelevän ministerivaliokunnan puheenjohtaja, tulin käyttämään tätä puheenvuoroa tehdäkseni eräitä konkreettisia ehdotuksia tilanteen korjaamiseksi ja verotuskäytännön uudistamiseksi.

Ennen nykyisiä sotkuja verotuksen tietokonelaskenta toteutettiin Valtion tietokonekeskuksen VTKK:n toimesta. Käytäntö toimi kohtuullisen

moitteettomasti. Verohallinto olikin Valtion tietokonekeskuksen ylivoimaisesti suurin asiakas.

Kaikesta huolimatta verohallinto halusi kuitenkin kokonaan oman järjestelmän tuotantoyksiköineen. Pelkästään omaan konekantaan on jo tähän mennessä investoitu satoja miljoonia markkoja. Nyt sitten ollaan tässä tilanteessa, missä ollaan.

Hallitus on jo käynnistänyt ohjelmansa mukaisesti keskusvirastojen koko toiminnan uudelleenjärjestämisen. Myös verohallitus ja sen toiminta on otettava tarkastelun kohteeksi.

Mielestäni verohallinnon tietokonetoiminnasta tulisi muodostaa osakeyhtiöpohjainen liiketoimintaa harjoittava yhtiö. Tällöin se pystyisi verohallinnon tietokonepalvelujen lisäksi myymään tietokonepalveluja myös ulkopuolisille asiakkaille. Näin kallis konekanta saataisiin maksimaaliseen käyttöön.

Uskoisin, että kunnat ja seurakunnat, jotka maksavat merkittävän osa verotuskustannuksista, voisivat asiakkaina käyttää yhtiön palveluja hyväkseen. Kun kunnat vastaavat myös osasta kustannuksia, saattaisi olla perusteltua, että ne olisivat jopa osakkaina yhtiössä.

Käsitykseni mukaan verohallinnolla on tässä maassa kattavimmat henkilö- ja kiinteistörekisterit. Näiden mahdollisimman täysimittainen hyväksikäyttäminen mahdollistaisi myös henkikirjoituksen toimittamisen. Verohallinto joutuu jo nykyisin käytännön työssään paikkailemaan henkikirjoitusta selvittäessään ihmisten oikeita ja todellisia koti- ja verotuspaikkoja. Nykyinen henkikirjoitusjärjestelmä voitaisiin lakkauttaa auttamattomasti vanhentuneena. Kun tehtävät yhdistettäisiin verohallinnolle, syntyisi käsitykseni mukaan hyvinkin huomattavia kustannussäästöjä.

Myös kiinteistörekistereitä pidetään usean viranomaisen toimesta. Eräs aivan erillinen on lainhuudatuksista pidettävä rekisteri. Lainhuutoa haettaessa verohallinnon kiinteistörekisterin tietoja joudutaan kuitenkin käyttämään hyväksi. Mielestäni myös lainhuutorekisterin pitäminen voitaisiin yhdistää verohallinnon tehtäviin. Verohallinnosta löytyy hyvinkin pätevää asiantuntemusta näidenkin tehtävien hoitamiseen.

Arvoisa puhemies! Verotuksen tietokonepalveluja hoitavan yhtiön perustamiselle löytyy hyvin paljon painavia perusteluja. Yhtiölle löytyy varmasti myös paljon muitakin tehtäviä kuin ne, mitä olen edellä lyhyesti luetellut. Olen täysin vakuuttunut, että se pystyisi paljon paremmin hoitamaan myös verohallinnon atk-palvelut kuin keskusviraston eli verohallituksen suoranaiseen organisaatioon kuuluva yksikkö. Silloin olisi toivoa, että nykyiset sotkutkin selviäisivät huomattavasti nopeammin kuin verohallituksen toimesta.

Kun verohallituksesta irrotettaisiin atk-tehtävät erilliselle yhtiölle, loput verohallituksen tehtävät voitaisiin siirtää valtiovarainministeriöön ja paikallishallinnolle. Koko verohallitus voitaisiin lakkauttaa.

Ed. Louekoski: Herra puhemies! Olen ed. Heikkisen kanssa siitä samaa mieltä — tämän olemme ennenkin tässä salissa todenneet — että on anteeksiantamatonta, että verohallinnossa tällainen sotku on päässyt syntymään, sotku josta kärsivät tavalliset verovelvolliset, kunnat ja tietenkin myös valtio verojen kantajana.

Mutta edustajan ehdotus tilanteen korjaamiseksi on kyllä erikoinen, että perustettaisiin vielä uusi erillinen organisaatio tarjoamaan tietokonepalveluksia jollekin keskusvirastolle ja sellaiseen yhteyteen, johon esimerkiksi lainhuutorekisteri ei lainkaan kuulu.

Käsitykseni on se, että jos tässä uudelleenjärjestelyjä tarvitaan verohallituksen tietokonesotkujen nopeaksi selvittämiseksi, on syytä palata vanhaan käytäntöön ja antaa tehtävä Valtion tietokonekeskukselle, jonka konekanta jatkuvasti kasvaa ja jonka kapasiteetti tekniikan kehittymisen myötä varmaankin riittää myös tähän tehtävään. Se olisi paljon yksinkertaisempi ratkaisu kuin jonkin uuden osakeyhtiön perustaminen tällaista erillistehtävää varten.

Ed. Heikkinen jo mainitsi, että Valtion tietokonekeskuksen tietokannassa verotuksessa tarvittavat tiedot ovat erittäin suuri osa. Jos uudelleenjärjestelyjä tarvitaan, sinne nämäkin tiedot kuuluisivat.

Ed. Heikkinen: Arvoisa puhemies! On hyvä, että meillä on entisen valtiovarainministerin ja nykyisen edustajan kanssa sama näkemys siitä, että ongelmat mitä todennäköisimmin jatkuvat, jos ei joitakin ratkaisuja ryhdytä tekemään. Olen tässä esittänyt yhden vaihtoehdon, ja varmasti takaisinpaluu Valtion tietokonekeskuksen konekannan käyttämiseen on myös ajateltavissa. Mutta tässä on se ongelma, että verohallinto on investoinut satoja miljoonia omaan konekantaan ja pitäisi miettiä, voiko Valtion tietokonekeskus ottaa käyttöönsä tällaiset investoinnit vai millä tavalla tämä olisi järkevintä hyödyntää. Esitin vaihtoehdoksi yhtiöittämistä.

Mutta asiaa pitäisi mielestäni tutkia. Nyt on keskusvirastojen osalta myös selvitysmies ja hänelle tämä varmasti kuuluisi. Toivon, että siinä evästettäisiin, että verohallituksen ongelma otettaisiin myös tässä yhteydessä käsittelyyn.

Ed. A l a - N i s s i l ä : Arvoisa puhemies! Ed. Heikkinen kiinnitti huomiota varten tärkeän asiaan. Verohallituksen tilanne on vähän niin kuin naapurimaassa. Vanha järjestelmä on purettu pitkälle, uusi ei toimi, ja suorittava porras on tietyllä tavalla kaaoksessa.

Mielestäni oli hyvä, että valtiovarainvaliokunta ehdottaa tämän lain voimaan tulevaksi vain yhdelle vuodelle. Ed. Heikkisen ehdotukset olivat mielestäni varsin mielenkiintoisia ja varmasti selvittämisen arvoisia. Laaja keskitetty atk-järjestelmä tänä päivänä ei välttämättä ole suinkaan paras, vaan tarvitaan myös järkevää hajauttamista, ja tätä kannattaa nyt verohallituksen piirissä myös kiireesti selvittää.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta

ensimmäisen lakiehdotuksen 2, 2 a, 80, 81, 83 a, 87—89, 92, 93 a ja 131 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,

toisen lakiehdotuksen 3, 10, 16 ja 18 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,

kolmannen lakiehdotuksen 2 ja 7 b §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike sekä

neljännen lakiehdotuksen 10 ja 11 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

3) Ehdotus laiksi Tshekkoslovakian Sosialistisen Tasavallan kanssa kaupan esteiden vastavuoroisesta poistamisesta tehdyn sopimuksen muuttamista koskevan Tshekin ja Slovakian liittotasavallan kanssa tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä

Toinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 89
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 2

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 2. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

Ed. S k i n n a r i : Arvoisa puhemies! Asiakokonaisuus sinänsä ei ole tavattoman suuri eikä maa Suomen viennin kannalta kovin merkittävä, mutta Suomen ja Tshekkoslovakian kaupassa näkyvät pienoiskoossa ne ongelmat, jotka meillä tällä hetkellä on. Nimittäin tammi—syyskuussa tänä vuonna vienti on laskenut Suomesta Tshekkoslovakiaan 33 prosenttia. Nythän on monella taholla esitetty, että kysymys on siitä, kuinka hintatasomme on tavattoman korkea ja sen takia Suomi ei pärjää. Mutta kuten tässä hallituksen esityksessäkin jo todetaan, Suomi on ainoa maa maailmassa, jolla on Tshekkoslovakian kanssa sopimus, ns. Kevsos-sopimus, jolla tulleja on alennettu vähintään 15 prosentilla. Siitä huolimatta, että Suomella ainoana maana on tämä sopimus ollut, Suomi on myös Euroopassa ainoita maita, joilla vienti on tällä tavoin laskenut.

Kysymys on todellakin siitä, että meillä vienti organisatorisesti ei pelaa eivätkä suomalaiset tuotteet muutoinkaan ole kilpailukykyisiä sillä tavoin, että ne olisivat haluttuja edes Tshekkoslovakiassa, koska parempia tuotteita on saatavissa. Tämä on se tragedia, johon minun mielestäni pitäisi tässäkin tilanteessa puuttua.

Olen aikaisemminkin todennut sen, että kun tämä hallitus muodostettiin, niin minusta väärä panostus oli se, että meille perustettiin kehitysyhteistyötä hoitavan ministerin virka, kun tässä Suomen tilanteessa nimenomaan olisi pitänyt panostaa vielä enemmän ulkomaankauppaan. Nyt ulkomaankauppaministeri Pertti Salolainen on ollut sidottuna Eta-neuvotteluihin eikä hänellä ole ollut aikaa sillä tavoin panostaa ulkomaankauppaan kuin pitäisi.

Kauppa- ja teollisuusministeri Kauko Juhantalon kaikista matkoista Suomen viennin edistämiseksi en tiedä. Todennäköisesti hänkin tekee parhaansa, mutta sekään ei näy. Minusta meidän olisi kehitysyhteistyöministerin viran sijasta pitänyt perustaa apulaisulkomaankauppaministerin virka, jonka henkilön ainoa tehtävä olisi Suomen vientiteollisuuden kanssa yhteistyössä kiertää ympäri maailmaa ja luoda uusia markkinoita Suomelle.

Tällä hetkellä tätä työtä ei minun mielestäni riittävän ponnekkaasti tehdä. Esimerkiksi Ulkomaankauppaliitto, joka korkeasuhdanteen aikana pääsi kovin helpolla, näyttää omasta mielestään pääsevän tässäkin tilanteessa helpolla. Tähän ei auta, vaikka tehdään minkälaisia työmarkkinaratkaisuja tahansa, joiden vaikutus

menee pitkälle ensi vuoteen, jos ne menevät läpi neuvotteluissa ja ne allekirjoitetaan, sillä mikään näistä ei vaikuta tähän tilanteeseen.

Tässä suhteessa toivoisi, että hallitus omalta osaltaan puuttuisi näihin kysymyksiin. Tämä ei suinkaan ole asia, jonka olen itse keksinyt, vaan meidän kaupalliset sihteerimme ja vientisihteerimme ulkomailla puhuvat tästä asiasta kysyen, miksi tässä asiassa ei mitään tapahdu. Luulisi, että nimenomaan porvarihallitus, joka muutoin tavattomasti tukee meidän elinkeinoelämäämme, nimenomaan tässä tilanteessa toimisi niin, ettei oppositiosta käsin tarvitse tulla kantamaan huolta siitä, miten meidän yrityksemme pärjäävät, se on tietysti ihan kansallinen asia.

On myös esitetty, että kun Eta-ratkaisu syntyy, niin se laukaisee tämän tilanteen puhumattakaan siitä, että kun me jätämme todennäköisesti ensi keväänä EY-jäsenhakemuksen, niin kaikki nämä toimenpiteet sinänsä auttavat niin, että yrityksille tulee jälleen uutta uskoa, mutta mikään näistä toimenpiteistä ei sinänsä ratkaise meidän vientimme rakenteellisia perusongelmia. Monessa suhteessa me olemme olleet entisten Itä-Euroopan maiden tavoin liiaksi riippuvaisia Neuvostoliiton ja muiden Sev-maiden kaupasta. Mutta vaikka meillä oli Sev-sopimukset, muihin Pohjoismaihin verrattuna todella tullinalennuksia, Suomi ei tänäkään aikana pystynyt koskaan viennissä pieniin Sev-maihin siihen tasoon, mihin muut Pohjoismaat.

Neuvostoliiton-kauppa oli tavattoman helppoa ja siihen turvauduttiin. Se näkyy meillä niin kuin se näkyy entisissä sosialistisissa maissa. Kun sovittiin vain tavaroiden volyymistä ja uusista hinnoista, ei tarvinnut miettiä, onko tuote sellainen, että se kävisi johonkin muuhunkin maahan. Tshekkoslovakian, Unkarin ja Puolan tapaiset ongelmat ovat ei tietystikään sellaisinaan mutta saman tyyppisinä omassa vientiteollisuudessamme. Tätä taustaa vasten toivoisi, että hallituksessa kiinnitettäisiin tähän asiaan huomiota, koska tätä edellyttävät niin yritysjohtajat kuin meidän vienti-ihmisemmekin valtionhallinnossa, jotka arkipäivisin näistä asioista vastaavat.

Esimerkiksi Tshekkoslovakia on tulossa yhä tärkeämmäksi Euroopassa erityisesti sen takia, että kun se on Saksan lähellä, erityisesti Ranska pelkää, että Saksan lähellä olevat valtiot ovat toisen maailmansodan kokemuksista huolimatta yhä enemmän yhteistyössä Saksan kanssa. Siksi Tshekkoslovakian merkitys Euroopassa sekä poliittisesti että taloudellisesti on huomattavasti kasvanut. Siitä huolimatta meillä jopa mietitään tällä hetkellä sitä, että kun aikoinaan Kekkosen mahtikäskyllä perustettiin Bratislavaan vientitoimisto, nyt sitäkin ollaan supistamassa. Eli vietäisiin niitäkin vähäisiä voimavaroja, joita Suomella Tshekkoslovakian-kaupan osalta on ollut, tässä uudessa Euroopan tilanteessa pois. Suomalaisia yrityksiä siellä tosin on nyt itse aktivoituneina: Neste, Kone, Berner, Helkama, Haka, Starckjohann ja eräitä muita, mutta yksinään nämä firmat eivät pysty avaamaan Keski-Euroopan markkinoita. On täysi harha luulla, että jollakin Eta-ratkaisulla sinänsä ja nimenomaan EY-jäsenhakemuksen jättämisellä ratkaistaisiin nämä ongelmat. Siinä mielessä toivoisi, että hallitus terhakkaammin puuttuisi näihin asioihin.

Ministeri S a l o l a i n e n: Herra puhemies! Olisin muutamalla sanalla kommentoinut ed. Skinnarin äsken käyttämää puheenvuoroa.

Ensimmäinen kommentti on se, että hän kiinnitti huomiota aivan oikeaan asiaan eli siihen, että kauppapoliittinen verkostomme maailmalla voisi toki kernaasti olla vahvempi kuin se on tällä hetkellä. Se on resurssikysymys, ja siihen vaikuttaa myös aika paljon se, millä tavalla markkinat kulloinkin painottuvat. Aika nopealla aikataululla on esimerkiksi käynyt sillä tavalla, että meille Saksan markkinat ovat tulleet paljon tärkeämmiksi ja olemme siirtäneet sinne nyt painopistettä.

Ed. Skinnari käsitteli myös kysymystä siitä, miten valtioneuvoston jäsenet voisivat osallistua Suomen viennin edistämiseen. Mielestäni tämä kysymys on saanut uuden muodon viime vuosina sen vuoksi, että kun multilateraaliset ja integraatiokysymykset ovat nousseet keskeisiksi, se on merkinnyt sitä, että käytännöllisesti katsoen kaikki ministerit ovat omalla tavallaan myös kauppapoliittisesti liikkeellä. Otan vain esimerkin siitä, että pääministeri matkustaa aivan lähiaikoina Saksaan. Hän on siellä erityisesti vienninedistämistehtävissä, myös muissa, mutta hän erityisesti pyrkii edistämään Suomen vientiponnisteluja siellä. Kun valtiovarainministeri käy neuvotteluja esimerkiksi Brysselissä, kuten vastikään tapahtui, hän on siellä myös edistämässä multilateraalisen kauppajärjestelmän toimintaa ja sitä kautta kaupan edellytyksiä. Samaan sarjaan voidaan hyvin kernaasti panna kauppa- ja teollisuusministeri, ulkoministeri, jopa ympäristöministeri, joka monessa tapauksessa markkinoi suomalaista ympäristöteknologiaa. Toisin

sanoen kun toivotaan, että olisi apulaisulkomaankauppaministereitä, heitä tavallaan on tässä. Oman toimensa ohella suomalaiset ministerit toimivat monessa yhteydessä myös viennin edistäjinä.

Jos katsotaan erityisesti keskisen Itä-Euroopan vastikään sosialismista vapautuneita maita, niiden osalta on todettavissa, että kun ne ovat siirtyneet markkinatalousjärjestelmään, ne eivät ole enää valtiojohtoisen kauppapolitiikan ja kaupan piirissä, vaan painopiste on aivan selvästi siirtynyt siellä firmojen yrityksiin edistää omaa vientiään.

Mitä itse käsiteltävänä olevaan esitykseen tulee, voisi todeta, että meillä on harvinaisen onnellinen tilanne Tshekkoslovakian kanssa sen vuoksi, että meillä Kevsos-sopimuksen pohjilta on sellainen tullietu kaikissa Kevsos-maissa, jota millään muulla maailman maalla ei ole. Sitähän yrittäjät voivat tietenkin käyttää hyväksi. Eräs ongelma on se, että näissä maissa yksinkertaisesti markkinatalousjärjestelmä ei ole lähtenyt riittävästi toimintaan ja elinkeinoelämä on monin tavoin halvaantunut. Eivät he itse myöskään pysty riittävästi käymään ulkomaankauppaa. Ne ovat eräänlaisessa vaihettumisvyöhykkeessä. Niitä ei voi vielä pitää markkinatalousmaina, mutta ne eivät ole enää sosialistisiakaan talouksia. Tällaisessa tilanteessa on erittäin suuri ongelma kauppapoliittisesti siinä, dumpataanko esimerkiksi tuotteita, sillä kun markkinamekanismi ei toimi, ei voi tietää, mikä on tuotteen oikea ja aito hinta. Tässä on kauppapoliittisesti aika monenlaisia ongelmia, mutta ne eivät nyt kyllä koske niinkään Suomen ja Tshekkoslovakian välistä kauppaa kuin eräiltä osin.

Kyllä mielestäni ed. Skinnari kiinnittää aivan oikeaan asiaan huomiota. On valtiontaloudellinen kysymys, kuinka laajaa verkostoa me pystymme ylläpitämään maailmalla kaupallisia sihteereitä, teollisuussihteereitä jne. Myös olen samaa mieltä hänen kanssaan siitä, että me kärsimme nyt liiallisesta sitoutumisestamme Neuvostoliiton-kauppaan. Jos mikä tahansa valtio menettää viidenneksen ulkomaankaupastaan kymmenen vuoden sisällä, niin onhan selvää, että ei silloin tilanne voi olla tasapainoinen. Tämä on merkittävin syy meidän tämänhetkisiin taloudellisiin vaikeuksiimme, yksittäinen syy, jos yksittäisiä syitä etsitään.

Ed. S k i n n a r i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Siinä mielessä tämä on juuri sellainen hyvä esimerkki, kun puhutaan meidän kustannusrakenteestamme ja sen alentamisesta esimerkiksi nyt tämän tuloratkaisun 7 prosentilla, että tässä on maa, Tshekkoslovakia, jossa Suomella ainoana maana maailmassa on vähintään 15 prosentin tullialennus. Mutta silti eräänä syynä ongelmiin on se, että viejät eivät olekaan alentaneet samassa suhteessa hintaa, vaan ovat piilottaneet tullialennuksen edelleen hintoihin.

Tämä on se asia, jota pelkään: Vaikka näissä ratkaisuissa, joita ollaan nyt tekemässä, päästäisiin kustannustason alentamiseen, niin alennus kuitenkaan ei mene hintoihin. Eli se ei sinänsä vaikuta meidän vientiimme juuri mitään. Tämä minun mielestäni on nyt surullista. Jotain tässä pitäisi tehdä ja laittaa yritysjohtajat ja nämä organisaatiot töihin ja hallituksenkin panostaa tähän, koska kyllä on täysin eri asia näitten yritysjohtajien ja Ulkomaankauppaliiton tai kaupallisten sihteereittemme tai vientisihteereittemme ulkomailla liikkua missä maassa tahansa, jos heillä on jonkin tasoinen ministeri apunaan. Varmasti auttaa, että jokainen ministeri vierailunsa yhteydessä ottaa näitä asioita esille. Mutta kyllä tässä nyt terhakkaammin pitäisi pyrkiä eteenpäin. Maailmassa on sentään noin 170 valtiota. Jos ei tällainen viisimiljoonainen kansa tässä pärjää ja pysty lisäämään kauppaansa näillä ponnistuksilla, niin kyllä se minusta aika huono tilanne on.

Ministeri S a l o l a i n e n: Herra puhemies! Ongelma on tällä hetkellä nimenomaan yritystasolla. Käydessäni viime vuonna Tshekkoslovakiassa kävi ilmi, että monissa tuotteissa me olimme 20—25 prosenttia kilpailijoitamme kalliimmalla hinnalla myymässä tavaraa.

Nyt kun ed. Skinnari viittasi siihen, että tämä tulopoliittinen ratkaisukin merkitsee kilpailukyvyn paranemista, niin on erittäin tärkeätä huomata, että ennen kuin tällä uudella kustannustasolla on tehty tuotteita ja ne on saatu tavallaan mitoitetuksi alempaan kustannustasoon, olemme kyllä hyvin pitkällä ensi vuoden puolella siinäkin tapauksessa, että tulopoliittinen ratkaisu tapahtuu.

Me ajattelemme ehkä liikaa näistä asioista päiväkohtaisesti, että jos tehdään joku sopimus, niin seuraavana päivänä tavara jo liikkuu alhaisemmalla hinnalla. Tämä ei ole asianlaita. Vaikka me saisimme nyt vieläkin edullisemman tulopoliittisen ratkaisun, ennen kuin tämä tuotteet ovat maailmanmarkkinoilla kilpailemassa ja jauhamassa Suomelle rahaa, niin siihen menee

kyllä helpostikin vuosi aikaa. On syytä muistaa, että tällaiset toimet ovat hirveän hidasvaikutteisia.

Ed. M. Laukkanen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vastaan ed. Skinnarille, joka ei uskonut siihen, että kustannustason alentamisella todellakin päästään viennin edistämiseen. Tehtyjen selvitysten mukaanhan nyt solmittu tulosopimus tulee jo ensi vuonna lisäämään vientiteollisuuden kilpailukykyä peräti 12 — 13 prosenttia. Sen vaikutus tulee olemaan bruttokansantuotteeseen sellainen, että vihdoinkin kansantuote kääntyy myös nousujohteiselle uralle ja inflaatio, joka on minusta kaikkein tärkein tunnusluku, tulee olemaan lähellä nollaa.

Ed. Skinnari pahoitteli sitä, että oppositiosta käsin täytyy pitää ikään kuin huolta suomalaisen vientiteollisuuden kilpailukyvystä. Todella toivoisin ed. Skinnari, että siellä puolella pidettäisiin sitä huolta eikä käytettäisi sellaisia puheenvuoroja kuten tänään SDP:n suunnittelusihteeri Matti Linnanahde, joka ilmoitti taas aika voimakkaasti, että sosialidemokraatit eivät ole millään tavoin sitoutuneet tehtyyn tulosopimukseen. Tämähän on se ydin, minkä takia meidän korkotasomme edelleenkin on korkea ja luottamusta rahamarkkinoille ei myöskään tuloratkaisun jälkeen ole syntynyt, että ammattiyhdistysjohto ja tämän myötä näköjään poliittinen oppositio ja erityisesti sosialidemokraatit haluavat tupovenettä heiluttaa.

Ed. Skinnari (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Minä alkuperäisessä puheenvuorossani nimenomaan kiinnitin samaan asiaan huomiota kuin täällä ulkomaankauppaministeri Salolainenkin, että vaikka nyt käsittelyssä olevalla tuloratkaisulla päästäisiin kustannustason alentamiseen, niin sen vaikutukset käytännössä olisivat pitkälti ensi vuoden puolella.

Mutta asian ydin on se, että kun meillä Tshekkoslovakian kanssa on ollut vähintään 15 prosentin tullialennus, niin me emme silti ole pärjänneet siellä hinnoissa, koska yrittäjät eivät ole näitä alennuksia siirtäneet hintoihin. Tämä pelko on olemassa, että vaikka tehdään tällaisia ratkaisuja väkisin, joilla alennetaan kustannustasoa, niin ei päästä siihen, että vientihinnat silti alenisivat. Tämä on sellainen asia, johon minusta pitää nimenomaan nyt hallituksen ja kilpailuasioista vastaavan ministerin puuttua. Ei näitä tavaroita näin saada kaupaksi. Tshekkoslovakia on hyvä esimerkki pienoiskoossa siitä, miten tässä asiassa ei ole edistytty, vaan kyllä meillä yritysjohtajillakin näyttää olevan vähän sellaiset tunnelmat, että Emil Zátopek on tullut juuri maaliin ja Tshekkoslovakia on saanut kolme kultamitalia. Mutta ajat ovat täysin muuttuneet. Tässä suhteessa minusta hallituksen pitäisi nyt tässä asiassa tehdä enemmän eikä tässäkin asiassa odotella, että tulee jokin ihme. Mitään ihmettä ei ole tulossa, vaan yritysjohtajien, ulkomaankauppaorganisaatioiden ja hallituksen asianomaisten ministereiden pitäisi tässä asiassa ryhtyä töihin, niin että alkaa jälkeä tulla.

Ed. Aittoniemi: Herra puhemies! Ed. Paasio tässä sanoi, että nyt ratkeavat ongelmat, kun minä tulin puhujakorokkeelle. Tuskin ihan näin, mutta jos vähän alkuun saataisiin.

Täällä on hiukan laajentunut keskustelu varsinaisesta asiasta. Ed. Skinnari puhui ministeri Juhantalon matkoista kauppamme edistämiseksi. Ilmeisesti hän on voimakkaasti matkoilla, koska eilen oli jo kolmatta kertaa esillä suunnilleen samaan asiaan liittyvä kysymys eduskunnan kyselytunnilla ja vieläkään hän ei ehtinyt siihen vastaamaan. Kysymys koski sitä, kun minä ihmettelin, että Suomessa sellaiset firmat kuin Otis-Valmet, ICL — siis Nokia-Datan nykyinen omistaja — kuin myöskin Masa-Yards, jonka norjalainen Kvaerner omistaa, ovat lähteneet mukavasti liikkeelle. Masa-Yards melkein hukkuu tilauksiin, ICL kaksinkertaistaa Nokian tuotannon ja myöskin työntekijämäärän ja tiettävästi Otis-Valmetilla menee myöskin hyvin. Minä halusin kysyä, mistä tämä ministeri Juhantalon mielestä johtuu. Kysymysalue tietysti liikkuu tässä tapauksessa ministeri Juhantalon edustaman hallinnonalan ja ministeri Salolaisen hallinnonalan välillä, mutta siihen en ole saanut vastausta.

Joka tapauksessa aina kun tulee ulkomaalainen yhtiö suomalaisen firman omistajaksi, sillä alkaa mennä hyvin. Tämä on kyllä voimakkaasti järkyttänyt minun ulkomaalaiskammoani erityisesti liike-elämän puolella, ja alan pian nähdä asian niin, että jos meillä aiotaan menestyä, kaiken teollisuuden Suomessa pitäisi olla ulkomaalaisomistuksessa. Valitettavasti tältä se näyttää.

Keskustelin pari päivää sitten erään henkilön kanssa, joka on jo eläkkeellä ulkomaankauppatoiminnasta. Hän väitti, että suomalaisella kauppamiehellä ja ehkä kauppanaisellakin on vähän se mentaliteetti, kun se lähtee Ranskaan tekemään kauppoja, että tultihin kosimahan ja lyö-

dään jatsarin varteen kämmensyrjällä. Hänen mielestään taas pitäisi kauppamiesten olla sellaisia kuin ovat kansainväliset kauppamiehet: Tutustutaan maan kulttuuriin, tutustutaan jopa henkilökohtaisesti, mitä pikku heikkouksia neuvottelevan osapuolen vaimolla on, ja kaikkea tuollaista, johon voidaan neuvotteluissa vedota. Annetaan pikku viinipullo tai vastaavaa ja tällä tavalla lähestytään kauppakumppania ja saadaan kauppaa. Suomalaiset menevät lyömällä jatsarin varteen kämmenellään ja sanovat, että tultihin kosimahan, eikä se enää tänä päivänä varmasti onnistu.

Näin ollen ulkomaankaupan neuvottelevissa henkilöissä on paljon vikaa eli meillä on siellä-päin jonkinlainen tukos. Me emme pääse kauppoihin, jos kerran norjalainen firma pystyy myymään meikäläisiä loistoristeilijöitä ja meillä firma tekee konkurssin valtion laskuun. Jotakin mätää tässä hommassa on.

Mutta sitten jos haluan lähestyä ihan lyhyesti asiaa, mistä tässä on varsinaisesti kysymys, eli näiden Kevsos-maiden suuntaan, haluan todeta sen, että kyllä kai idän puolella on kysymys siitä, että siellä ollaan köyhiä, siellä on niin huonot hallitukset kuin Suomessakin, etteivät ihmiset pysty ostamaan mitään tällä hetkellä. Suomalaiset taas eivät osaa myydä. Ja kun tyhmä ja köyhä katselee toistaan silmiin, siinä ei kovin paljon kauppapoliittista vuorovaikutusta kyllä synny. (Naurua)

Mutta, herra puhemies, olen juuri lähdössä pois täältä ilman kehotusta. Ed. M. Laukkanen sanoi, että nyt meillä alkaa pyörät pyöriä, 12—13 prosenttia jo on kustannussäästö teollisuudella ensi vuonna. Pankinjohtaja Kullberghan sanoi tulopoliittisen ratkaisun jälkeen, että nyt, nyt, aivan huomenna alkavat markkinakorot laskea ja meillä alkaa nyt systeemi pyöriä. Hän vain erehtyi suunnasta, korot alkoivat nousta. Aivan samalla tavalla Ahon hallitus on katsonut vallan väärän suunnan koko talouspoliittiselle systeemillensä.

Ed. Skinnari (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Aittoniemen sinänsä humoristisessa puheenvuorossa oli kyllä sikäli asiaa, että esimerkiksi viime kesäkuussa, kun olimme valiokunnan kanssa Antwerpenissa, siellä suomalais-ulkomaalaisen yhtiön toimitusjohtaja tästä asiasta keskusteltaessa kuvasi mielestäni hyvin tätä tilannetta. Hän sanoi, että kun me teimme kauppaa Neuvostoliiton kanssa, sinne riitti, että vietiin yhden jalan kenkää, toisin sanoen molempiin jalkoihin kelpasi sama kenkä. Mutta nyt kun täytyisi Keski-Eurooppaan tuoda kenkiä, vertauskuvallisesti, molempiin jalkoihin pitää olla oma kenkä. Tämä on sellainen asia, joka suomalaisilta yritysjohtajilta vie tietysti aikaa: miettiä, miten molempiin jalkoihin voitaisiin tehdä oma kenkä. Mutta hän toi kyllä esille senkin, että kyllä yritysjohtajissa myös vanhat perisynnit edelleen ovat ja se vienti ei senkään takia vedä.

Surullista tässä nimenomaan on nyt se, että Euroopassa on käymässä uudelleenjako. Ei meillä ole Neuvostoliiton-kaupassa eikä pienten Sev-maiden kanssa enää muiden kuin Tshekkoslovakian kanssa tätä erityisasemaa, ja siellä jaetaan nyt nämä kaupat uudelleen. Se vähäinenkin muutaman sadan miljoonan markan kauppa vuodessa, mikä meillä Tshekkoslovakian kanssa on, ei ole mikään itsestäänselvyys jatkossa, vaan siitä on taisteltava. Tästä on nyt kysymys. Sekä Tshekkoslovakian, Puolan, Unkarin että näiden muiden maiden osalta ei se tilanne nyt ihan niin ole, ettei siellä minkäänlaista ostovoimaa ole, vaan joku sinne vie koko aijan. Sinne on tulossa myös uusia kauppakumppaneita, joilla ei ole ollut koskaan minkäänlaisia erityisetuuksia. Tässä suhteessa minusta nyt hallituksen pitäisi tässä asiassa tehdä todellakin jotakin.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnäkin iloitsen meidän kaikkien muiden joukossa siitä, että ed. Aittoniemen ulkomaalaissuhteet ovat nyt muuttumassa aivan toisenlaisiksi. Se vaikuttaa tietysti eduskuntatyöhön hyvin merkittävällä tavalla, koska koko joukko vastauspuheenvuoroja tulee tarpeettomaksi. (Ed. Aittoniemi: Vain kauppapoliittisesti!) Kauppapolitiikasta, mistä ed. Aittoniemi juuri väliin ulvahti, toteaisin, että äskeisen puheenvuoron perusteellahan on ainoa johtopäätös se, että nyt köyhät ja huonot kauppamiehet liittyvät yhteen ja muodostavat yhtenäisen kauppa-alueen, koska silloin he ovat tasavertaisina tekemässä kauppaa ainakin keskenään, ja sehän sattuu olemaankin juuri päivän aihe. Yllättäen ed. Aittoniemen suvereenilla taidolla päästiinkin varsinaiseen asiaan, joka liittyy ulkoasiainvaliokunnan mietintöön n:o 2.

Ed. Stenius-Kaukonen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Skinnarilla oli huonot tiedot Neuvostoliiton-viennin laatuvaatimuksista. Siellä oli erittäin tiukka laatuvaatimus. Tavarat palautettiin sitä mukaa, jos sinne yritettiin viedä saman jalan kenkiä eri jalkoihin.

Ed. Aittoniemen tunteiden lämmetessä ulkomaalaisia kohtaan minun on todettava, että mieluummin kyllä näkisin, että meidän tunteemme kotimaisia valmistajia kohtaan lämpenisivät niin paljon, että sen sijaan että ostamme ulkomailta, ostaisimme kotimaiselta teollisuudelta. Aina sanotaan, että on halvempaa, kun ostetaan ulkomailta, mutta näinhän ei ole, jos lasketaan mukaan esimerkiksi se, että ensi vuonna maksetaan 11 miljardia markkaa työttömyyspäivärahoina, kun suomalaisilla ei ole työtä.

Olen vedonnut jo aikaisemmin asiassa ministeri Kanervaan. Kun hän sanoi, että Tshekkoslovian tie ei ole Suomen tie, niin sanoin, että emmekö voisi hankkia tänä vuonna ja ensi vuonna äitiysavustuspakkauksen lakanat kotimaasta tshekkiläisten lakanoiden sijaan. Tämä kai vastaisi ministeri Kanervan linjaa. Toivon, että ministeri Salolainen edesauttaa siinä, että saisimme avustuksen arvoon 44 markkaa lisää, jolloin voisimme hankkia sekä aluslakanan että pussilakanan kotimaasta. Voisimme jopa hankkia kotimaiset uudet kangasvaipat kertakäyttövaippojen sijaan.

Ed. H e l l e (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! En vientituotteitten laatuvaatimuksista juuri mitään tiedä, mutta sen tiedän, että esimerkiksi aikanaan Suomen Pankin omistama Tervakoski-yhtiö sai hienopapereitaan takaisin idänmarkkinoilta, kun sinne yritettiin viedä epäkuranttia tavaraa.

Ed. Skinnari oli arvostelussaan varmasti aivan oikeassa. Eräs ongelma, mihin tässäkin salissa ja julkisuudessa on aika paljon viime vuosina puututtu, on ollut se, että meillä on kauppapolitiikassa käännetty tyystin kasvot ainoastaan länteen ja on unohdettu idän markkinat. Siellä on aikaisemmin ollut aika suuri markkinaosuus. On tietysti huomattavan paljon tekijöitä, jotka johtuvat toisista maista, mutta oletan kyllä, että arvostelulla, joka on suunnattu sekä valtion asioita hoitaviin henkilöihin että myös liikemiehiin, on aivan oikea kohde. He ovat olettaneet, että kaikki aukeaa, kun saadaan Eta- tai EY-ratkaisu aikaan. Tosiasia kuitenkin on, että tulevaisuudessakin käymme ja meidän tulee käydä kauppaa joka suuntaan.

Kyseessä on samanlainen messiaan odotus, kuin koko kesän on ollut esimerkiksi ns. yhteiskuntasopimuksen suhteen, josta loppujen lopuksi tulisi vain tulopoliittinen sopimus, joka sekin näyttää olevan aika heikoilla. Kuten ed. Aittoniemi täällä totesi, ennusteet ovat menneet aika lailla pieleen senkin sopimuksen suhteen.

Ministeri S a l o l a i n e n : Herra puhemies! Keskustelu näyttää laajenevan yleisemmäksikin ulkomaankauppapoliittiseksi keskusteluksi, mitä vastaan minulla ei mitään ole. Jos kommentoisin eräitä esille tulevia näkökohtia, niin ehkä huomaamme, mistä on kysymys.

Sanottiin, että meidän ulkomaankauppapoliittiset ratkaisumme olisivat eräänlaista messiaan odotusta ja niiden avulla ratkeaisisivat kaikki ongelmamme. Minä en näe niitä lainkaan sellaisina, vaan toivon, että me ylipäätään olisimme suurin piirtein samalla viivalla kuin muut toimimaan ja operoimaan Euroopassa.

Kun ed. Stenius-Kaukonen viittasi näihin ulkomaisiin hankintoihin, niin toteaisin vain, että tulevaisuudessa ei ole mahdollista keinotekoisesti suosia kotimaista tuotantoa, jos se on kalliimpaa kuin Eta-maasta tuleva tuotanto. Asia on nimittäin sillä tavalla, että me joudumme vihdoinkin todellisen kilpailun piiriin. Vuoden 1993 alussa meillä tulevat voimaan määräykset julkisista hankinnoista. Se tarkoittaa sitä, että valtio, kunnat ja valtionapulaitokset hankkivat tuotteet tarjousten perusteella siltä, joka pystyy tekemään edullisimman tarjouksen, vaikka lakanat tulisivat Sisiliasta.

Tässähän tämän asian ydin juuri onkin: Meidän täytyy vähitellen tajuta, missä me olemme. Olisi korkea aika ymmärtää, mikä on meidän edessämme. Emme me ole enää missään pienessä ruusutarhassa pohjoismaisessa kolkassa, jossa me voimme harjoittaa aika protektionistista kauppa- ja talouspolitiikkaa. Me joudumme yksinkertaisesti alttiiksi samoille periaatteille ja pelisäännöille, joitten puitteissa muut jo toimivat. Jos me emme noudata säädöksiä, niin me olemme viime kädessä myös Euroopan tuomioistuimessa vastaamassa kilpailulakien rikkomisesta ja saamme siitä rangaistuksen. Eli tämä näkökohta on täysin välttämätöntä huomata: me olemme todella uuden ajan edessä.

Mitä tulee itse esitykseen, jota me käsittelemme, niin mehän olemme kauppapoliittisesti harvinaisen edullisessa asemassa. Luulisi, että eduskunnassa tulisi kiitosta siitä, että Suomi on pystynyt takaamaan viejilleen suhteellisen edun kaikkiin muihin kilpailijoihin nähden Kevsossopimuksella. Siitä saamme nauttia myös tällä hetkellä. Keskustelussa asia on aivan kuin käännetty päälaelleen. Tässähän valtiovalta on nimenomaan suomalaisille viejille turvannut sellai-

set oikeudet, joita kenelläkään muulla viejällä ei ole näihin maihin. Tällainen on tilanne.

Ed. L a i t i n e n : Herra puhemies! Ed. Skinnari käyttämissään puheenvuoroissa on aivan oikeassa, ja on myönnettävä myös se, että ministeri Salolaisen viimeksi esille nostama asia omalta osaltaan myös paikkansa pitää. Mutta ulkomaankauppaministeri Salolainen totesi aikaisemmassa puheenvuorossaan, että eräissä tapauksissa Tshekkoslovakian markkinoilla meidän tuotteidemme kustannustaso on ollut jopa 20—30 prosenttia korkeampi kuin kilpailijoilla. Näin saattaa olla, enkä sitä varsinaisesti käy kiistämään.

Mutta minusta niin nyt käydyssä keskustelussa, erityisesti ed. M. Laukkasen puheenvuorossa, kuin tupon yhteydessä kuin muutoinkin, kun on keskusteltu meidän kustannusrakenteestamme, on puututtu itse asiassa vain yhteen tekijään eli palkkoihin. Minua häiritsee hirvittävästi tämän tyyppinen keskustelu. Meidän pitäisi pystyä näkemään asiat hivenen laajemmin ja tarkastella meidän kustannusrakennettamme kokonaisuudessaan ja sen eri osatekijöitä. Tähän ei ole ollut maan hallitus sen enempää kuin meidän yritysjohtajammekaan valmiita. Nyt, aivan oikein ministeri Salolainen, pitäisi ymmärtää, missä ollaan ja puuttua myös näihin kysymyksiin. Toivoisin, että tässä suhteessa arvon ministeri samoin kuin kauppa- ja teollisuusministeri Juhantalo olisivat sanansaattajia yritysjohtajiin päin ja käyttäisivät arvovaltaansa niin, että suomalaiset yritysjohtajat ymmärtäisivät myös arvostaa henkilöstön resursseja, tietoja, taitoja ja tuntemusta asioiden eteenpäinviemiseksi.

Ed. W a h l s t r ö m : Herra puhemies! Jotta ei nyt jäisi väärää käsitystä siitä, että erityisesti tämä hallitus olisi jotain hyvää tehnyt ja tarjonnut viejille tilaisuuden, niin täytyy todeta, että Kevsos-sopimukset ovat sentään 1970-luvun alusta peräisin. Ne syntyivät silloin, kun Eec-vapaakauppasopimusta tehtiin, ja ne ovat olleet välillä täysin pimennossa, unohduksissa ja käyttämättöminä. Nyt niistä on erityistä etua. Se pitää paikkansa. Se, mitä täällä esimerkiksi ed. Skinnari sanoi, on kovin tärkeätä. Nyt siellä pitäisi olla markkinaosuuksia hankkimassa tai ainakin säilyttämässä, jos niitä on. Niin tekevät muutkin.

Varmasti on syytä niin sysissä kuin sepissäkin. Varmasti Tshekkoslovakiassa osittain ollaan oikeassa, kun sanotaan, että suomalaiset eivät yritä eivätkä ponnistelekaan viennissä. Suomalaiset viejät taas väittävät, että siellä ei ole rahaa ostaa. En tiedä, onko niin paljon laadusta kiinni, mutta varmasti se on kiinni myös Suomen markan yliarvostuksesta, että hinta on sellainen, ettei tavara mene kaupaksi.

Muut viejät, näin olen käsittänyt, esimerkiksi itävaltalaiset, rahoittavat vientinsä sinne, ehkä heillä on enemmän pääomia. He sanovat: Ostakaa meidän tavaraamme. Me maksamme sen käytännöllisesti katsoen. Tällä tavoin he luotottavat kauppoja ja saavat sen markkinaosuuden, mikä jatkossa on tarpeellinen. Minusta meidän huolenpitomme myös muusta kuin EY:n piiriin kohdistuvasta kaupasta on tavattoman tärkeä tulevaisuudelle. Jos ja kun, Neuvostoliiton ja muiden Keski- ja Itä-Euroopan maiden talous alkaa kohentua, niin silloin siellä todella kannattaisi olla markkinoilla mukana eikä hylätä tätä ilmansuuntaan kokonaan.

Ed. S t e n i u s - K a u k o n e n : Herra puhemies! Ministeri Salolainen totesi, että joudumme vuoden 1993 alusta todelliseen kilpailutilanteeseen julkistenkin hankintojen osalta. EY-maat ovat jo tässä kilpailutilanteessa, ja viime vuonna selvitettiin, miten julkisia hankintoja eri EY-maissa on suunnattu, onko ne otettu kotimaasta vai muista EY-maista. Tutkimuksen tulos oli se, että kaikki EY-maat vetävät kotiin päin niin paljon kuin pystyvät. Aivan muutama hankinta oli suunnattu ulkomaille, ja niissä oli kysymys suuremmista hankinnoista.

Kun nämä säännökset eivät vielä meitä sido, niin on erikoista, että me emme ollenkaan tässä tilanteessa halua puolustaa kotimaista teollisuutta niin, että julkisia hankintoja suunnattaisiin kotimaahan, varsinkin, kun se on kokonaistaloudellisesti edullisempaa. Kun otamme huomioon, mitä me joudumme maksamaan esimerkiksi työttömyyspäivärahoina, niin on varmasti kalliimpaa hankkia ulkomailta. Tällä hetkellä tuonnista kolme neljäsosaa on sellaista, joka kilpailee kotimaisen tuotannon kanssa. Luulisi, että meitä todella kiinnostaisi kotimaisen työllisyyden ylläpito eikä vain maksettaisi työttömyyspäivärahoja, joilla ei saada mitään tuloksia aikaan. Myös ihmisten kannalta olisi paljon parempi, että heillä olisi työtä ja he saisivat työstänsä palkkaa.

Muistutan vielä, että työllisyyslaki velvoittaa suuntaamaan hankinnat kotimaahan ja silloin voidaan maksaa enemmän kuin ulkomaisesta hankinnasta. On hyvä keskustella tästä asiasta

kokonaisuutena. Kevsos-sopimus sinänsä tietysti on ihan hyvä, ja sen käyttöä on syytä parantaa, niin kuin ed. Skinnari totesi.

Ed. Skinnari: Herra puhemies! Haluan nyt vielä lopuksi todeta ministeri Salolaiselle, että lähtökohta ei suinkaan ollut se, että arvosteltaisiin, että hallitus ei olisi tätä sopimusta saanut aikaiseksi. Arvostelu kohdistuu nimenomaan siihen, että kun kesäkuussa olin Prahassa, niin siellä meidän kaupallinen sihteerimme totesi, että nyt sopimus on saatu jatkumaan, mutta mitään ei kuitenkaan näytä tapahtuvan, vaikka meillä on tullialennukset. Nyt kun asia on eduskunnassa, niin minusta on oikea aika siihen puuttua pienenä esimerkkinä siitä, mistä nämä vientimme ongelmat johtuvat.

Kuten ed. Laitinen totesi, ei ainoa syy ole työntekijän palkka, koska meillä on eurooppalaisittain keskivertopalkat ja -sosiaalikustannukset. Ongelma on lähinnä se, että me emme ole päässeet keskivertoon viennin tuotteiden tasossa. Tietysti vientituotteiden valikoima on liian yksipuolinen, ja meidän pitäisi päästä tässä mielessä eteenpäin. Toivon nyt, että keskustelu auttaa siinä, että Suomi Tshekkoslovakian ja muidenkin pienten Sev-maiden kanssa kauppapoliittisia asioita saisi eteenpäin, sillä täytyy muistaa se, että Eurooppa on vuosisatojen kuluessa ollut hyvin erilainen. Rajat ovat osittain väkinäisiä. Tshekkoslovakia on monelle maalle meidän Karjalamme siinä mielessä, että ne haluavat auttaa. Me putoamme kelkasta pois, jos emme riittävän aktiivisesti toimi.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 1—3 §, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

4) Ehdotus laiksi ulkomaanedustuksen virkamiesten puolisoille maksettavasta erityiskorvauksesta annetun lain muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 93
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 3

Puhemies: Käsittelyn pohjana on ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 3. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 1, 3, 4, 6—8 ja 13 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

5) Ehdotus laiksi pellonraivauksen määräaikaisesta rajoittamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 46
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 4

Puhemies: Käsittelyn pohjana on maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 4. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

Ed. Riihijärvi: Herra puhemies! Viime aikoina on paljon puhuttu yksityistämisestä, jota erikoisesti kokoomus ja keskusta ovat ajaneet. Todellisuudessa meillä on kuitenkin ammattikunta, joka on kovissa kahleissa ja jonka kohdalla ei voida puhua yksityisestä yrittämisestä mitään, ja se on maanviljelijät.

Pellonraivausrajoituslaissa kohdellaan epäoikeudenmukaisesti viljelijöitä, jotka haluaisivat omaa toimeentuloaan kehittää. En tiedä, mihin unohtui keskustan myötämielisyys maataloutta kohtaan, jota vielä viime eduskuntakaudella esiintyi. Joka tapauksessa se on unohtunut. Kyllä 15 hehtaariin asti olisi oltava vapaa oikeus raivata peltoa. Ei enää tänä päivänä Suomenmaassa monta ihmistä ole, jotka sellaiseen uhkayritykseen ryhtyvät ja sellaiseen ammattiin kuin maatalouden harjoittamiseen.

SMP:n mielestä yksityistäminen ja maatalouden harjoittamisen vapauttaminen on aloitettava niistä pienimmistä viljelijöistä, jotka rehuomavaraisuuden ja tilan kehittämisen takia tarvitsevat lisää peltoa. Meillähän on tänä päivänä 500 000 hehtaaria peltoa liikaa, mutta sen saa laittaa lainausmerkkeihin. Kun tulee huono aika, kun energian hinta nousee, meidän peltojamme ei ole yhtään liikaa.

Pellonraivausrajoituslaki on onneksi väliaikainen. En ole valiokunnassa tästä tehnyt poikkeavaa esitystä, koska tiesin, että en saa sille kuitenkaan vastakaikua, mutta haluan vedota kansanedustajiin, että kun pellonraivauslakia jälleen kerran tullaan korjaamaan, korjataan se sitten niin, että 15 hehtaariin asti saa olla vapaa oikeus raivata.

Yleensäkin maatalouden jatkuva rajoittaminen saa aikaan sen, että nuorempi väki ei uskalla lähteä niin kahlittuun ammattiin ja niin yllätykselliseen. Maassamme harjoitettu maatalouspolitiikka on kymmeniä vuosia ollut niin yllätyksellistä, että vaikka halla ja rakeet eivät olekaan aina vieneet viljaa, herrojen uudet mielipiteet ovat vaikuttaneet siihen, että viljelijät ovat joutuneet monenlaiseen ahdistukseen. Halla on väistynyt, mutta ylhäältä päin tuleva ohjaus on raskaana tänä päivänä maatalouden päällä.

Ed. S-L. Anttila: Herra puhemies! Ed. Riihijärveä haluan vain muistuttaa siitä, että SMP on ollut mukana siinä hallituksessa, joka on tähän asti voimassa olleet yksivuotiset pellonraivauksen rajoittamista koskevat lakiesitykset ollut eduskunnalle antamassa ja niitä myös käsittelyssä tukemassa. Siinä mielessä minusta ed. Riihijärvellä ei ole varaa asiaa kritisoida, koska SMP on ollut silloin mukana, kun järjestelmä valittiin. Ainoa ero nyt käsittelyssä olevan lainsäädännön ja tällä hetkellä voimassa olevan lain välillä on se, että nyt me teemme perustuslain säätämisjärjestyksessä lainsäädäntöä, joka kieltää pellonraivaamisen, kun tähän saakka sitä on rajoitettu maksulla. Pitkälti lakiesityksen pykälät ovat samalla tavalla, samoilla periaatteilla muotoiltuja kuin maksulainkin pykälät. Siellä on oma pykälänsä pientilarehuomavaraisuudesta, ed. Riihijärvi.

Ed. Törnqvist: Arvoisa puhemies! Ed. Riihijärvi kritisoi pellonraivauksen rajoittamista. Ei kai kenelläkään ole mitään sitä vastaan, vaikka peltoa raivattaisiinkin rajattomasti niin paljon kuin viljelijät haluavat, mutta siinä vaiheessa tulee koko maatalouden olla vapaan yrittäjyyden piirissä ilman tukiaisia eli kilpailun on sitten todella toimittava.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 1—12 §, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

6) Ehdotus Kansainvälisen työkonferenssin hyväksymän taloudellisesti tuettua opintovapaata koskevan yleissopimuksen nro 140 hyväksymisestä

Ainoa käsittely
Hallituksen esitys n:o 86
Työasiainvaliokunnan mietintö n:o 1

Puhemies: Käsittelyn pohjana on työasiainvaliokunnan mietintö n:o 1.

Keskustelua ei synny.

Mietintö hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

7) Ehdotus Kansainvälisen työkonferenssin hyväksymän, työnantajan toimesta tapahtuvaa palvelussuhteen päättämistä koskevan yleissopimuksen nro 158 hyväksymisestä

Ainoa käsittely
Hallituksen esitys n:o 87
Työasiainvaliokunnan mietintö n:o 2

Puhemies: Käsittelyn pohjana on työasiainvaliokunnan mietintö n:o 2.

Keskustelua ei synny.

Mietintö hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

8) Ehdotukset vuonna 1990 pidetyn 77. Kansainvälisen työkonferenssin eräiden päätösten johdosta

Ainoa käsittely
Hallituksen esitys n:o 88
Työasiainvaliokunnan mietintö n:o 3

Puhemies: Käsittelyn pohjana on työasiainvaliokunnan mietintö n:o 3.

Keskustelu:

Ed. Nikula: Arvoisa puhemies! Suomea on usein kansainvälisten sopimusten noudattamisen osalta verrattu jollakin tavoin Seitsemän veljek-

sen Eeroon, luokan lillipoikaan, joka aina tekee kaikki ja omaksuu ensimmäisenä ja sillä tavoin on etunenässä, ehkä liiankin pitkällä, sanotaan. Nyt käsiteltävän asian yhteydessä hallitus ja myös työasiainvaliokunnan enemmistö esittää, että eduskunta ei tässä vaiheessa hyväksyisi Genevessä pidetyssä Kansainvälisessä työkonferenssissa hyväksyttyä yleissopimusta työturvallisuudesta kemikaaleja käytettäessä.

Esityksen perusteluissa esitetään, että lainsäädännöstämme puuttuvat yksityiskohtaiset säännökset monista yleissopimuksen edellyttämistä työnantajan velvollisuuksista, joita on kuvattu sopimuksen 10—16 artiklassa.

Meiltä puuttuu lainsäädännöstä tämän mukaan esimerkiksi määräys, jonka mukaan työssä käytettävät kemikaalit tulisi voida tunnistaa, jos niitä ei ole luokiteltu. Ne pitää luokitella, mutta jos niitä ei voi luokitella, ne pitää tunnistaa ja arvioida niiden ominaisuudet. Tällainen meiltä puuttuu.

Edelleen lainsäädännöstä puuttuu perustelun mukaan määräys, että työnantajan tulee huolehtia siitä, että kun kemikaaleja siirretään muihin säiliöihin tai laitteisiin, niiden sisältö ilmaistaan siten, että työntekijät tietävät, mistä aineesta on kysymys.

Edelleen lainsäädännöstämme esityksen perustelujen mukaan puuttuvat määräykset, joiden mukaan kemikaalien viennissä on vastaanottajamaalle ilmoitettava, mitä sinne tuodaan. Meillä menee ilmoitus ympäristöministeriölle, mutta vastaanottajamaalle ei tällaista tietoa mene.

Sopimus on hyväksytty 25.6.90, siis paljon yli vuosi sitten, jona aikana tietysti lainsäädäntö olisi voitu uudistaa, jos olisi haluttu. Valitettavasti tällainen asennoituminen, että Suomen lainsäädäntöä ei nyt ensimmäisenä pidä lähteä muuttamaan, aina tulee esille silloin, kun on kysymys turvallisuudesta tai kuluttajien tai työntekijöiden suojasta. Yleissopimus koskee kemikaaleja työelämässä, mutta kemikaaleja työelämässä käytetään paitsi tietysti tuotantoprosessin osana myös työn kohteena. Tuotetaan aineita, joita me suihkutamme ilmaan, levitämme iholle tai syömme sisäisesti, invärtes, niin kuin sanotaan vanhan yskänlääkepullon kyljessä.

Tältä osin turvajärjestelyt olisivat olleet erityisen perusteltuja. Sen vuoksi työasiainvaliokunnassa tuotiin esiin ajatus, että me päättäisimme, että hallituksen tulee ryhtyä toimiin sopimuksen hyväksymiseksi mahdollisimman kiireesti. Valitettavasti esitys työasiainvaliokunnassa jäi vähemmistöön eikä tullut valiokunnan kannaksi eikä sitä kautta, kun ottaa huomioon, että jako oli hyvin selvästi hallituksen ja opposition välinen, sitä ole järkevää tuoda tässä yhteydessä äänestettäväksi.

Totean vain, että omalta osaltani ja vihreiden ryhmän osalta lähdemme siitä, että hallituksen ei tule hetkeäkään viivytellä tämän lainsäädännön kuntoon panemiseksi. Perusteluna esitetään, että vireillä olevat Eta-neuvottelut ovat yksi syy, minkä takia asiaa ei nyt vielä haluttu viedä eteenpäin. En halua kiistää sen merkitystä, mutta sitä perustelua käytetään yleensä aina, kun pitäisi tehdä jonkinlainen osittaisparannus. Kerrotaan, että valmistellaan isoa, hyvää uudistusta. Tämä on perustelu, joka lyhyesti tunnetaan nimellä "paras on hyvän vihollinen".

Eta-neuvotteluja ei olisi tippaakaan häirinnyt se, että suomalainen lainsäädäntö pannaan kemikaalien osalta sellaiseen kuntoon, että yleissopimus olisi voitu ratifioida, niin kuin on ratifioitu hyvin monet muut sopimukset tässä yhteydessä. Nyt Eta-sopimus on saatu aikaan, ja siitä tietysti kaikki tunnustus sen puolesta ponnistelleille. Tämä este on poistunut, ja edellytämme, että hallituksen piirissä aloitetaan vilkkaat toimenpiteet Suomen lainsäädännön saattamiseksi sinänsä aika vaatimattomaan tasoon, jota tämä yleissopimus edellyttää. Ei siinä muuta pyydetä kuin sitä, että työntekijä tietää, mitä ainetta hän käsittelee, ja sitä kautta välillisesti kuluttaja tietää, mitä hän ostaa.

Kiinnitän tässä yhteydessä huomiota myös siihen, mikä on eduskunnan rooli tällaisen sopimuksen hyväksymisessä. Täällä voidaan sopimus hyväksyä, jos hallitus niin esittää, ja täsmälleen siinä muodossa kuin hallitus esittää. Mutta jos eduskunta haluaisi päättää, että tällainen sopimus pitääkin hyväksyä, se ei käy suoraan tehtävällä päätöksellä. Eduskunta voi vain ponnen kautta esittää hallitukselle toimenpiteitä sopimusjärjestelyn aikaansaamiseksi. Eduskunnalta puuttuu tässä yhteydessä välitön ulkopoliittinen päätöksentekomahdollisuus.

Ed. P u l l i a i n e n : Arvoisa puhemies! Vastalauseessa kiinnitetään huomiota siihen, että Suomen kemikaalilaki ei ole sen sisältöinen, että yleissopimus n:o 170 voitaisiin hyväksyä. Kiinnitän tässä yhteydessä huomiota siihen, että Suomen kemikaalilain sääti edellinen eduskunta. Silloin asiasta käytiin erittäin seikkaperäinen keskustelu niin silloisessa laki- ja talousvaliokunnassa, joka antoi siitä lausunnon talousvaliokunnalle, kuin myös isossa salissa. Silloin

kiinnitettiin aivan erityistä huomiota siihen, että kemikaalilakiehdotusta olisi ollut syytä varsin monelta osalta parantaa ja myös saada aikaan sellainen järjestelmä, että meillä on omassa hallinnassamme järjestelmä, jonka avulla tutkitaan kemikaalit ja tunnistetaan ne. Nyt se tekemättömyys, johon edellinen eduskunta tavallaan syyllistyi, kostautuu sillä tavalla, että emme pysty edes tämän lohkon kansainvälisiä sopimuksia hyväksymään eduskunnassa.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Mietintö hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

9) Ehdotus laiksi luottoverolain 2 ja 25 §:n muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 67
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 35

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 35.

Keskustelu:

Ed. L u u k k a i n e n : Arvoisa puhemies! Nyt esillä oleva luottovero kuten lainojen leimaverokin ovat verotuksen kauneusvirheitä. Verotusta kehitettäessä pitkällä aikavälillä molemmista tulisi päästä eroon, sillä molemmat estävät korkojen alenemisen ja myös rahoitusmarkkinoita kehittymästä. Lisäksi luottovero nostaa niin yritysten kuin kotitalouksienkin kustannuksia lainoja konvertoitaessa sellaisessa tilanteessa, jossa korot laskevat.

Lisäksi on paljon puhuttu siitä, miksi luottoveroprosentti on vain 0,5, kun lainojen leimavero on 1,5 prosenttia. Tällä veroprosenttien erolla kotimaisten ja ulkomaisten luottojen kustannusvaikutus saatetaan samalle tasolle, sillä ulkomailta otettuihin lainoihin liittyy välityskustannuksia suurin piirtein 1—1,5 prosenttia.

On myös toinen perustelu eli se, että on etua, jos alemman veroprosentin turvin saadaan houkuteltua ulkomaista pääomaa Suomeen.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

10) Ehdotukset laeiksi tieliikennelain 86 ja 105 §:n, ilmansuojelulain 23 §:n sekä pysäköintivirhemaksusta annetun lain 1 §:n muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 10
Liikennevaliokunnan mietintö n:o 2

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on liikennevaliokunnan mietintö n:o 2.

Keskustelu:

Ed. S a a r i : Herra puhemies! Nyt ensimmäisessä käsittelyssä olevan kolmen lain paketin eli tieliikennelain, ilmansuojelulain ja pysäköintivirhemaksusta annetun lain muuttamisen peruste on ympäristönsuojelu. Tällä lainsäädännöllä pyritään vähentämään autoliikenteen aiheuttamia ilman saasteita. Kansalaisen kannalta tärkeimmät ja relevanteimmat muutokset olemassa olevaan tilanteeseen supistuvat aika vähiin, muutamaan asiaan.

Tällä hetkellä lainsäädännöllä tarpeeton joutokäynti on kielletty taajamissa tiealueilla. Tämän lakimuutoksen seurauksena tarpeettoman joutokäynnin kielto laajenee koskemaan koko maata ja myös muita kuin tiealueita.

Toinen kansalaisen kannalta vaikuttava seikka on se, että lain valvojien joukko laajenee. Tähän saakka joutokäynnin kieltoa ovat valvoneet ainoastaan poliisit. Muutoksen jälkeen mukaan valvontaan tulevat myös kunnalliset pysäköinninvalvojat eli kansankielellä lappuliisoina tunnetut henkilöt.

Kolmas asia, joka myös vaikuttaa kansalaiseen, on se, että tähän saakka, mikäli poliisi on tarpeettomaan joutokäyntiin puuttunut, on rangaistuksena ollut rikesakko. Nyt seuraamus muuttuu pysäköintivirhemaksuksi, joka tietysti on sikäli ongelmallinen, että se on eri paikkakunnilla erikokoinen. Esimerkiksi Helsingissä tietääkseni ensi vuoden alusta pysäköintivirhemaksu on 300 markkaa, kun se joissakin kaupungeissa on jopa alle 100 markkaa. Niillä paikkakunnilla, missä kunnallista pysäköintivalvontaa ei ole järjestetty eikä kunnallista pysäköintivirhemaksua vahvistettu, noudatetaan valtakunnallista perusmaksua.

Asiaa käsitellessään valiokunta totesi, että näitten lakien kohdalta sillä ei ole mitään huomauttamista. Eli valiokunta ehdottaa lakeja hyväksyttäväksi sellaisenaan.

Mutta koska lain toteuttamisessa asetuksella on hyvin huomattava merkitys, valiokunta pyysi myös asetusluonnoksen nähtäväkseen. Se on hyvin tärkeä sen vuoksi, että asetuksessa määritellään, mikä on tarpeetonta joutokäyntiä. Asetusluonnoksessa se oli määritelty niin, että "moottoriajoneuvon seistessä muusta syystä kuin pakollisen liikenne-esteen vuoksi ei moottoriajoneuvon moottoria saa käyttää enempää kuin kaksi minuuttia". Eli muun kuin pakollisen liikenne-esteen vuoksi paikallaan käyvä auto on kahden minuutin kuluttua tarpeettoman joutokäynnin kiellon piirissä.

Sitten on lueteltu poikkeukset eli sellaiset laitteet, jotka tarvitsevat käyttövoimakseen moottorin pyörittämistä, kuten jätteenpuristimet, kompressorit, nostolavat jnp. Lopuksi todetaan, että kielto ei koske kiireellisessä tehtävässä olevia hälytysajoneuvoja.

Valiokunta totesi, että Suomen poikkeukselliset olot huomioon ottaen asetuksen hyvin kategorinen tulkinta kunnallisten pysäköinninvalvojien toimesta saattaa johtaa tilanteisiin, joista tahaton komiikkakaan ei ole kovin kaukana ja jotka ovat hyvin hankalia ja jopa liikenneturvallisuuden kannalta vaarallisia.

Ajatellaan esimerkiksi tilannetta, jossa kansalainen pakkasaamuna 20—30 asteen pakkasesta kadun varresta joutuu starttaamaan autonsa. Mikäli hänen on kahden minuutin sisällä lähdettävä sillä liikenteeseen, voimme olla hyvin varmoja siitä, että hän on vaaraksi liikenteelle, koska ei pysty autonsa ikkunoitten läpi näkemään. Tietysti voidaan sanoa, että on sähkö- ja bensiinilämmittimiä, mutta niin kuin tiedetään, kadunvarsilla ei ihmisillä ole mahdollisuutta sähköpistokkeita saada. Hyvin monta kertaa on myös niin, että jos haluttaisiin käyttää bensalämmitintä, joutuisi esimerkiksi tuntia ennen lähtöä juoksemaan korttelin toiselle puolelle käynnistämään sen.

Tämän vuoksi valiokunta kirjoitti mietintöönsä edellyttäen-muotoon, että "asetuksessa, jossa tarkemmin määrätään tämän lain soveltamisesta, todetaan, että tarpeetonta joutokäyntiä ei ole ennen liikkeelle lähtöä tehty poikkeuksellisten sääolosuhteitten ja liikenneturvallisuuden vaatima ajoneuvon lämmitys". Tämä kirjoitettiin sinne sen vuoksi, että asetuksella ei saatettaisi sinänsä hyvän tavoitteen vuoksi kansalaisia turhan vaikeisiin tilanteisiin.

Herra puhemies! Tuntuu siltä, että näinä ankeina aikoina tämä laki ei ole niitä kaikkein voimakkaimmin suomalaisten elämisen perusteita ravistelevia, mutta siitä huolimatta siihen kuitenkin valiokunnassa kaksi vastalausetta liitettiin.

Ed. M y l l e r (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen erittäin tyytyväinen, että tämä laki on läpäissyt tällä kertaa liikennevaliokunnan. Tämä on se sama laki, jonka edellinen hallitus jo antoi ja joka kaikessa hiljaisuudessa liikennevaliokunnassa silloin haudattiin.

Liikennevaliokunnan puheenjohtaja mainitsi, että tähän on liitetty kaksi vastalauseitta. Nämä ovat vielä siinä mielessä mielenkiintoisia, että ne rikkovat myös sekä oppositio- ja hallitusrintaman että puolueiden rajat. Mutta tämä tarkoittaa nimenomaan sitä, että on haluttu, että joutokäyntiin kiinnitetään todella voimakasta huomiota.

Kaikki ne, jotka esimerkiksi kaupunkien keskustoissa liikkuvat lasten kanssa tai joilla on esimerkiksi keuhkosairauksia, hyvin selvästi tuntevat terveydentilassaan joutokäynnin. Sen vuoksi en ole ollut valmis hyväksymään sitä, että ammattimaiselle liikenteenharjoittajalle annetaan erilainen kohtelu kuin muulle liikenteelle. Minun mielestäni lappuliisat, jotka tätä valvovat, pystyvät kyllä harkitsemaan, milloin on kysymys tarpeettomasta joutokäynnistä, ja sen mukaisesti toimimaan, ilman että erityisesti säännellään ammattimainen liikenteenharjoittaja ulos lain vaikutuspiiristä.

Ed. P a l o h e i m o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä nimenomaisessa laissa näyttää olevan merkittävänä aikarajana kaksi minuuttia, joka sattuu olemaan sama kuin vastauspuheenvuoron aikaraja. (Ed. Lamminen: Molemmat tyhjäkäyntiä!) Minä ehdotan, että ed. Saari kuvittelisi nyt, että kun kaikki 200 kansanedustajaa täällä nousisivat samanaikaisesti — ed. Lamminen mukaan luettuna — pitämään yhtä aikaa vastauspuheenvuoroa ja käyttäisivät sen kaksi minuuttia siihen ja siitä syntyisi yhtä paljon pakokaasua kuin 200 auton tyhjäkäynnistä tässä samassa tilassa, niin miltä se vaikuttaisi meistä kaikista, jotka joutuisimme samanaikaisesti kuuntelemaan tätä 200 auton tyhjäkäyntiä ja haistelemaan sitä ilmaa täällä.

Minä haluan kiinnittää huomiota siihen, että ed. Saari oli erityisesti huolissaan lakiesityksen mukanaan tuomasta mahdollisesta tahattomasta komiikasta. Epäilen, että komiikka olisi kaukana sellaisessa tilanteessa, jossa 200 tyhjänä käyvää ajoneuvoa joissakin hyvin ahtaissa olo-

suhteissa pääsisivät kahden minuutin ajan terrorisoimaan lähellä olevia jalankulkijoita.

Olen ed. Myllerin kanssa täysin samaa mieltä siitä, että on erittäin hyvä, että tämä laki on tullut hyväksytyksi. Minusta se on oikean suuntainen mutta ei riittävä. Minusta on aivan turhaa sanoa, että pakollisen liikenne-esteen vuoksi tätä ei sovellettaisi. Minusta voitaisiin hyvin soveltaa niissäkin olosuhteissa, missä autot pysähtyvät punaisen valon taakse ahtaalla kadulla puuskuttamaan ja vaarantamaan ...

P u h e m i e s (koputtaa): Kaksi minuuttia!

P u h u j a : No niin, siihen se loppui.

Ed. V i s t b a c k a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Päinvastoin kuin ed. Myller minun mielestäni on todella suuri vahinko, että tällainen lakiesitys on pitkällisen käsittelyn jälkeen tullut tänne saliin. Minä en ymmärrä lainkaan tällaista lakia, jossa sanotaan, että kaksi minuuttia on raja. Elämässä on muualla kuin joissakin suurissa kaupungeissa sellaisia tilanteita, että on jotakuinkin pakko käyttää mm. liikenneturvallisuusseikat huomioon ottaen. Ihmettelen, että tällaiseen lainsäädäntöön on lähdetty. Minkä johdosta siihen ei ole sisällytetty esimerkiksi dieselveturit, moottoriveneet, laivat jne? Mielestäni on suhteellisen typerää, että lähdetään tällä tavoin viemään lainsäädäntöä eteenpäin.

Ed. Paloheimo totesi, että liikenne-esteissä, esimerkiksi valoissa, pitäisi sammuttaa auto siksi aikaa, jos odotus mahdollisesti kestää pari tai puolitoista minuuttia. Minkälaisia ruuhkia kadulle tulisi sen jälkeen, jos tällaiseen mentäisiin? Pidän todella valitettavana, että tällainen lakiesitys on tuotu tänne.

Ed. K e k k o n e n (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Päinvastoin kuin ed. Vistbacka en pidä valitettavana, että tällainen laki tänne tulee. Kyllä sillä on erittäin paljon myönteisiä vaikutuksia. Otan yhden vakavimmista elikkä ihmisten keuhkosairaudet, jotka eräissä olosuhteissa suorastaan huutavat tämän tyyppistä lainsäädäntöä.

Sen sijaan ed. Paloheimoa en ihan täysin käsittänyt, paitsi tietysti tekniikan miehenä ymmärrän häntä. Kun hän rinnastaa autojen kahden minuutin joutokäynnin ja kahden minuutin puheenvuorot tässä salissa, hän tekniikan miehenä sotkee kyllä kaksi tekniikka toisiinsa niin pahasti, että niiden vertailuun ei ansaitse tämän enempää ryhtyä.

Mutta liikenneturvallisuuskysymys, jota valiokunta tavattoman paljon pohti samalla, kun pohti kahden minuutin aikarajaa, on tietysti toinen aivan olennainen kysymys. Kyllä minusta se lopputulos, johon monien kompromissien kautta päädyttiin, on suurin piirtein sellainen optimi tässä tilanteessa, joka ei täysin varmastikaan tyydytä ketään, mutta tuottaa kuitenkin lopputuloksena sellaista lainsäädäntöä, joka jotenkin on hallittavissa, joka jotenkin on kontrolloitavissa ja ennen kaikkea säästää ihmisten terveyttä ja jossain määrin saattaa säästää myöskin autoja, jotka eivät tietysti tässä ole se tärkein asia. Mutta sekin tekijä otettiin huomioon, kun tätä mietintöä aikanansa laadittiin.

Ed. S a a r i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Paloheimo kiinnitti huomiota kahden minuutin aikarajaan, jota ei lakipykälissä ole, mutta lain perusteluissa ja asetusluonnoksessahan on. Se on aika monessa maassa jo käytössäkin. Tietysti on niin, että meidän kylmissä oloissamme esimerkiksi raskas ajoneuvokalusto kylmänä liikkeelle lähdettäessä vaatii jarrupaineiden kehittymisen, niin että tuo kaksi minuuttia on aika tavalla minimiaika. Myöskin moottorin lämpölaajenemiset, jos kylmällä moottorilla lähdetään sitä nopeammin liikkeelle, saattavat olla hyvin hankalia.

Ed. Myller totesi, että mainintaa mietinnössä liikenneturvallisuuden osalta ei olisi tarvittu, että lappuliisoilla on kyllä kyky ja mahdollisuus tervettä harkintaa siinä käyttää. En väitä, että heillä ei olisi kykyä. Mutta väitän, että heillä ei ole mahdollisuutta sitä käyttää, mikäli asetuksessa kategorisesti sanotaan, että kaikki yli kahden minuutin menevä käyttö ilman pakottavaa liikenne-estettä on turhaa joutokäyntiä. Silloin lappuliisalla ei ole oikeutta eikä mahdollisuutta harkintaa käyttää ja se saattaa johtaa todella sellaisiin tilanteisiin, jotka voivat olla lähellä tahatonta komiikkaa, mutta voidaan siinä tietysti draaman puolellekin aika äkkiä kääntyä.

Ed. R ä t y (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Vistbackalle: Keski-Euroopassa on erittäin yleinen tapa jo suurkaupungeissa pysäyttää auto liikennevaloihin. Itse olin Genevessä, jossa istuin autossa ja ihmettelin, mitä varten kuljettaja pysäytti auton. Hän sanoi, että heillä on aivan tavallista, koska saasteet ovat niin isot,

odottaa. Kun vihreät valot tulevat, käynnistetään auto uudelleen.

Meillä Suomessa, jossa on pakkanen, puhumattakaan manneista, joilla auto ei lähde muutenkaan käyntiin, on syytä pitää autoa käynnissä, joten varmasti tulee paljon ongelmia. Jos itse ajattelen Lahden keskustaa, niin siellä on bussien joutokäyntiä ja takseja, jotka pitävät autoa lämpimänä, kun potilas käy apteekissa hakemassa lääkeaineita. Minä luulen, että laista tulee vielä erittäin paljon ongelmia, koska eivät linja-autonkuljettajat suostu 30 asteen pakkasella autoa pysäyttämään, vaikka ne tupruttavat koko keskustan siniseksi.

Ed. Paloheimo (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Saari viittasi erääseen kytkentään, joka on paljon yleisempikin, nimittäin teknisten uudistusten ja lainsäädännön väliseen kytkentään. Ed. Saari haluaa, että riippuvuussuhde olisi sellainen, että lainsäädäntö etenisi niissä puitteissa, joihin tekniikka antaa mahdollisuuden. Minun nähdäkseni etenemisprosessin pitäisi olla toisenlainen. Pitäisi muuttaa lainsäädäntöä yhteiskunnan mahdollisuuksien mukaiseksi ja odottaa, että tekniset uudistukset ja keksinnöt seuraavat perässä. Näin on tapahtunutkin monessa tapauksessa.

Minä myönnän, että minulla on sellainen taka-ajatus, että kiristämällä tämän tyyppisissä kysymyksissä lainsäädäntöä helpotettaisiin ja nopeutettaisiin polttoainemoottoriauton katoamista kokonaan liikenteestä ja sähköauton tuloa.

Ed. Aittoniemi: Herra puhemies! Vaikka kuinka yrittäisi etsiä hyviä puolia, niin täytyy mennä taas huumorin puolelle, muuten niitä ei löydy. Nimittäin tässä on Ahon hallitukselle todellinen mahdollisuus suurista vaikeuksista pääsemiseen työttömyyden puolella. Jos tätä lakia aiotaan valvoa, siinä aukeaa todella työpaikkoja monelle ihmiselle. Muuten lakia ei pystytä valvomaan, koska ihmiset eivät pidä tätä mielekkäänä ja eivät ilman valvontaa tätä lakia tule noudattamaan. Tämä on mielettömin laki sitten kieltolain säätämisen vuonna 1919, yhtä mieletön tai vielä mielettömämpi. Tämä ei ole mielekäs. Sitä ei pystytä valvomaan jne.

Toiseksi tässä ei ole huomattu lainkaan elävän elämän realiteetteja. Sanotaan nyt muutama sana poliisin toiminnasta. Poliisi joutuu useissa tilanteissa olemaan paikallaan ehkä tuntikausiakin tietynlaisissa valvontatehtävissä, odottamaan vankikarkuri Jauhiaista jonkin oven lähettyvillä, koska hän tulee entistä avovaimoaan tapaamaan ja hänet saataisiin kiinni. Eivät kai he kovalla pakkasella istu turkit niskassa ja odota. Tämähän on mahdottomuus. Tässä ei ole lainkaan haettu realiteetteja. Olen kuullut, että joku valiokunnan jäsenistä olisi nähnyt jonkun poliisin Hesperian puistossa käyttävän 15 minuuttia autoa ja närkästynyt tästä niin, että katsoo, että ei lainkaan poliisia oteta huomioon koko lainsäädännössä. Tämä on tietysti huuli, joka on kantautunut torsoihin korviini, mutta näin minä olen kuullut.

Laki tulee hylätä. Tulemme ehdottamaan sitä hylättäväksi, koska se on ainoa ratkaisu tämän tyyppiselle laille, jota ei koskaan pitäisi tuoda eduskuntaan.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Minä ehdotan ed. Aittoniemelle, että me voimme säätää ainakin asetuksella lämpöhaalareista. Ongelma poistuu kertaheitolla.

Ed. Hassi (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Aittoniemelle olisin todennut, että mikäli kaikkien rikkeiden toteamista laissa ja asetuksissa rikkeiksi vastustettaisiin sellaisilla perusteilla, että niiden osalta ei pystytä joka puskan takana jokaista ihmistä valvomaan, niin saman tien voisimme lopettaa koko rikoslainsäädännön, koska ei mitään rikoksia eikä rikkeitä pystytä niin kattavasti valvomaan, että joka paikassa valvoja olisi. Kaikessa muussakin lainsäädännössä luotetaan siihen, että suurin osa kansalaisista on lainkuuliaisia ja haluaa noudattaa lakeja. Oletan, että tämä pätee myös ed. Aittoniemeen. (Ed. Aittoniemi: Ei päde!)

Mitä tulee sitten poliiseihin, jotka joutuvat jotain vankikarkuria odottamaan, tai muuta tällaista ammattiajoa, jossa joudutaan odottelemaan, on olemassa autojen sisätilalämmittimiä, jotka toimivat esimerkiksi bensiinillä ja jotka tietenkin aiheuttavat jonkin verran palamistuotteita ja näin ollen ilman saasteita, mutta joiden saastuttava vaikutus on tehtyjen selvitysten ja mm. liikennevaliokunnan kuulemien asiantuntijalausuntojen mukaan huomattavasti vähäisempi kuin joutokäynnin aiheuttama. (Ed. Aittoniemi: Lämpöpullot!) — Lämpöpullot ovat tietysti yksi mahdollisuus, mikäli todella halutaan äärimmilleen minimoida ilmansaasteita.

Ed. Vistbacka (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Keskustelu on mennyt farssin puolelle ja samoin koko lakiesitys. Huomaa hyvin pitkälle sen, että ed. Hassi ei ole kyllä tämän alan erikoisasiantuntija, nimenomaan käytännön elämässä. Tietysti voi aina papereitten perusteella perehtyä asioihin ja esittää mielipiteitään, mutta kun tietää poliisiajoneuvojen kunnon, niin mistä tulevat rahat lämmityslaitteisiin, kun muutenkin valtiovarainministeri pyrkii vähentämään rahamääriä ja käyttöä?

Ed. Mäkipää (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! En tiedä, kenelle oikein vastaisi, mutta tuntuu kerta kaikkiaan huuhaatouhulta tämmöinen pieni nippelilakiesitys. Mitä tämä merkitsee tavalliselle auton käyttäjälle? Muistan aikanani, kun parikymmentä vuotta ajoin autoräppänällä, 50—60-luvun mallin autolla, ja ennen kuin sillä pääsi käymään, sitä piti kerta kaikkiaan kotitalon edessä viisi minuuttia käyttää, että tuulilasista olisi pikkuisen nähnyt eteenpäin. Sama taas, kun sen joutuu pysäköimään ja käy kaupassa välillä. On kulunut muutama aika, eikä auta muuta kuin ottaa pysäköintivirhemaksuja joka päivä. Tänä päivänä valitettavasti kaikki eivät omista vuoden 1990 mallin autoja, vaan tämä on erittäin vaikea asia juuri vanhemman auton käyttäjille. Tässä ei ole kyllä otettu huomioon arkitodellisuutta ja sitä, kuinka tämä käytännössä pelaa.

Niin kuin ed. Aittoniemi sanoo, monelle tavalliselle vanhan auton käyttäjällä pysäköintivirhemaksuja tulee kyllä joka päivä. Ehkä tämä on lain tarkoitus ja tällä saadaan valtion pohjattomaan kassaan muutama markka lisää.

Ed. Antvuori (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Minusta tämä laki ei ole mikään nippelilaki. Maassamme on nimittäin viime vuosina valmistunut useita tutkimuksia, joissa on ilmennyt kaupunki-ilman haitalliset vaikutukset ihmisten terveyteen. Esimerkiksi Helsingissä sairastavat liikenteen päästöjen rasittamien päiväkotien lapset enemmän hengityselintulehduksia kuin puhtaampien alueiden lapset. Samoin on todettu astmaatikkojen sisäänkirjoittautumisen poliklinikkahoitoon lisääntyvän, kun katuilman rikin tai typen oksidien pitoisuudet nousevat.

Mitä tulee tähän tekniseen uudistukseen ja autojen lämmityslaitteisiin, niin minä uskon ainakin, että lämmityslaitteita nyt jo on, ja toisaalta minusta lain pitää aina olla sillä tavalla edelläkävijä, että esimerkiksi voisi ajatella, että tämä laki pakottaisi myös tekniseen kehitykseen tältä osin.

Ed. Karhunen: Arvoisa puhemies! Hyvät edustajat! Hallituksen esitys moottoriajoneuvon tarpeettoman joutokäynnin kieltämiseksi lailla tai itse asiassa tämän lainsäädännön tiukentaminen on enemmän kuin vain tarpeellista. Se on välttämätöntä. Saman sisältöinen lakiesitys oli käsittelyssä myös edellisessä eduskunnassa. Silloin laki raukesi. Lieneekö ollut poliittisen päätöksenteon rohkeuden puutetta, koska autoilijathan muodostavat hyvin, hyvin merkittävän osan äänestäjäkuntaa? Tällä kertaa kuitenkin myös ammattiautoilijat ovat ottaneet joutokäyntilain tiukentamiseen myönteisen kannan, kunhan se vain ei koske heitä itseään.

Moni on esittänyt tämän lain vaihtoehdoksi asennekasvatusta, mutta jos rehellisiä ollaan, niin ei tällaisia asioita, jotka ovat ongelmia ja kiistanalaisia, asennekasvatuksella ratkaista. Asennekasvatuksella parannetaan vain niitä asioita, joista olemme yksimielisiä ja jotka viedään tuleville sukupolville.

On hyvin paljon esimerkkejä siitä, mitä tuloksia asennekasvatuksella saadaan aikaan. Raittiudesta ja alkoholin haitoista on paasattu vaikka kuinka monta vuotta, mutta ei alkoholin kulutus kuitenkaan ole vähentynyt. Suomalaiset ovat kuitenkin lainkuuliaista kansaa, pelkäävät polliisia, ja näin ollen varmasti lailla on myös ennalta ehkäisevää vaikutusta.

Täällä muun muassa ed. Aittoniemi on vastustanut tätä lakiesitystä sen vuoksi, että tätä olisi mahdotonta valvoa. Mutta kuten täällä ed. Hassi totesi, meidän pitäisi lopettaa koko rikoslainsäädännön laatiminen, purkaa kaikki, jos kyse on siitä, kuka valvoo. Eihän nopeusrajoituksiakaan pystytä sataprosenttisesti valvomaan. Hyvin moni pääsee livahtamaan ylinopeudella ohitse.

Lain käsittely liikennevaliokunnassa oli hyvin mielenkiintoista. Paljon käytettiin puheenvuoroja, päitä käännettiin ja löydettiin myös jonkin näköistä yksimielisyyttä. Kritiikkiä kuitenkin sai osakseen kuultaviksi valittujen asiantuntijoiden yksipuolisuus. Tuntuu hyvin oudolta, että esimerkiksi joutokäyntiä voimakkaasti vastustanut Jalkaliitto kuulemma kieltäytyi tulemasta kuultavaksi. Oudolta tuntuu myös se, ettei tilalle löytynyt muiden ympäristöjärjestöjen edustajia. Toki saan syyttää tästä asiantuntijoiden yksipuolisuudesta myös omaa saamattomuuttani, se

tietysti kollegoille tunnustuksena sanottakoon, että olisin itsekin voinut siellä muuta esittää.

Valiokunta oli kuitenkin yksimielinen tämän lain tärkeydestä. Pitkien keskustelujen jälkeen valiokunta yksimielisesti yhtyi myös liikenneministeriön kantaan siitä, että sallitun joutokäynnin raja säädettäisiin asetuksella kahteen minuuttiin.

Huomauttaisin ed. Aittoniemelle, että lainsäädäntöpuolella lienee merkittävintä se, että laki ulotetaan taajamien ulkopuolelle ja muuallekin kuin tiealueelle, jota vain tällä hetkellä nykyinen joutokäyntilaki koskee. Meillä ei ole mahdollisuutta tätä hylätä. Totta kai asetusta ei synny ilman lakia, mutta mehän emme päätä asetuksesta, vaan laista, ja näen tämän lain sinällään hyvänä ja merkittävänä.

Paineita sallitun joutokäyntiajan pidentämiselle toki löytyy, ja esitettiin esimerkiksi kolmea minuuttia. Mutta pitäviä perusteluja ajan pidentämiselle ei löytynyt. Talviolosuhteiden perusteella pidennetty joutokäyntiaika olisi kostautunut kesäaikana. Kesällähän jopa tiukempikin lainsäädäntö olisi mahdollinen. Myös useimmat ammattiautoilijoiden ajoturvallisuuteen liittyvät tekijät eliminoituvat kyseisten kahden minuutin kuluessa. Esimerkiksi jarrupaineen nostamiseen riittää autoalan valmistajien mukaan kaksi minuuttia.

Joutokäyntilaki tuli voimaan naapurimaassamme Ruotsissa vuonna 84, jolloin aikarajaksi säädettiin kolme minuuttia. Heti seuraavana vuonna lakia tiukennettiin ja esimerkiksi Tukholmassa sallitun joutokäynnin aikaraja on yksi minuutti. Monien mielestä myös Suomessa kannattaisi aloittaa lievemmin ja asteittain, jos tarpeellista, tiukentaa rajoituksia. Vaikka meillä naapurimaastamme Ruotsista on otettavissa myös monia hyviä esimerkkejä, ei meidän tarvitse kaikkia virheitä toistaa. Riittää, että jo Ruotsissa on havaittu kolmen minuutin aika liian laveaksi.

Pohjoisen Suomen pakkasolosuhteet on toki otettava huomioon, ja siksi valiokunta lähes yksimielisesti edellyttikin, ettei ennen liikkeellelähtöä tehtyä poikkeuksellisten sääolosuhteiden ja liikenneturvallisuuden vaatimaa ajoneuvon lämmitystä asetuksessa luettaisi tarpeettomaksi joutokäynniksi. Toki itse pidän tätä huomautusta täysin tarpeettomana, sillä ei kai lakikaan voi määrätä autoilijaa lähtemään liikkeelle ikkunat jäisinä ja täräyttämään päin ensimmäistä vastaan tulevaa puuta.

Tästä voin sanoa ed. Mäkipäälle, että vaikka eräs SMP:n kansanedustaja valiokunnassa sanoikin, että tällaisella porvaripuolueen rikkaalla kakaralla ei voi olla käsitystä, mitä on vanhalla autolla ajaminen, niin kerron, että olen omistanut vuoden 73 kuplavolkkarin, jossa apukuski joutui hinkkaamaan koko ajan ajon aikana, kun hengityksestä meni lasit jäähän. Eli kyllä kokemusta on. Nimenomaan sen takia valiokunta edellyttää, että tällaiset turvallisuusolosuhteet otetaan huomioon. Jos ikkuna esimerkiksi menee jäähän, niin sallitaan joutokäynti. Kannattaisi lukea ne mietinnöt.

Itse toki uskon, että lain vartijoillekin on suotu tervettä maalaisjärkeä, mutta yllättävän paljon löytyy niitä, joiden mielestä lappuliisojen koulutustaso takaa vain lukutaidon, mutta ei kykyä luetun ymmärtämiseen. Eli rautalankaa vain lisää lakikirjojen täytteeksi.

Joutokäyntilain rajaamista koskemaan ainoastaan suotuisia sääolosuhteita olisin kuitenkin pitänyt mahdottomana. Joutokäynti on ongelma nimenomaan talviaikana, jolloin se on myös yleisintä, ja myös autojen päästöt ovat suurimmillaan pakkasaamuisin kylmää moottoria käynnistettäessä. Nimenomaan silloin on oltava tarkkana välttämättömän ja tarpeettoman joutokäynnin erottamisessa.

On luonnollista, että "joutokäyntikielto ei koske kiireellisessä tehtävässä olevia hälytysajoneuvoja tai ajoneuvoja, joiden pääasiallisen käyttötarkoituksen edellyttämä lisälaite vaatii toimiakseen moottorin käyttämistä". Näin kuuluu suora lainaus liikenneministeriön laatimasta asetusluonnoksesta.

Ymmärrän myös valiokunnan enemmistön huolen ammattiliikenteen raskaan tekniikan toimivuudesta. Mutta sen sijaan en voi ymmärtää vaatimuksia kuorma-auton, linja-auton tai taksiauton kuljettajan viihtyvyyden ylläpitämiseksi nimenomaan joutokäynnillä talviaikaan. Sen takia olenkin ollut yhtenä allekirjoittajana I vastalauseessa. Erot ovat hyvin vähäisiä, lakia ei muuteta eikä edes valiokunnan mietintöä oleellisilta kohdilta haluta muuttaa, mutta periaatteellinen merkitys on hyvin suuri. Haluan kiinnittää edustajien huomion siihen, että vastalauseita ovat allekirjoittaneet valiokunnan naisjäsenet, joilla ilmeisesti on hyvin syvä huoli esimerkiksi päiväkoti-ikäisistä lapsista, jotka hengittävät suoraan sillä tasolla, missä auton pakokaasut purkautuvat ulos. Kuitenkin ammattiautoilijoijat investoivat työpaikkoihinsa eli autoihin hyvin suuria summia. Miksi siis omaan viihtyisyyteen ei investoitaisi? Siihenkin tosin investoidaan,

mutta minkä takia ei esimerkiksi bensiinilämmittimeen? Tutkimusten mukaan bensiinilämmitin kuluttaa vain kolmanneksen polttoainetta verrattuna moottorin turhaan käyttämiseen ja päästötkin ovat vain murto-osa joutokäynnin päästöistä.

Tarve joutokäyntilain tiukentamiseen on ennen kaikkea ammattiliikenteen aiheuttama. Taajama-alueella tupruttavat ja meluavat kuorma-autot sekä tolpalla kyytiä tuntitolkulla odottavat taksit pilaavat hengitysilmaamme suhteellisesti aivan liian moninkertaisesti verrattuna meihin yksityisautoilijoihin. Miksi meidän pitäisi oman terveytemme kustannuksella sallia perusteeton eriarvoisuus teillämme?

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pyydän anteeksi, jos edustajamme on liikennevaliokunnassa käyttäytynyt näin huonosti.

Haluan todeta vielä kaksi asiaa, kun minulle osoitettiin monia huomautuksia. Ensinnäkään tämä laki ei ole mielekäs, ja tullakseen ilman valvontaa noudatetuksi lain täytyy olla mielekäs. Toisekseen tämän valvomiseen ei riitä mitään järjestelmää Suomessa, ellei oteta käyttöön ns. petroskoilaista mallia, jossa kaikki valvovat toistaan. Sehän oli aikanaan käytössä venäläisissä linja-autoissa. Jos et pudottanut laatikkoon kolikkoa, kaikki huusivat haa, ja sen jälkeen et jättänyt koskaan maksamatta. Siis valvontakysymys ja mielekkyys ovat sellaiset, että tämä laki pitää hylätä. Me esitämme sitä. Kenenkään ei tarvitse huolehtia siitä, ettei joku esittäisi, ja silloin voitte kaikki kansanedustajat osoittaa valveutuneisuuttanne tällaisten typerien lakiesitysten kaatamiseksi.

Ed. U. A n t t i l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Karhunen tietyllä lailla puheenvuoronsa alkupuolella asetti vastakkain asennekasvatuksen ja tämän lakiehdotuksen. Itse näen nämä asiat toisiaan täydentäviksi. Se, että tämä laki tulisi toteutumaan mahdollisimman hyvin, edellyttää sitä, että kansalaiset saavat tietoa lainmuutoksesta ja myös ymmärtävät lain perusteet, sen että joutokäynnistä on selviä ympäristöhaittoja. Hyvin monien tutkimusten mukaanhan suomalaisten ympäristöasenteet ovat varsin myönteisiä, mutta eräiden tutkimusten mukaan on käynyt niin, että nämä asenteet eivät välttämättä välity toiminnaksi. Siksi on hyvä, että on olemassa normeja, jotka estävät tietyn toiminnan, ja tieto siitä, miksi esimerkiksi joutokäynti on haitallista, leviää kansalaisten keskuuteen. Näen, että tällainen kokonaisvaltainen politiikka on ympäristön kannalta kaikkein parasta. Ja keskeistä on, että ihmisten yleinen oikeustaju tämän lain hyväksyy. Itse uskon, että näin tulee käymään.

Ed. V i s t b a c k a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Mikäli kuulin oikein, ed. Karhunen totesi, kun keskusteltiin tyhjäkäynnin ajasta, että jos se olisi kolme minuuttia, tulisi kesällä ongelmia. Huomautan vain ed. Karhuselle, että tieliikenteessä on jo tälläkin hetkellä säännöksiä, jotka ovat erikseen kesää varten ja erikseen talvikautta varten: nopeusrajoitusten osalta ja myöskin renkaiden osalta. Minkä johdosta esimerkiksi tässä laissa ei olisi voitu noudattaa sitä samaa periaatetta, joka jo voimassa olevissa järjestelmissä on?

Ed. H a s s i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Aittoniemelle olisin todennut, että vastaava joutokäyntirajoitus on olemassa esimerkiksi Ruotsissa, Tanskassa ja Sveitsissä, kuten tämän lakiesityksen perusteluissa sanotaan. En olisi niin rasisti, että katsoisin, että me suomalaiset olemme jotenkin ratkaisevasti sivistymättömämpiä tai muuten heikkolahjaisempia kuin ruotsalaiset, tanskalaiset tai sveitsiläiset, että meille tämän joutokäyntikiellon valvonta olisi sen ylivoimaisempi kuin heillekään.

Ed. K a r h u n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On vahinko, että ed. Aittoniemi, jolle halusin vastata, on poistunut salista, mutta huomauttaisin, että minun käsitykseni lain valvomisesta ei tarkoita sitä, että pitäisi olla poliisi joka ikiseen puskaan kyttäämään ja kiusaamaan ihmisiä, vaan laki antaa mahdollisuuden tarpeen tullen rangaista. Esimerkiksi jos ei huomautuksella pystytä saamaan ihmistä lopettamaan joutokäyntiä, niin sen jälkeen voidaan lätkäistä maksu päälle. Ja myös tässä on tietysti se, että kun on selkeä lainsäädäntö ja aikaraja olemassa, niin tavallisen kansalaisenkin on helpompi huomauttaa jollekin torvelolle eikä niin helposti saa turpaansa mennessään huomauttamaan.

Ed. U. Anttilalle sanoisin, että en missään nimessä sanonut, että asennekasvatuksella ei ole mitään merkitystä. Sanoin vain, että tässä kysymyksessä asennekasvatus yksin ei riitä.

Sitten vielä ed. Vistbackalle sanoisin, että minun mielestäni nämä lait esimerkiksi tieliikenteessä, jotka erottavat talvi- ja kesäajat, ovatkin

aivan älyttömiä lakeja. (Ed. Räty: Ei laki talvirenkaista mikään älytön laki ole!) Esimerkiksi ongelma on tulkinta siitä, koska on talvi, koska on kesä, miten se päättyy ja alkaa, kuka tulkitsee ja miten se maan eri osissa toteutuu. Esimerkiksi nyt olemme nähneet, minkälainen onnettomuus on ollut nopeusrajoituksien muuttaminen, kun tultiin talviaikaan, vaikka monella tiellä on vielä kesäaika.

Ed. V i s t b a c k a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! En ole koskaan aikaisemmin kuullut kokoomuslaisen kansanedustajan suusta, että poliisi rankaisee vain silloin, kun sitä huvittaa. Minä olen ainakin ymmärtänyt, että poliisit noudattavat voimassa olevia lakeja sillä tavoin, että silloin kun ihminen rikkoo niitä, myös rangaistaan. Edustajalla on aivan uutta teoriaa. Tuntuu mielenkiintoiselta, että ed. Karhunen totesi, että nämä ovat typeriä lakeja, esimerkiksi nastarengaslaki. Minun mielestäni olisi sangen typerää, jos kesällä ajettaisiin nastarenkaat alla. Minun mielestäni on erittäin järkevää, että talvella on nastarenkaat eikä silloin ajeta kesärenkailla.

Ed. S a a r i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä keskustelussa on aika tavalla arvosteltu sitä, että tämän lain valvominen tulee olemaan hyvin vaikeata, ja niin se varmasti onkin, mutta se ongelma kyllä kohdentuu sillä tavalla oikeudenmukaisesti, että niillä alueilla, jissä joutokäynnistä on eniten ongelmia, eniten on ilmansaasteita, valvonta kaikkein parhaiten toteutuu. Sen sijaan maaseudulla, missä joku yksittäinen auto käy, ei siitä ole mitään haittaa, mutta ei sitä siellä myöskään ole kukaan vaarassa.

Ed. Vistbacka ihmetteli, miksi ei voi olla eri aikamäärä kesällä ja talvella. Tottahan toki se voi ollakin, mutta eihän myöskään näistä muista liikenteen kesä- ja talviajan erilaisista säädöksistä lakitasolla ole säädetty, vaan ne ovat asetustasolla säädettyjä asioita. Toki tässäkin on hallituksella mahdollisuus jatkossa niin menetellä. Valiokunta vain katsoi, että ei eduskunnan ole tarpeen niin yksityiskohtaisia ohjeita lähteä hallitukselle antamaan asetuksen laatimisesta.

Puhetta ryhtyy johtamaan toinen varapuhemies Pesälä.

Ed. K o h i j o k i : Herra puhemies! On paljon sellaisia lakeja, joiden valvomiseen valvontavoimat eivät riitä, vaikka valvonta olisi tarpeellistakin. Enää ei saisi säätää sellaisia lakeja, joista alun perin tiedetään, että eivät ainakaan poliisin voimavarat riitä niiden valvomiseen. Nyt kyseessä oleva säädöskokonaisuus on eräs sellainen.

Entä sitten kunnalliset pysäköinninvalvojat, kun tällaisena aikana ja vastakin tulisi pystyä siihen, ettei tavattoman suurta määrää väkeä olisi myöskään kuntien palkkaamana? Mieleeni tulee, olisiko jotain saatu aikaan valistuksella. Huomattava on myös se, mihin täällä ei yhdessäkään puheenvuorossa ole puututtu, että joutokäynnin osuus liikenteen kokonaispäästöistä on peräti minimaalinen. Sitä on selvitetty, ja tasavallan parhaiksi asiantuntijoiksi tunnetut ja väitetyt ovat sitä mieltä, että tyhjäkäynnin osuus liikenteen kokonaispäästöistä on enintään 2 prosenttia. Näin tulee mieleen, että enemmän saataisiin aikaan toimenpiteillä liikenteen joustavuuden lisäämiseksi ja ruuhkautumisen sekä siitä aiheutuvien päästöjen hillitsemiseksi esimerkiksi liikenteen ohjausta parantamalla ja lisäämällä, lisäkaistoja rakentamalla, eritasoristeyksiä rakentamalla ja yleensä liikenneympäristöön investoimalla. Silloin koko päästöongelma vähenisi nykyisestä vähäisestä aivan ratkaisevasti, samaten sillä, että ajoneuvokannan uusiutuessa katalyyttiset poistojärjestelmät yleistyvät. Tätä taas voitaisiin edesauttaa autoveroa alentamalla, jolloin ajoneuvokanta uudistuisi entistä nopeammin.

Tässä asiassa on jotain suuruusharhaa ainakin siinä mielessä, että esimerkiksi Ruotsissa vastaavat säädökset ovat voimassa vain kolmessa suurimmassa kaupungissa: Tukholmassa, Göteborgissa ja Malmössä. Täällä ollaan puuhaamassa lakia koko maahan. Se tulisi olemaan voimassa koko maassa, myös erämaissa sellaisilla alueilla, missä auto on harvinainen ja ihminenkin on harvinainen. Tanskassa tällaiset säädökset ovat voimassa vain Kööpenhaminassa.

Liikenneministeriö on esittänyt, että joutokäyntiä voitaisiin välttää hankkimalla autoihin erityisiä lisälämmityslaitteita, bensiinilämmittimiä. Korkean hintansa takia ne tuskin kovin nopeasti yleistyvät ja päästöjä niistäkin aiheutuu bensiinin palaessa. Erityisesti vaikeissa sääolosuhteissa, tuiskussa, pyryssä ja pakkasessa, ulkona pysäköitäessä on liikenneturvallisuuden kannalta välttämätöntä, että kuljettaja näkee autosta ulos eli auton lasit ovat vapaat jäästä. Se ei riitä, että apumies yrittää sitä raapimalla ajon

aikana pitää jotenkuten läpinäkyvänä, niin kuin täällä jossain puheenvuorossa sanottiin. Se on sitä paitsi rangaistavaa. Ehkä edellinen puhuja ottaa ojentuakseen, vaikkei häntä siitä rangaistuksen alaiseksi enää saatettaisikaan, ja vanha se asia taitaa jo muutenkin olla. Se osoittaa vain eräänlaista suhtautumistapaa. Ilman auton lämpenemistä ennen ajoon lähtöä mainitsemissani olosuhteissa ulos näkeminen ei ole mahdollista. Nyt on vaarana, että pelko tulossa olevan lain ankaruudesta vauhkoonnuttaa ihmisiä lähtemään liikkeelle. Valtaosahan niistä yli kahdesta miljoonasta autosta, jotka meillä ovat, on pysäköitynä öisin kaikissa olosuhteissa ulkona ilman minkäänlaisia teknisiä tai sähköisiä apuvälineitä.

Liikennevaliokunnassa ehdotin mietintöön liitettäväksi lausumaa myös siitä, että joutokäynnin rajoittamista ja kieltämistä koskevat määräykset eivät koskisi mietinnössä erikseen mainittujen poikkeusten lisäksi virkatehtävään käytettävää ajoneuvoa. Ehdottamaani lausumaa ei mietintöön valiokunnassa kuitenkaan saatu sopimaan. Toivottavasti se saadaan lain perusteella annettavaan asetukseen, ettei vaikeutettaisi tahallaan viranomaisten toimintaa esimerkiksi pakkassäällä, jolloin monituntinenkin työskentely pysäköidyssä virka-autossa esimerkiksi rikostutkinnan tai vaikkapa liikenteen valvonnan yhteydessä on välttämätöntä auton toimiessa virkahuoneeseen verrattavana työskentelytilana, jossa myös asiakkaat ainakin jonkun aikaa joutuvat viipymään. Jos asiakkaat esimerkiksi ankarassa pakkassäässä ehtivät huuruisessa ja jäätyneessä virka-autossa pahasti vilustua ja vaikkapa sairastua, niin siitäpä sitten ovat korvausvaatimukset uhkana tai vähintään kantelut. Työtä riittää, kun asioita koetetaan selitellä.

Tämä kaikki olisi vältettävissä, kun järkevä toiminta mainittaisiin sallituksi vaikkapa asetuksessa, mikä on tulossa, tai säädösten soveltamisohjeissa, joita näiden lakien perusteella tullaan antamaan.

Joutokäynnin kieltämistä koskevien säädösten valmistelijain olisi ollut hyvä perehtyä olosuhteisiin kovassa pakkassäässä ulkona tapahtuneen öisen pysäköinnin jälkeen liikkeelle lähdettäessä erilaisilla ja eri-ikäisillä ajoneuvoilla. Me olemme nyt vähän liian aikaisessa. Käytännön harjoitukset monille täälläkin tänään puheenvuoron käyttäneille olisivat olleet aivan paikallaan. Siihen olisi kenties mahdollisuus jo muutaman viikon kuluttua talven tullessa.

Epäkohtana on erityisesti myös seuraamusjärjestelmän kirjavuus. Se on huomionarvoista, että pysäköintivirhemaksut ovat erisuuruiset riippuen kunnasta. Kenties huutoetäisyydellä tai näköetäisyydellä ollaan määräämässä pysäköintivirhemaksua ja seuraamus eli maksun suuruus on aivan erilainen riippuen juuri siitä, kummalla puolella kunnan rajaa kulloinkin ollaan. Tältäkin osalta sanoisin, että valmistelijain olisi ollut syytä hillitä itsensä, pidätellä itseään ja keksiä jotain järkevää tämän tilalle, mitä nyt on esitetty.

Ed. K a r h u n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pidän hyvin outona ed. Kohijoen mielipidettä, että jos tyhjäkäynnin osuus kaikista liikenteen päästöistä on vain pari prosenttia, niin siitä ei pitäisi pyrkiä pois. Totuushan se on, että kaikki liikenteen päästöt ovat vaarallisia sekä ihmiselle että ilmalle. Eli kaikki liikenteen päästöt ovat periaatteessa turhia.

Virkatehtävissä käytettävistä autoista ja näistä poliisin asiakkaista sanoisin, että kyllähän usein on niin, että poliisin asiakkailla on sisäistä lämmikettä ihan riittävästi.

Näistä huutoetäisyydellä erihintaisista pysäköintivirhemaksuista olen sitä mieltä, että tällä perusteellahan myös kunnallisverotusjärjestelmää pitäisi muuttaa, koska huutoetäisyydellä myös kunnallisveroäyrimäärä voi olla erilainen.

Ed. K o h i j o k i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Jos ed. Karhunen olisi suostunut kuuntelemaan puheenvuoroni edes lähes tarkkaavaisesti, hän olisi jättänyt mainitsematta, että minä muka puheenvuorossani olisin ehdottanut sen 2 prosentin päästöosuuden säilyttämistä. Lukekoon hän puheenvuoroni eduskunnan pöytäkirjasta ja opetelkoon seuraamaan puheenvuoroja tarkasti.

Puheenvuorossaan hän viittasi siihen, että poliisin asiakkaat virka-autossa muka olisivat valtaosin sisäistä lämmikettä nauttineet, tarkoittaen ilmeisesti alkoholia. Se ei alkuunkaan pidä paikkaansa. Se on erittäin pieni osa poliisin virka-autossa käsiteltävistä asioista. Valtaosa on kunnon kansalaisia, jotka sinne joutuvat saamaan huomautuksen ja kenties tekemästään liikennerikkomuksesta saamaan rangaistusvaatimuksen maksamista varten. Neuvoisin ed. Karhusta tarkkaavaisuuteen puheenvuoroja seuratessa.

Ed. H a u t a l a : Arvoisa puhemies! Kun muun muassa ed. Rajamäki on pyytänyt välttä-

mään turhaa tyhjäkäyntiä perjantai-iltapäivän täysistunnossa, niin käytän hyvin lyhyen puheenvuoron.

Haluaisin sanoa, että ehkäpä nämä SMP:läiset ovat nyt keksineet sen Sveitsin mallin eli autoilupuolueen, kun he tuntuvat vastustavan kaikkea mahdollista autoilua koskevaa rajoittamista.

Kuitenkin tämä on erittäin merkittävä uudistus. Minä olen esimerkiksi itse Helsingin kaupunginvaltuustossa yrittänyt turhaan ajaa läpi sellaisia ehdotuksia, että Helsingin lappuliisat olisivat saaneet oikeuden kerätä pysäköintivirhemaksua ja rajoittaa tarpeetonta joutokäyntiä. Tämä on todella hyvä keino.

Jos puhutaan siitä, onko joutokäyntipäästöjen osuus minimaalinen kaikista liikennepäästöistä, niin täytyy muistaa, että hyvin suuri osa taajamien päästöongelmista on todella paikallisia luonteeltaan. Esimerkiksi Helsingin linja-autoasemalla joutokäyntipäästöjen osuus on varsin huomattava. Siellä kulkee huomattava määrä ihmisiä päivittäin, joiden ilma on hyvin vaarallista hengitettäväksi. Sen takia minusta, arvoisa puhemies, tähän lakiin ei pitäisi kovin paljon poikkeuksia ammattiautoilijoita varten sallia, koska kyllä tekniikka kehittyy niin, että joutokäyntiä ei tarvita bussienkaan lämpimänä pitämiseksi.

Erittäin hyvä asia on se, että joutokäynti on nyt rajattu kahteen minuuttiin. Minulle kyllä minuuttikin olisi ollut hyvä. Olisin kannattanut sitä, mitä ed. Wasz-Höckert, edellisen eduskunnan jäsen, on esittänyt. Jos ei ole mitään aikarajaa, niin voitte kuvitella, minkälainen tilanne syntyy, kun pysäköinninvalvoja menee keskustelemaan autoilijan kanssa siitä, mikä todella on tarpeetonta. Jos halutaan erottaa kesä ja talvi, ehkäpä kesällä voitaisiin soveltaa minuutin rajoitusta. Se voisi olla erittäin hyvä.

Ed. H a s s i : Arvoisa puhemies! Liikennevaliokunnassa on tästä asiasta ollut iso ja väliin kiihkeäkin keskustelu. On toisaalta hieman koomista, toisaalta tyypillistä, että tällainen kiihkeähkö kiista nousee uudistuksesta, joka ei maksa valtiolle mitään. Useimmat tässä salissa käydyt kiistathan koskevat asioita, joista aiheutuu valtiolle enemmän tai vähemmän kustannuksia. Siinä mielessä uudistus on verrattavissa sukunimilakiin, josta myös kiisteltiin todella kauan, vaikka sekään ei merkinnyt kenellekään rahallisia kustannuksia. Tämän tyyppisiä kiistoja käydään asioista, joiden merkitys on paitsi käytännöllinen myös hyvin suuressa määrin symbolinen.

Perussyy siihen, että tänään on tästä asiasta käyty tällainen keskustelu, on auton symbolinen asema tässä maassa ja yleensä teollisessa kulttuurissa. Olen itse kiinnittänyt monissa yhteyksissä huomiota siihen, miten erityisesti miesten, useimpien miesten sielunelämälle autolla näyttää olevan erittäin suuri merkitys. Tämä näkyy mm. naisten ja miesten työmatkojen kulkutapojen eroissa. Esimerkiksi Tampereen kaupungissa joitakin vuosia sitten tehtiin tästä asiasta tutkimus ja todettiin, että noin kaksi kolmasosaa miehistä kulkee työmatkansa autoilla ja vain kuudesosa naisista. En mitenkään pysty uskomaan, että työn ja työmatkojen luonteessa voisi sukupuolten välillä olla näin suuri ero. Ero johtuu lähinnä siitä, miten rakas auto kullekin on.

Ed. Mäkipäälle vastauksena hänen aikaisemmin käyttämäänsä puheenvuoroon toteaisin, että useimmat kaupunki-ilman saastelajit, joita on tutkittu, ovat sellaisia, että autot aiheuttavat niistä joko yli puolet tai ainakin liikenne on suurin päästön aiheuttaja, lähde. Tällaisia ovat esimerkiksi häkä, typen oksidit, pöly jne. Varsinkin kaupunkioloissa autot ovat todella erittäin merkittävä saastuttaja. Jos saastetta halutaan vähentää, on toki järkevintä aloittaa se siitä päästä, jossa nämä saasteet ovat täysin turhia. Tarpeeton joutokäynti on tällainen asia. Korostan, että lakitekstissähän puhutaan nimenomaan tarpeettomasta joutokäynnistä.

Valiokunnassa käytiin todella aikamoinen keskustelu siitä, mikä olisi tarpeetonta joutokäyntiä ja miten se voidaan määritellä. Tässä tarkoituksessa valiokunnan mietintöön tuli lausuma, että asetuksessa pitäisi erikseen mainita poikkeukselliset sääolosuhteet ja liikenneturvallisuuden asettamat vaatimukset. Itse en pitänyt tätä mitenkään välttämättömänä, koska jo aikaisempien säädösten nojalla on itsestäänselvää, että liikkeelle ei voi lähteä, jos ei tuulilasista näe läpi. Mutta en pitänyt lausumaa myöskään varsinaisesti vahingollisena.

Mitä tulee ammattiautoihin, ammattiautoilu muodostaa tällä hetkellä joutokäyntiongelmasta varsin oleellisen osan. Esimerkiksi poliisiauton tapaus, johon muistaakseni ed. Aittoniemi viittasi, oli erään valiokunnan kuuleman asiantuntijan kertomus siitä, miten keskellä kesää puistossa kioskin vieressä poliisit seisoivat tupakalla ja pitivät autoaan käynnissä. Kun tämä asiantuntija kävi heille siitä huomauttamassa, poliisit il-

moittivat vain, että heidän täytyy olla minä hetkenä hyvänsä hälytyksen tullen valmiita lähtemään nopeasti ajoon. Tässä on yksi esimerkki aivan ilmeisesti tarpeettomasta joutokäynnistä. Itse pari päivää sitten näin useamman ministeriauton eduskunnan takaoven luona joutokäymässä. En tiedä, kuinka pitkään niiden ajajat joutokäyntiä siellä harjoittivat.

Vastustan siis sitä, että asetuksessa ammattiautoilu asetettaisiin erilaiseen asemaan, vaikka toisaalta en ole mitenkään yllättynyt siitä, että nimenomaan ammattiautoilun osalta tämmöisiä vaatimuksia on esitetty.

Tuntuu suhteettomalta puhua auton sisätilalämmittimistä jotenkin mahdottoman kalliina laitteina, kun ottaa huomioon sen, millaisia rahoja autoihin ylipäätänsä pannaan ja millaisia rahoja pannaan kaikenlaisiin autojen erilaisiin lisävimpaimiin, radiopuhelimiin ym.

Mitä tulee ed. Kohijoen esille ottamaan näkökohtaan, että Ruotsissa vain kolmessa suurimmassa kaupungissa joutokäynti on kielletty, käytännössähän tämä laki vaikuttaisi Suomessakin kaikkein eniten nimenomaan kaupunkeihin, koska sen yksi oleellinen uudistus on se, että pysäköinninvalvojille annettaisiin oikeus valvoa myös joutokäyntiä ja määrätä siitä pysäköintivirhemaksu. Käytännössähän tämä vaikuttaa nimenomaan kaupungeissa.

Kun keskustellaan valvontakysymyksestä, on pidettävä mielessä se, että laki on aina myös yleistä moraalista normia luova tekijä. Mikäli oikein muistan, kun tavallisena kansalaisena aikoinaan seurasin keskustelua, mitä tässä talossa käytiin lasten ruumiillisen kurituksen kieltämisestä, myös siinä käytettiin puheenvuoroja, että kuka sitä voi valvoa, eihän kukaan voi koteihin mennä valvomaan, mitä siellä tehdään, jnp. Mutta myös tämä laki on ollut sellainen yleistä moraalista normia luova tekijä, jollaiseksi toivon joutokäyntimääräysten muodostuvan.

Siitä, miten kontrolli käytännössä tapahtuu, esitän yhden omakohtaisen esimerkin. Kun nuorempi tyttäreni oli neljän tai viiden vanha, eräässä tilanteessa suutuin hänelle oikein toden teolla ja sanoin, että nyt tekisi kyllä mieli antaa sinulle piiskaa. Lapsi salamannopeasti sanoi: "Mutta se on lailla kielletty!"

Uskon, että myös joutokäynti on sellainen asia, että mm. lapset tulevat olemaan sellainen joukko, joka on tietoinen siitä, että turha joutokäynti pilaa heidän hengitysilmansa, ja tulee huomauttelemaan vanhemmilleen asiasta. Itse olisin kovasti tyytyväinen, jos eduskunta joskus kykenisi säätämään lain myös itse tarpeettoman autoilun kieltämisestä, mutta uskon, että siihen on vielä aika pitkä matka. Edes tarpeettoman joutokäynnin kieltäminen on pieni, mutta hyvä askel.

Ed. M ä k i p ä ä : Arvoisa puhemies! Haluaisin vielä yleisesti vihreille sanoa, että täytyy myöntää, että SMP on autopuolue. Ja miksi? Juuri sen tähden, että välimatkat ovat pitkät ja me emme esimerkiksi SMP:n hyvää, jaloa aatetta ehdi viemään perille kävellen, talvella potkukelkalla tai hevosella. Meidän täytyy käyttää autoa apuvälineenä.

Mutta kukaan valistunut ja sivistynyt ihminen ei käytä autoa turhaan. Se on jo yksistään kallistakin, koska siinä kuluu tavattomasti bensaa. Niin kuin jo ensimmäisessä puheenvuorossani vastasin, laki on täysin tarpeeton ja asennekasvatuksella voidaan muokata jokaisen mielipidettä, jokainen voi viedä sanaa eteenpäin. Turhaa joutokäyntiä ei kukaan työksensä tee, vaan juuri pakosta. Vanhat autot ovat semmoisia, että jollei niitä käytä neljää viittä minuuttia, eihän niillä edes näe kulkea. Tämä on SMP:n mielestä tuiki tarpeeton laki, parempia olisi voinut odottaa.

Ed. K o h i j o k i : Herra puhemies! Viimeistä edellisessä puheenvuorossa kerrottiin, että autolla ja autoilulla on miesten sielunelämälle joku merkillinen merkitys ja puhuttiin tutkimuksestakin. No, nämä tutkimukset ovat oma lajinsa. Mutta mikä merkitys autoilulla sitten on? Ehkä siihen antaa valaistusta se, että koko ikäluokka nykyisin, jo kauan sitten, vuodesta vuoteen hankkii ajokortin juuri silloin, kun täyttävät säädetyn ikärajan, joka sen saamiseksi on tarpeen. Niin tytöt kuin pojat hankkivat ajokortin. Ehkä tämä kertoo jotakin erilaista kuin se, mitä äsken kuultiin.

Täällä niin kovin ylistetään auton sisätilojen lämmittimen erinomaisuutta, mutta täytyy muistaa, että se maksaa useita tuhansia markkoja. Varsinkin nuorilla on yleensä halpoja ajoneuvoja käytettävissään. Varat eivät riitä parempiin. Silloin lisälämmittimen hinta ja arvo on paljon enemmän kuin itse ajoneuvon.

Käytännölle vieraita monet asiat täällä näyttävät olevan puheenvuoroista päätellen, myös se, kun erityisesti korostetaan, että ammattimaisen autoliikenteen tarpeita erityisissä olosuhteissa ei ollenkaan haluta ymmärtää eikä hyväksyä.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

11) Hallituksen esitys n:o 159 laiksi maataloustuotannon tasapainottamisesta annetun lain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta

Valiokuntaan lähettäminen

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin maa- ja metsätalousvaliokuntaan.

Eilen pidetyssä täysistunnossa asia pantiin pöydälle tähän täysistuntoon. Keskustelussa on ed. Törnqvist ehdottanut puhemiesneuvoston ehdotusta täydentäen, että maa- ja metsätalousvaliokunnan olisi pyydettävä asiasta perustuslakivaliokunnan lausunto. Tätä ehdotusta ei ole kannatettu.

Keskustelu jatkuu:

Ed. Aittoniemi: Herra puhemies! Suomen maaseudun puolueen eduskuntaryhmä on pian tässä salissa tai on jo nyt ainoa eduskuntaryhmä, joka tukee maanviljelijöitä heidän suurissa ongelmissaan tällä hetkellä. Tämänkään lain osalta meillä ei ole mitään sitä vastaan, että kesannointia koskien tehdään ne muutokset, että kesannointi on tällaisessa tapauksessa mahdollista ilman metsittämistä. Mutta me olemme suhtautuneet epäilevästi siihen tämän lain toiseen kohtaan, jossa puhutaan metsämaiden luovuttamisesta maanviljelijöille tietyllä tavalla korvauksetta, valtion metsämaiden luovuttamisesta. Asia ei ole kovin yksinkertainen. Me emme ole tätä vielä ryhmässä tarkemmin käsitelleet, mutta tuntuisi siltä, että tässä taas tehdään ratkaisuja satunnaisesti sillä tavalla, että se ei perustu tarpeellisen pitkälle tehtyyn harkintaan. Eli jos henkilökohtaisesti sanon, tunnen vastenmielisyyttä tällaista ajatusta kohtaan, että näin tehtäisiin. Mutta tähän asiaan voidaan tältä pohjalta tietysti meidän eduskuntaryhmämme taholta vielä paneutua ja puuttua.

Kun herra puhemies sanoi, että ed. Törnqvistin ehdotusta ei ole kannatettu, herra puhemies, minä ilmoitan kannattavani ed. Törnqvistin viime istunnossa tekemää ehdotusta.

Ed. Törnqvist: Herra puhemies! Käsittelyssähän on laki maataloustuotannon tasapainottamisesta annetun lain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta. Tämä laki kätkee kuitenkin sisälleen suuren periaatteellisen kysymyksen mielestäni. Jos laki hyväksytään, valtion maita, nimenomaan metsiä, aletaan laajassa mitassa luovuttaa eli myydä yhdelle ammattiryhmälle eli viljelijöille korvauksena ylituotannosta luopumisesta tai sitten metsätilojen perustamiseksi. Keskustahan on jo vuosia ajanut tätä asiaa sillä tavalla, että se on halunnut, että valtion metsiä luovutetaan metsätiloiksi eli valtion metsät myydään yksityisille.

Minä en tätä ajatusta hyväksy ihan periaatesyistä, koska minusta valtiolla täytyy olla metsäomaisuutta, ja Suomessa on valtiolla metsäomaisuutta huomattavasti vähemmän kuin monilla muilla mailla. Sitä paitsi tämä on hyvin tärkeä työllisyyden kannalta. Metsähallitus työllistää suuren joukon metsureita, koneurakoitsijoita, puunkorjaajia jne.

Ihmettelen kovasti, miksi hallitus piilottaa tällaiset suuret asiat lainmuutoksen taakse. Esimerkiksi kun valtionyhtiön myynnille, yksityistämiselle, halutaan eduskunnan tuki, niin tämä asia esitellään lisäbudjetin perusteluissa, ja jos tuo lisäbudjetti hyväksytään perusteluineen päivineen, niin se on samalla valtakirja siihen, että hallitus voi ruveta myymään valtionyhtiöitä. Tässä sitten tasapainottamislain muutoksella aletaan myydä valtion metsiä yksityisille. Minusta molemmat asiat ovat sen arvoisia, että ne olisi pitänyt tuoda eduskuntaan molemmat omana lakinaan, että niistä olisi voitu keskustella reilusti ja avoimesti.

Minulle on tullut sellainen tunne, että hallitus pelkää arvostelua näiden asioiden vuoksi, kun se ei ole uskaltanut tuoda näitä asioita erikseen reilusti keskusteltavaksi, vaan on tavallaan piilottanut ne tällaiseen lainmuutokseen tai sitten budjetin lisäperusteluihin. Sen vuoksi olen esittänyt, että perustuslakivaliokunta antaisi tästä lausuntonsa, jotta voitaisiin tietää, kohdellaanko kansalaisia tasavertaisesti.

Ed. Rajamäki: Herra puhemies! Taustalla on tietysti nykyinen maataloustulopolitiikka, josta valtiokaan ei näillä näkymin pääse eroon, nimittäin maatalouden ylituotannosta ja vientitukitarpeesta, eivät myöskään viljelijät, koska nykyinen hinta- ja vientitakuujärjestelmä aiotaan kylmästi pitää voimassa. Mainittakoon, että kun tänään maa- ja metsätalousvaliokunnassa sosialidemokraatit lausunnossaan valtiovarainvaliokunnalle vaativat, että maataloustulopolitiikan

rakenteisiin puututtaisiin, jotta todella päästäisiin maatalouden kansantalouden tuhoavaan systeemiin paremmin kiinni ja tehtäisiin todella perustavaa laatua olevia rakenteellisia uudistuksia, äänin 12—4 sosialidemokraatit jäivät yksin.

Tässä maassa on ilmeisesti edelleen vahva poliittinen tahto ajaa konkurssilinjaa, hukuttaa rehuviljavuoren alle viljelijät ja myös kansantalous samaan aikaan, kun työttömyysturvaan, eläketurvaan ja yleensäkin maan palvelujärjestelmään tämä hallitus aikoo surutta puuttua. Sitä ei vaivaa se, että tänä vuonnakin käytetään ylituotannon vientitukiin 5 200 miljoonaa markkaa tai hallinnoimiseen, ylituotannon rajoitustoimenpiteisiin 1 500 miljoonaa markkaa, ja tämä ei ole kertamaksu vaan jatkuvaa maaseudun elinvoiman ja kansantalouden kasvuvarojen vuotamista ulos halpavientinä, joka tuhoaa sitten todella koko meidän järjestelmämme. Tuntuu, että entinen meno vain jatkuu ja päässä häämöttävät todella ikävät näköalat.

Esitetty systeemi eli valtion metsien anastaminen maataloustuottajille ja MTK:n käsiin ja päätösvallan piiriin on yksi osa ns. tapaa vaikuttaa ylituotantoon, eli luovutettaisiin tuottajille valtion maasta metsälisäalue tai yhteismetsäosuus. Koko idea näkyy vielä hallituksen esityksen perusteluissa siinä, että kysymys ei ole vain maatilahallituksen hallinnassa olevista valtion maista vaan että myös muuta valtion maata voitaisiin siirtää tätä tarkoitusta varten.

Kahden edellisen vaalikauden aikana sosialidemokraattien ollessa hallituksessa MTK ja keskusta yrittivät monin tavoin ajaa silloinkin tätä asiaa. Silloin se ei koskaan hallituksen pöydälle saakka tullut, vaan sosialidemokraatit pystyivät valtion metsien anastamisen estämään. Nyt näyttää pahalta. Me voimme lepäämään jättämiseen ehkä löytää täältä voimia, mutta ministeri Pura ja MTK ovat lähteneet siitä, että vuoden viiveen jälkeen tämä hommahan hoidetaan.

Mistä on kysymys? Kysymys on hyvin vakavasta asiasta monella tavalla. Tänä päivänä teollisuudelle puuta tuottavat valtion metsät siirrettäisiin siis yksityisille. Tarkoitus on tietysti siirtää ne yksityisille, jotta MTK voi päättää myös valtion metsien käytöstä. Minä hyvin vakavasti vetoan kokoomuksen eduskuntaryhmään, ettei se olisi tällaista kaappausta hyväksymässä. Kyseessä on ainutlaatuinen suunnitelma, jolla Suomen metsien käytön päätäntävalta otetaan yhden etujärjestön piiriin, millä on teollisuuspoliittisia ja työllisyyspoliittisia vaikutuksia. Kysymys ei ole pelkästään metsurien työllisyydestä, josta kukaan ei tunnu huolta kantavan erityisesti, vaan kysymys on laajemmin koko suomalaisen metsäteollisuuden puuhuollosta.

Edelleen tietysti kysymys on myös järjestelystä, joka eräiltä osin vahvistaa metsätilojen pirstoutumista, mikä ei ole järkevää metsänhoidollisen, puuhuollollisen tarkastelun pohjalta. Yksi hyvin tärkeä näkökulma on se, että valtion metsät ovat luonnonsuojelualueita, ne ovat hyvin monessa merkityksessä myös virkistys- ja retkeilyalueita, ja nyt nämä tulevat myös välillisesti lain perustelujen ja idean kautta uhanalaisiksi. Esityksellä on myös ympäristönsuojelullinen ja luonnonsuojelullinen uhka.

Erityisesti tänä päivänäkin jo pienillä valtion metsätilapalstoilla on pystytty myös lisäämään maattoman väestön oikeuksia mm. metsästykseen. Maa- ja vesialueita omistamattomien asema on ollut erityisen kurja pitkään, mutta metsähallitus on hyvin tyylikkäästi viime aikoina pyrkinyt laajentamaan omien metsäalueittensa käytön kautta näitäkin oikeuksia. Nyt maattomien oikeuksia poljetaan myös tältä osin.

Herra puhemies! Toivon, että kun ed. Törnqvistin ehdotuksen mukaisesti — myös minä kannatan — että asia saatetaan perustuslakivaliokunnalle, kansalaisten tasa-arvoinen ja tasavertainen kohtelu selvitetään tämän maananastuslain yhteydessä.

Ed. Aittoniemi: Arvoisa puhemies! Kuulin ihan alkua ja loppua ed. Rajamäen puheesta. Ehkä se nyt oli ed. Rajamäen tyyliin vähän ylilyöty. Viimeisessä osassa hän mainitsi, että metsähallituksen maita ja metsiä on maattomien metsästyskäytössä. Metsähallituksen maat ovat etupäässä herrojen käytössä, ovat ne sitten demareita tai muita tai SMP:läisiäkin, eikä siellä juuri tavallista duunaria pyssyn kanssa metsällä näe. Näinhän se on tapahtunut tähänkin saakka.

Tämä saattaa olla aivan oikea ratkaisu asiassa, sitä minä en mene väittämään. Mutta kysymys on siitä, että meillä maataloudessa tehdään ehtimiseen ratkaisuja niin sanotusti päivästä toiseen, joiden osalta joudutaan sitten jälleen peräytymään ja katsomaan, että ratkaisu olikin virheellinen. Nyt jos koskaan meidän täytyy näissä ratkaisuissa lähteä kestävältä pohjalta ja pitkäjännitteisesti ratkomaan maatalouden ongelmia. Siinä mielessä lakiin tulee suhtautua hyvin tärkeästi. Juuri se, että se menee perustuslakivaliokuntaan, ratkaisee hyvin pitkälti silloin

kansalaisten oikeuksia ja yhteiskunnan oikeuksia koskevat seikat.

Ed. Polvinen: Herra puhemies! Kuten edellä olevan puhujat ovat todenneet, asiahan liittyy hallituksen esityksiin maatalouslakien muutoksista, joita tippuu eduskunnalle jatkuvasti. Aivan oikein perusteltiin sitä, että ei pitäisi metsähallituksen maita lähteä jakamaan yksityisille siinä mitassa, mihin muutos antaa myötä.

Meillä on tässä maassa kokemusta ns. lisämaista, joita aikoinaan jaettiin yksityisille. Nyt voimme sanoa, että ne metsät, jotka silloin saatiin, myytiin hyvien hintojen aikaan pois ja ne on hakattu ja tänä päivänä kannokoita ollaan myymässä valtiolle jälleen takaisin. Näitä maita on tällä hetkellä myytävänä vaikka kuinka paljon, ja jos on halukkuutta näitä ostaa, sitä kautta lisämaita varmasti saa.

Meillä on metsähallituksella korkeatasoista osaamista ja myös hintakilpailu niin, että metsien käyttö hoitoineen kaikkineen on rahallisesti laskettunakin myös kilpailukykyistä. Silloin kun metsähallituksella on isoja yhtenäisiä alueita, myös kuntien kautta on erilaisiin tarpeisiin paljon helpompi neuvotella maa-alueitten saannista kuin silloin, kun ne ovat jaettuina pieniin alueisiin. Näitä tarvitaan tänä päivänä matkailuun, metsästykseen, virkistykseen, eräreittien järjestämiseen jne.

Kannatan ed. Törnqvistin ehdotusta.

Ed. S-L. Anttila: Arvoisa puhemies! Ed. Rajamäen puheenvuoro oli hyvin demagogiaa ja ideologiaa sisältävä, kun hän puhui valtion maiden riistämisestä. Muistutan ed. Rajamäkeä siitä, että aikoinaan, kun karjalainen siirtoväki asutettiin, maan luovuttaminen heille tiettyä järjestelmää käyttäen antoi heille mahdollisuuden päästä elämisen alkuun. Tässäkin on kyse aivan samasta asiasta. Pyritään maatalouden ylituotantoa vähentämään ja nimenomaan sellaisilta alueilta, missä kasvinviljelytuotannolle ei ole luontaisia edellytyksiä, ja tähän vastapainona, houkuttimena, on valtion maista metsätilojen muodostaminen. Minusta ei suinkaan voida lähteä siitä, että ainoa oikea tapa hyödyntää ja hoitaa metsää on se, että sen omistaa valtio. Ei omistuskysymys saa olla itsetarkoitus. Aivan yhtä hyvin näitä maita voidaan antaa myös jatkossa metsureille. Minun nähdäkseni tämä lainsäädäntö ei sitäkään estä.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Asian käsittely keskeytetään.

12) Hallituksen esitys n:o 162 laiksi kilpailunrajoituksista

Valiokuntaan lähettäminen

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin talousvaliokuntaan.

Tämän asian yhteydessä sallitaan keskustelu myös päiväjärjestyksen 13)—15) asiasta.

Keskustelu:

Ministeri Salolainen: Herra puhemies! Hallituksen esitys kilpailulainsäädännön uudistamisesta on erittäin ajankohtainen, sillä sen avulla voimme varmistaa, ettemme maksata Etasopimuksen seurauksena tehostuvaa kansainvälistä kilpailua kotimaan markkinoilla ja suomalaisella kuluttajalla. Oma kilpailulainsäädäntö on meille vastaisuudessakin tarpeen, sillä Etasopimuksen sääntöjä sovelletaan vain sellaisiin kilpailurajoituksiin, joilla on vaikutusta Etasopimuspuolten väliseen kauppaan. Hallituksen esitys varmistaa, että vahingollisia kilpailun rajoituksia ehkäistään kotimaassa samoin menetelmin ja perustein kuin kansainvälisessä Etaalueen kaupassa.

Kiellettyihin kilpailun rajoituksiin liittyvä sanktiojärjestelmä esitetään uudistettavaksi saman tyyppiseksi kuin Eta-sopimuksessa. Tämä on tärkeää, sillä kansallinen kilpailulaki tulee Suomessa sovellettavaksi Eta-sopimuksen kilpailumääräysten rinnalla.

Eta-sopimuksen kilpailusääntöjen noudattamisen valvonta tulee Eftalle luotavan oman kansainvälisen valvontaelimen ja EY:n komission tehtäväksi. Kansallisten kilpailuviranomaisten tehtäväksi tulee avustaa valvontaelimiä kilpailunrajoitusten tutkinnassa. On tärkeää, etteivät kilpailuviraston kansalliset keinot jää jälkeen Eta-viranomaisten keinoista. Yrityskauppojen kontrolli kohdistuu Etassa ja EY:ssä vain varsin suuriin kauppoihin. Hallitus ei ole pitänyt perusteltuna sisällyttää esitykseensä Eta-säännöistä poikkeavaa velvollisuutta yrityskauppojen alistamiseen kilpailuviranomaisten hyväksyttäväksi. Määräävän markkina-aseman väärinkäyttöön liittyvät säännökset yhdessä Eta-sopimuksen kontrollimääräysten kanssa tarjoavat tässä suhteessa riittäväksi katsottavat välineet kilpai-

lun kannalta haitallisten yrityskauppojen kilpailuvaikutusten kontrolliin.

Eta-sopimuksen kilpailusäännöt vastaavat sisällöltään yksityiskohtiaan myöten EY:n kilpailusääntöjä. Eta-sopimuksen valtion sisäinen voimaansaattaminen edellyttää, että hallitus tuo lähikuukausina eduskunnan käsiteltäväksi laajan lainsäädäntöpaketin. Eduskunnalle nyt annetut esitykset kilpailulaeista yhtenäistävät kansallista kilpailulainsäädäntöämme jo etukäteen meidän uusien kansainvälisten velvoitteittemme linjoilla. Itse asiassa laki tulee olemaan nykyaikaisuudessaan eurooppalaista kärkitasoa. Tämän jälkeen Suomella on Euroopan kärkitasoa olevat kilpailulait myös huomioon ottaen EY:n maansisäinen kilpailulainsäädäntö.

Tämä on todellakin erittäin merkittävä askel yhtäältä kansallisen kilpailupolitiikkamme tehostamisen tiellä ja toisaalta Euroopan yhdentymiskehitykseen sopeutumisen kannalta, johon nyt sitten joudumme sopeutumaan vuoden 93 alusta tosimielessä. Kyseessä on jo toinen ministerikauteeni osuva kilpailulainsäädännön kokonaisuudistus. Ensimmäinenhän osui siihen, kun purimme Suomesta säännöstelytalouden ja saimme ensimmäisen kilpailulain, toisin sanoen sen, joka nyt on voimassa. Nyt sitten teemme uuden hyppäyksen ja siirrymme Eurooppa-tasoiseen kilpailulainsäädäntöön.

Kilpailulainsäädännön uudistamisehdotus sisältää esitykset uuden kilpailunrajoituslain ja kilpailuneuvostolain säätämisestä samoin kuin esitykset kilpailuvirastolain sekä vakuutusyhtiölain ja talletuspankkien toiminnasta annetun lain muuttamisesta. Esitysten tarkoituksena on, että vahingollisiin kilpailunrajoituksiin voitaisiin puuttua nykyistä tehokkaammin. Ehdotuksia tehtäessä on kiinnitetty huomiota vuonna 88 voimaan tulleen nykyisen kilpailulainsäädännön soveltamisesta saatuihin kokemuksiin, muissa Pohjoismaissa vireillä oleviin uudistushankkeisiin ja Länsi-Euroopan taloudellisen integraation asettamiin vaatimuksiin.

Eta-neuvotteluissa päädyttiin siihen, että Efta-maat hyväksyisivät EY:n kilpailusäännöstön oikeuskäytäntöineen talousalueen kilpailunormeiksi. Eta-sopimukseen sisällytettiin EY:n kilpailusääntöjä vastaavat määräykset, joita tulevat soveltamaan toisaalta EY:n komissio ja toisaalta perustettava Efta-maiden oma kilpailunvalvontaelin. Tapausten ohjaamisessa eri toimielimille tullaan käyttämään liikevaihto- ja markkinaosuuskriteerejä. Efta-alueella toimivia yrityksiä, myös suomalaisia, tulevat Eta-sopimuksen myötä koskemaan EY:n kilpailusääntöjä vastaavat normit sellaisten kilpailunrajoitusten osalta, joilla on vaikutusta sopimuspuolina olevien maiden väliseen kauppaan.

Eta-alueen valtioiden kansallisten kilpailusääntöjen ei kuitenkaan tarvitse olla asialliselta sisällöltään yhdenmukaisia EY:n kilpailusääntöjen kanssa. Koska suomalaisten yritysten Eta-aluetta koskevat järjestelyt ovat kuitenkin Eta-alueen kilpailusääntöjen alaisia, säännösten oleellinen eroavuus voisi aiheuttaa käytännön ongelmia. Yritysten on helpompi suunnitella liiketoimiaan ja strategioitaan, jos niiden valitsema toimintamalli on käyttökelpoinen sekä kotimaassa että Eta-alueella. Merkillepantavaa on, että myös vain yhdessä valtiossa aikaansaatu ja sovellettu kilpailunrajoitus voisi tietyin edellytyksin vaikuttaa Eta-alueen kauppaan ja kilpailuolosuhteisiin. Säännösten rakenteellisten eroavuuksien vähentäminen nykyisestä edistäisi yhtenäisten kilpailuolosuhteiden muodostumista ja turvaisi suomalaisten yritysten kilpailuedellytyksiä.

Edellä olevan johdosta hallitus ehdottaa kansallista kilpailunrajoituslainsäädäntöämme uudistettavaksi EY:n kilpailusääntöjen suuntaan, kuten on käynyt ilmi. Tämä koskee erityisesti uusien horisontaalisten kieltojen lisäämistä lakiimme, määräävän markkina-aseman väärinkäyttöä koskevien esimerkkien täydentämistä laissa, seuraamusjärjestelmän oleellista tehostamista taloudellisten seuraamusten suuntaan sekä kilpailuviranomaisten tiedonsaanti- ja tarkastusvaltuuksien parantamista. Hallituksen esitys varmistaa toteutuessaan, ettemme ylläpidä ja edistä maassamme kahta erilaista kilpailukulttuuria ja maksata Länsi-Euroopan maiden rajat ylittävän tehostuvan kilpailun hintaa suomalaisilla kotimarkkinoilla ja viime kädessä, kuten jo totesin, suomalaisella kuluttajalla.

Hallituksen esitys on jo otettu pohjoismaisissa Efta-naapureissamme käynnissä olevien lainsäädäntöhankkeiden malliksi. Esityksessä ehdotetaan kiellettyjen kilpailunrajoitusten piirin laajentamista ottaen huomioon samalla tuotanto- tai jakeluportaalla toimivien elinkeinonharjoittajien väliset hintasopimukset sekä tuotannon rajoittaminen ja markkinoiden tai hankintalähteiden jakaminen. Tällaiset järjestelyt olisivat sallittuja vain silloin, kun ne ovat välttämättömiä tuotannon tai jakelun tehostamiseksi tai edistävät teknistä ja taloudellista kehitystä ja hyöty järjestelyistä koituu pääasiassa asiakkaille tai kuluttajille. Tällaisten järjestelyjen sallitta-

vuutta harkittaessa voitaisiin arvioinnissa käyttää hyväksi myös EY:n oikeuskäytäntöä. Hintayhteistyötä sisältävät järjestelyt tulisivat aina kielletyiksi.

Kieltojen rikkomisesta voitaisiin määrätä hallinto-oikeudellinen seuraamusmaksu eli kilpailunrikkomismaksu. Samalla rikosoikeudellisista seuraamuksista luovuttaisiin. Maksun suuruus olisi 5 000 markasta 4 miljoonaan markkaan, mutta maksu voitaisiin erityisistä syistä määrätä suuremmaksikin, enintään 10 prosentiksi kunkin kilpailunrajoitukseen osallistuvan elinkeinonharjoittajan edellisen vuoden liikevaihdosta. Maksun määräisi kilpailuviraston esityksestä kilpailuneuvosto.

Muiden kuin kiellettyjen kilpailunrajoitusten osalta säilytettäisiin väärinkäyttöperiaate ja siihen liittyvä neuvottelumenettely vahingollisten vaikutusten poistamiseksi. Uudeksi esimerkiksi määräävän markkina-aseman väärinkäytöstä ehdotetaan otettavaksi yksinmyynti- tai yksinostosopimusten käyttäminen ilman erityistä syytä. Yrityskauppojen valvontaa ehdotetaan kehitettäväksi nykyisen kaltaisen menettelyn pohjalta. Määräävässä markkina-asemassa olevat elinkeinonharjoittajat voidaan velvoittaa ilmoittamaan yrityshankinnoistaan kilpailuvirastolle. Lisäksi ehdotetaan, että ilmoitusvelvollisuus voitaisiin asettaa muillekin kuin edellä mainituille elinkeinonharjoittajille, milloin nämä toimivat sellaisilla hyödykemarkkinoilla, joilla kilpailua julkisen vallan toimesta estetään, merkittävästi rajoitetaan taikka vääristetään.

Koska kiellettäviksi ehdotetut kilpailunrajoitukset ovat paljolti nykyisen oma-aloitteisen ilmoitusvelvollisuuden piiriin kuuluvia, ehdotetaan kilpailunrajoitusten oma-aloitteisesta ilmoitusvelvollisuudesta ja rajoitusten rekisteröinnistä luovuttavaksi, mikä on ollut viime vuosina turha käytäntö.

Elinkeinonharjoittaja olisi kuitenkin velvollinen kilpailuviraston kehotuksesta antamaan tälle kaikki kilpailunrajoituksen sekä kilpailuolosuhteiden selvittämiseksi tarpeelliset tiedot ja asiakirjat. Velvoitteita voitaisiin tehostaa uhkasakolla. Lisäksi ehdotetaan kilpailuviranomaisten, kilpailuviraston ja lääninhallitusten, tietojensaantia ja tarkastustoimintaa koskevia säännöksiä muutoinkin tehostettaviksi. Lääninhallitusten tulee ehdotuksen mukaan seurata alueensa kilpailuolosuhteita sekä selvittää kilpailunrajoituksia ja niiden vaikutuksia sekä kilpailuviraston toimeksiannosta ryhtyä toimenpiteisiin kilpailunrajoitusten vahingollisten vaikutusten poistamiseksi. Kilpailuvirastolle ehdotetaan valtuuksia väliaikaisten kieltojen ja toimintavelvoitteiden antamiseen.

Neuvottelut kilpailunrajoitusten vahingollisten vaikutusten poistamiseksi sekä tarvittaessa esityksen tekeminen kilpailuneuvostolle keskitettäisiin kilpailuvirastolle. Neuvotteluista kilpailuneuvostossa luovuttaisiin, mikä nopeuttaisi kilpailunrajoitusten vahingollisten vaikutusten poistamismenettelyä. Pankkitarkastusvirastolla ja sosiaali- ja terveysministeriöllä olisi kuitenkin kilpailuviraston kanssa rinnakkainen valvontaoikeus esityksenteko-oikeuksineen kilpailuneuvostolle, milloin asia koskee pankkitarkastusviraston valvomaa toimintaa tai vakuutustoimintaa.

Kilpailuneuvoston asemaa lainkäyttöelimenä ehdotetaan vahvistettavaksi. Neuvosto määräisi seuraamusmaksuista sekä kielloista ja toimitusvelvoitteista ja voisi eräissä tapauksissa kohtuullistaa määräävässä asemassa olevien elinkeinonharjoittajien perimiä hintoja. Se voisi käsitellä myös kielloista tehtyjä poikkeuslupahakemuksia. Kilpailuneuvoston nimittämismenettelyä uudistettaisiin siten, että jäsenet nimittäisi tasavallan presidentti. Samalla neuvoston kokoonpanossa luovuttaisiin ns. intressiedustuksesta. Kilpailuvirastolle annettaisiin tehtäväksi tehdä aloitteita kilpailua rajoittavien sääntöjen ja säännösten ja määräysten purkamiseksi.

Uudella lainsäädännöllä tulee olemaan välittömiä vaikutuksia suomalaisyritysten sopimuskäytäntöön ja markkinakäyttäytymiseen. Toivon, että eduskunta voisi käsitellä esityksen mahdollisimman nopeasti ja että uusi lainsäädäntö tulisi pikaisesti voimaan.

Olen nähnyt paljon vaivaa sen hyväksi, että Suomeen saataisiin moderni nykyaikainen eurooppalainen kilpailulainsäädäntö. Tämä johtuu siitä tietoisuudesta, että meillä ei Suomessa markkinatalousjärjestelmä ole toiminut riittävän tehokkaasti. Suomessa on aivan liian huonosti toimiva markkinatalousjärjestelmä ja liian vähän kilpailua. Se johtuu erittäin monista syistä: omista tuotantorakenteistamme, maamme pienuudesta, aikamoisesta protektionismista, jota harjoitamme jne. Tästä syystä olen todellakin halunnut saattaa tämän esityksen mahdollisimman nopeasti ja, korostan, yksimielisen valmistelun jälkeen, todella yksimielisen valmistelun jälkeen, eduskuntaan. Mitä nopeammin saamme tämän lain käsitellyksi, sitä nopeammin me olemme kilpailupolitiikan osalta eurokunnossa, jota me tarvitsemme 1.1.1993.

Ed. Stenius-Kaukonen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ministeri Salolainen esitteli uutta kilpailulainsäädäntöä, joka varmasti on tervetullutta. Tämä liittyy oikeastaan siihen keskusteluun, jota kävimme jo Kevsos-sopimuksen yhteydessä.

Juuri tämän lainsäädännön voimaansaattaminen on yksi tapa edesauttaa sitä, että julkisia hankintoja voidaan suunnata kotimaahan, kun ei keinotekoisella kilpailunrajoituksella pidetä hintoja liian korkealla. Ongelmana meillä on ollut se, että yrittäjät ja rakennuttajat ovat voineet sopia hinnoista ja kaikki tarjoukset ovat olleet ylihinnoiteltuja. Juuri kilpailunrajoitusta tarvitaan, jotta näin ei voida menetellä.

Samanaikaisesti on kuitenkin erittäin tärkeää, että myös julkisen vallan toimenpitein pyritään tukemaan kotimaista teollisuutta. Yhdessä näillä valtiovallan toimenpiteillä kotimaisten hankintojen edistämiseksi ja samalla kilpailunrajoitusten poistamisella voidaan työllisyyttä edesauttaa.

Haluaisin tuoda vielä yhden esimerkin: Invalidihuollon apuvälineistä Suomessa peritään aivan kohtuuttomia hintoja, kun kilpailua ei ole. Usein ne eivät ole kotimaista valmistetta, vaan ulkomaista. Koska kunnat lainsäädännön perusteella hankkivat nämä välineet, niistä maksetaan mitä tahansa ja myös kehdataan pyytää mitä tahansa. Tämä ei ole ollenkaan tarkoituksenmukaista. Toivon, että nämä uudet lait myös auttavat tähän tilanteeseen, ettei tällaisia kohtuuttomia hintoja peritä.

Ed. Niinistö (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hallituksen esityksen lähtökohtana on se, että välitön vastuu taloudellisen kilpailun edistämisestä on elinkeinoelämällä. Tämä pitää varmasti paikkansa kuten ministeri Salolaisen puheenvuorosta kuulimme.

Haluaisin kuitenkin kiinnittää huomiota siihen, että meillä on myös talouselämän puolella sellaisia rakenteita, joilla on välittömiä kytkentöjä poliittiseen vallankäyttöön, ja niille on kovin ominaista kilpailun vieroksunta tai suorastaan ehkäiseminen.

Ottaisin esimerkiksi agrobisneksen, joka alkuperiltään näyttää puhtaasti tuottajienkin kannalta edulliselta osuustoimintaliikkeeltä, mutta kuva on hämärtynyt ns. pellervolaisen talousmahdin puitteissa. Sen lonkerojen määrää on hivenen vaikeaa hahmottaa. Edes tuottajien oma edunvalvontajärjestö ei oikein selkeästi tästä aina sivustaseuraajalle erotu. Minusta myös tällaisiin talousmahteihin olisi kilpailun edistämisen puitteissa kiinnitettävä huomiota. Toivoisin, että poliittiset kytkennät näiltä osin esimerkiksi hivenen heltiäisivät.

Ed. Ukkola (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ministeri Salolainen kertoi, kuinka paljon vaivaa hän on nähnyt sen puolesta, että Suomi saisi lopultakin modernin kilpailulainsäädännön ja tulisi tässäkin suhteessa eurokuntoon. Aivan varmasti paljon vaivaa on nähty, ja aivan varmasti hän näki paljon vaivaa myös yrittäessään vakuuttaa meitä edustajia siitä, että näin uuden lain jälkeen myös tapahtuu.

Mutta mikäli en ole aivan tyystin väärin ymmärtänyt näitä lakiesityksiä, mikä sekin on totta kai mahdollista, tässä laissa on ainakin kaksi pahaa puutetta, mikä merkitsee sitä, että Suomi ei tulevaisuudessakaan ole tässä suhteessa eurokunnossa.

Ensimmäinen on fuusiokontrolli: Viranomaisten ei minun käsittääkseni tulevaisuudessakaan ole mahdollista estää kilpailun kannalta haitallisiksi katsottuja yritysostoja. Näistä toki on ilmoitettava etukäteen, mutta eihän tämä riitä. Minä voisin ottaa yhden esimerkin, jos uskaltaisin, ja ilmeisesti uskallan, elikkä viestintäala. Se on radion puolella ja alkaa olla myös sanomalehdistön puolella aika keskittynyt. Mielestäni on parempi kyllä estää kilpailulainsäädännöllä liiallinen keskittyminen ja sillä tavalla sananvapauden vaarantuminen kuin puuttua asiaan myöhemmin, jos tämmöisiä alkaa entistä enemmän tulevaisuudessa esiintyä.

Toinen puute laissa nähdäkseni on se, että se ei käy monopolien kimppuun. Aivan oikein se estää tehokkaasti kyllä horisontaalikartellit ja määrää niille todella ankarat uhkasakot. Mutta monopoleille se ei voi määrätä, vaan niistä on neuvoteltava etukäteen. Pelkään, että näissä neuvotteluissa monopoli voittaa viranomaisemme.

Ed. Antvuori (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Kilpailulainsäädäntö on erityisen tervetullut, koska kilpailulainsäädäntö kiristää kilpailua ja toisaalta parantaa kilpailuviraston mahdollisuuksia puuttua vahingollisiin kilpailunrajoituksiin.

Kuitenkaan hallinnollista seuraamusmaksua ei voi määrätä monopolille eli määräävän markkina-aseman väärinkäyttäjälle, vaikka uudessa laissa väärinkäytöksi katsotaankin yksinmyyntitai yksinostosopimusten käyttäminen ilman eri-

tyistä syytä. Näiden ns. määräävässä asemassa olevien yritysten kohdalla hallinnollinen seuraamusmaksu ei tule kysymykseen, vaan kilpailuviraston on meneteltävä nykyiseen tapaansa eli ensin neuvottelemalla pyrittävä saamaan monopolit kuriin. Mielestäni lakia pitäisi tältä osin muuttaa niin, että monopoleja kohdeltaisiin samalla tavoin kuin horisontaalikartelleja. Hallinnollisen seuraamusmaksun määräämisen pitäisi voida olla mahdollista myös monopoleille.

Ed. S-L. Anttila (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! On erittäin merkittävä asia todella, että kilpailulainsäädännön uudistus on saatu eduskuntaan ja sitä kautta terveiden kilpailuedellytysten luominen on mahdollista.

Olisin kiinnittänyt tässä yhteydessä huomiota erääseen ongelmaan. En tiedä, poistuuko se tällä ja voidaanko siihen puuttua. Se on kunnallinen rakentamistoiminta sillä tavalla, että kuntien toimestahan hyvin usein rakennetaan alueraken-tamissopimuksilla tiettyjä kaava-alueita. Tässä yhteydessä liian usein tarjouspyyntökilpailu sivuutetaan. Yksinkertaisesti kunta tekee tietylle rakentajalle kaavan ja siitä sitten rakentaja saa jatkaa ilman minkään näköistä kilpailua. Voidaanko tällä lainsäädännöllä tämän tyyppiseen toimintaan puuttua, koska tällaisen toiminnan asunnonostajat ja vuokraajat maksavat kyllä hyvin kalliisti asunnon hinnassa?

Ed. Iivari: Arvoisa puhemies! Tänään näyttää olevan ministeri Salolaisen hyvä päivä. Harvoinpa näinä aikoina istuvan hallituksen ministeri saa näin myönteistä vastaanottoa esityksilleen. Minä yhdyn ilonilmauksiin siitä, että hallitus on vihdoin saanut valmiiksi kilpailua tehostavat lakiesitykset ja tuonut ne nyt eduskunnan käsittelyyn.

Kilpailulainsäädäntöähän uusittiin, aivan kuten ministeri Salolainen jo sanoi, viimeksi pari kolme vuotta sitten sinipunahallituksen aikana. Kun silloin tehdyt muutokset sekä nyt käsittelyssä olevat lakiesitykset otetaan huomioon, kilpailulainsäädäntömme alkaa vähitellen kestää päivänvalossa tarkastelun niin Suomessa kuin myös maan rajojen ulkopuolella.

Niin valmis kilpailulainsäädäntö ei toki näidenkään muutosten jälkeen ole, että voitaisiin lähteä siitä, että nyt käsittelyyn tulevat hallituksen esitykset voitaisiin ilman muuta hyväksyä. Erityisen huolella on paneuduttava niihin lainkohtiin, joissa käsitellään määräävän markkinaaseman väärinkäyttöä ja fuusiokontrollia, kuten täällä on jo tullutkin esille.

Sinipunahallituksen aikana toteutettuun kilpailulainsäädännön uusimiseen liittyy oleellisena osana kilpailun toimivuutta valvovan hallinnon uudelleen organisointi. Perustettiin kilpailu- ja kuluttajavirastot sekä kuluttajatutkimusta tekevä yksikkö. Ymmärtääkseni näillä ratkaisuilla luotiin kohtuullisen hyvä perusta vankemmalle kuluttajalähtöiselle työlle tässä maassa. Nyt on vain huolehdittava siitä, että kilpailija- ja kuluttaja-asioihin paneutuvilla virastoilla on riittävästi voimavaroja suorittaa tehtäviä, joita niille uusiutuvan lainsäädännön myötä edelleen tulee.

Kilpailulainsäädännön tehostumisen pitäisi näkyä käytännössä kilpailun lisääntymisenä ja toimintojen tehostumisena myös niillä aloilla ja erityisesti palveluissa, jotka eivät joudu kasvotusten ulkomaisen kilpailun kanssa. Kilpailun tehostumisen myötä hintojen pitäisi alentua. Käykö niin, sen kuluttajat tulevat näkemään tulevina vuosina. Mutta kyllä odotukset on nyt viritetty melko suuriksi.

Samalla on kuitenkin muistettava, että kilpailulainsäädännön uudistaminen ei riitä yksin alentamaan korkeita hintojamme. Kuluttajien käytettävissä olevista tuloista kuluu jatkuvasti noin viidesosa sellaisten tuotteiden ostoon, joihin kotimaisen kilpailulainsäädännön tehostaminen ei välittömästi pure. Ruokakorin hinta määräytyy edelleen maa- ja elintarviketalouteen luodun eriasteisen sääntelyn ja suojaverkoston sanelemilla ehdoilla. Ruokakorin hintaa Salolaisen kilpailulait eivät valitettavasti välittömästi alenna, joten tarvitaan muita toimia.

Muista nimenomaan elintarvikkeiden hintoja alentavista toimista hallitus antoikin varovaisia lupauksia työmarkkinaratkaisun yhteydessä. Hallitus ilmoitti, että elintarvikkeiden hintojen alentamiseksi jatketaan tuontilisensiointijärjestelmän purkamista korvaamalla lisensiointia tulleilla ja tuontimaksuilla. Lisäksi hallitus lupaili, että se ryhtyy välittömästi toimiin elintarvikkeilta perittävien tasausverojen poistamiseksi ja sellaisista elintarvikkeista perittävien tullien alentamiseksi, joilla ei ole kotimaan maataloustuotantoa häiritsevää vaikutusta.

Työmarkkinaratkaisun yhteydessä luvatut toimet elintarvikkeiden tuonnin helpottamiseksi ovat sellaisia, joita me sosialidemokraatit olemme pitkään vaatineet. On jo saavutus sinänsä, että keskustapuoluekin on saatu elintarvikkeiden tuonnin vapauttamisen kannalle.

Työmarkkinaratkaisuun sisältyneiltä lupauk-

silta puuttuu kuitenkin uskottavuus, ellei hallitus tuo eduskunnan ja erityisesti sopijapuolten tietoon pikaisesti selkeää ohjelmaa aikatauluineen siitä, miten lisensioinnista siirrytään suhteellisen nopealla aikataululla tulleihin ja tuontilupiin perustuvaan elintarvikkeitten tuontiin. Työmarkkinaratkaisuun sisältyneet lupaukset eivät siis saa jäädä pelkiksi lupauksiksi. Tarvitaan selkeä aikataulu elintarvikkeiden tuontisuojan muuttamisesta.

Sosialidemokraattien mielestä lisensioinnista tulisi luopua jo ensi vuoden alussa. Samalla on huolehdittava siitä, että nykyistä tullien, tuontimaksujen ja valmisteverojen muodostamaa rajasuojaa ei koroteta, vaan sitä alennetaan vähintään 10 prosentilla. Hinta- ja kuluttajaviranomaisten tehtävänä on sitten valvoa, että tuontisuojan purkaminen näkyy myös vähittäishinnoissa.

Meille tuodaan paljon sellaisia elintarvikkeita, jotka eivät millään tavalla kilpaile kotimaista alkuperää olevien tuotteiden kanssa. Myös tällaisista tuotteista maksetaan tulleja, ja luonnollisesti ne nostavat tuotteiden vähittäishintoja. Tällaisia tuotteita ovat mm. raakakahvi, banaanit, päärynät ja hedelmäsäilykkeet. Tällaisista tuotteista kerättävillä tulleilla ei ole järin suurta merkitystä valtion tulokertymiin, mutta tullit tuntuvat ylimääräisinä rasitteina tuotteitten hinnoissa. Ymmärtääkseni tällaiset tullit voidaan poistaa valtioneuvoston päätöksellä, ja mielestäni näin pitäisi tehdä välittömästi.

Joku voi ihmetellä, miksi kaikki edellä esittämäni pitäisi toteuttaa niin nopeasti. Nopea aikataulu tarvitaan nimenomaan siksi, että juuri sovitun työmarkkinaratkaisun seurauksena niin pieni- kuin keskituloisten palkat alenevat tuntuvasti. Jotta ihmiset ylipäätänsä pystyisivät suoriutumaan pakollisista menoistaan palkkojen alentuessa, hintoja on myös alennettava kaikin käytettävissä olevin keinoin.

Nyt käsiteltävinä olevien kilpailulakien oheen odotan hallitukselta pikaisia konkreettisia esityksiä elintarvikkeiden tuonnin helpottamisesta. Näin saataisiin kauan kaivattua kilpailua kotimaiselle elintarviketeollisuudelle sekä runsaammat tuotevalikoimat suomalaiselle kuluttajalle.

Arvoisa puhemies! Viime aikoina on näyttänyt siltä, että elintarvikkeiden jalostusportaasta on kilpailun puutteen aikoina tullut Suomen elintarvikeketjun musta aukko. Tätä perustelen sillä, että tuottajahinnoissa tapahtuneet alennukset eivät ole näkyneet kuluttajahinnoissa, vaan hyödyn alennuksista ovat napanneet välisportaat. Eniten uskallan epäillä nimenomaan jalostajia, kuten lähes monopoliasemassa olevaa Valiota. Näiden mustien aukkojen poistamiseksikin tuonnin vapautumisella on nyt kiire. Siihen ei pelkkä kilpailulainsäädännön uudistaminen riitä.

Ed. N i k u l a : Arvoisa puhemies! Käsiteltävänä on todellakin minunkin mielestäni hyvin viisas esitys, ja on syytä antaa tunnustus ministeri Salolaiselle sen saamisesta eduskuntaan samoin kuin tietysti tästä merkittävästä eurooppalaisesta saavutuksesta. Niin hyvä se kuitenkaan ei ole, ettei puhetta riittäisi perjantaiehtoopuolellakin.

Esitys rakentuu sille hyvälle ajatukselle, että suuri ei ole kaunista, ei ainakaan silloin, kun on kysymyksessä kuluttajien, tavallisten ihmisten, etu, vaan siinä tarvitaan sellaisia osapuolia myyjäpuolella ja tuottajina, jotka kilpailevat keskenään kuluttajien suosiosta, kuluttajien markoista. Tähän saakka esitys on minusta aivan oikein rakennettu, mutta sitten se alkaa konkreettisten säännösten puolella hakea linjaa, josta ministeri Salolainen jo totesi, että se rakentuu pääasiassa väärinkäyttöperiaatteelle. Lähdetään siitä, että kun on tapahtunut jotakin, mitä lain mukaan tulee pitää vääränä, sitten reagoidaan.

Esityksen perusteluista näkyy, että eurooppalaisessa kilpailulainsäädännössä on myös toisenlaisia linjoja, myös pohjoismaisissa, jotka lähtevät siitä, että kielletään tietyt, ennaltakin jo jotakuinkin varmasti haitallisiksi tiedetyt järjestelyt. Tämä esitys myös osittain perustuu kieltoperiaatteelle. Itse asiassa jos katsomme 2 luvun pykäliä, kieltopykäliä siellä on, ellen väärin laske, kolme ja väärinkäyttöpykäliä vain yksi. Mutta jos ajatellaan soveltamisedellytyksiä, silloin ollaan aivan toisenlaisessa tilanteessa.

Kieltoperiaatetta ilmentää esimerkiksi lain 4 §, jossa kielletään vaatimasta alemmalta portaalta tiettyä vähimmäishintaa tai kielletään sitä alittamasta tiettyä hintaa. Voidaan kysyä, onko säännös kirjoitettu aivan järkevällä tavalla, kun siinä suorastaan kielletään vain vaatimus. Elinkeinotoiminnassa tämäntapaisia kilpailurajoituksia voidaan asettaa paljon hienovaraisemmin noudattaen vanhaa armeijasta tuttua periaatetta, että kenraalin toivomus on kapteenille käsky.

Jos katsomme 5 §:ää, siinä on jo suoran kiellon yhteydessä todettu, että ei saa soveltaa tietynlaisia sopimuksia tai yhteisymmärryksessä toisen kanssa muuta järjestelyä. Tämä on jo

parempaa kirjoitustapaa, jos ajatellaan kuluttajien etuja.

Arvoisa puhemies! On ehkä syytä tuoda vähän konkreettisemmalle tasolle tätä lainsäädäntöä ja miettiä, mihin sitä nyt voidaan käyttää, mitkä ovat suomalaisen kuluttajan kannalta ne ongelmatilanteet, joissa kilpailunrajoitukset toimivat tai joissa toimii semmoisia rakenteita, jotka johtavat kilpailun puuttumiseen.

Täällä on puhuttu elintarviketeollisuudesta, joka on oma ongelmansa. Laissa suorastaan on rajattu pois työmarkkinatoiminta. Tämä laki viimeistään toteaa, että työmarkkinoilla ei ole markkinavoimia.

Mutta kuluttajan kannalta ongelmallisinta on, jos ajatellaan päivittäisiä kaupassakäyntejä, meidän päivittäistavarakauppamme tukkukauppaportaan ja vähittäiskauppaportaan kytkennät. Luulisin, että tähän voidaan soveltaa määräävän aseman väärinkäyttöä koskevaa säännöstöä. Tämä väärinkäyttöperiaate muuten tulee 9 §:n ensimmäisessä virkkeessä tai oikeastaan koko lauseessa esille. Siitä näkyy kuinka ongelmallinen se on. Lain mukaan "määräävän markkina-aseman väärinkäytöllä katsotaan olevan vahingollisia vaikutuksia". Siis väärinkäytöllä on vahingollisia vaikutuksia. Tämän nyt luulisi olevan selvä ilman, että eduskunta nimenomaan hyväksyy tämän ajatuksen. Joka tapauksessa pykälä on minusta arvokas ja on pohdittava, miten sitä voidaan soveltaa.

Tiedämme, että suomalaisista vähittäiskauppiaista suuri osa, varsinkin jos katsotaan myynnin volyymia, on vuokralaisia. He ovat kauppatorppareita, jotka vuokraavat suoraan tai välillisesti tukkuliikkeen omistuksessa olevan kauppapaikan, vieläpä niin, että näitä kauppapaikkoja kierrätetään eräänlaisena palkintona. Kauppiaan ura on nousujohteinen. Se johtaa yhä parempiin kauppapaikkoihin.

Yhdessä vaiheessa, kun oman elämäni aikana vähän lähemmin seurasin näitä, totesin, että esimerkiksi Helsingin Asematunnelin kauppa on semmoinen, jossa ei ole koskaan erikoistarjouksia. Siellä menee kaikki kaupaksi mihin hintaan tahansa. Ehkä tilanne on jo muuttunut, ja se on semmoinen, jota kautta kauppias lähtee eläkkeelle.

Nämä vähittäiskauppiaat ovat tukkuliikkeiden käsissä erittäin tiukasti. On totta, että niitä sopimuksia koko ajan, kun kilpailulainsäädäntö on edistynyt ja tiukentunut, kiitos kauppa- ja teollisuusministeriön johdon ja valmistelun, on lievennetty. Mutta olisi kiinnostavaa tietää, onko voimassa vielä esimerkiksi määräys, että tämmöisen kauppatorpparin on annettava kirjanpitonsa tukkukaupan osoittaman kirjanpitoliikkeen pidettäväksi. Tämä tekijä pitää tukkukaupan hyvin tietoisena liikevaihdosta, siitä mistä tavaraa ostetaan, ja ennen kaikkea siitä, kuinka paljon tuo kauppias pystyy enintään maksamaan vuokraa tukkuliikkeelle. Toivoisin, että viimeistään tämä lainsäädäntö tekee tämän kaltaisen napanuoran mahdottomaksi, niin että meidän vähittäiskauppiaamme saavat ostaa mistä tukusta haluavat tai suoraan tuottajilta ja myydä sitten itse päättämäänsä hintaan.

Tähän ilmiöön liittyy tämän lainsäädännön yksi suurimpia ongelmia. Nimittäin vähittäiskaupan ja tukkukaupan ketju ei pysähdy ainoastaan tähän, vaan siihen tulevat mukaan myös pankit, mahdollisesti myös vakuutuslaitokset.

Tiedetään tapauksia Espoosta, jossa yksityinen kauppias rupesi niin sanotusti villiksi. Hänellä oli hyvin paljon vaikeuksia saada tavaraa, koska tukkukauppa ei suostunut sitä myymään hänelle. Tämä lainsäädäntö ehkä tämän ongelman poistaa, ja tämä kauppiaskin menestyi sen verran, että hän olisi halunnut avata uudenkin kaupan samassa kaupungissa. Asia tyrehtyi siihen, että hän ei saanut yhdeltäkään pankilta lainaa. Hänen kertomansa mukaan, mikä tietenkään ei välttämättä ole totuus, mutta se on yhden ihmisen antama lausunto ilman mitään erityisiä salaisun syitä, syynä oli se, että tukkukauppa oli kieltänyt luotottamasta tätä kauppiasta.

Pankit voivat siis olla tässä mukana, mahdollisesti myös vakuutuslaitokset, ja tämän lain valvontajärjestelmä on ongelmallinen. Kilpailuviranomaiset valvovat kilpailunrajoituslainsäädännön toteutusta, pankkitarkastusvirasto pankkeja, sosiaali- ja terveysministeriö vakuutuslaitoksia. Meillä on pirstoutunut valvonta, vieläpä niin, että vakuutuslaitosten valvonta on ministeriön yhteydessä, joka on minusta erittäin huono ratkaisu olkoonkin, että se on aika itsenäinen osasto. Sieltä muuten ei ole yksikään korkea virkamies lähtenyt eläkkeelle. He kaikki lähtevät eläkkeelle ns. vakuutuslaitosten kautta. Tällä en halua millään tavoin heittää varjoa näiden virkamiesten moraaliin. Totean vain, että näin käy jatkuvasti.

Tämän vuoksi, vaikka perusteluissa sanotaan, että viranomaiset toimivat tarvittaessa yhteistyössä, minusta talousvaliokunnan, jonne tämä on esitetty lähetettäväksi, tulisi erityisesti paneutua siihen, kuinka hyvin valvonta lain yhteydessä

toimii. Valvonnan pitää olla koordinoitua, nopeasti iskevää sillä tavoin, että sinne ei jää esimerkiksi katvealueita, joissa ei kukaan valvo ketään, mutta ei tietenkään tehdä myöskään päällekkäistä työtä.

Ministeri Salolainen esittelyssään viittasi myös siihen, että kilpailuneuvosto muuttuu itsenäisen lainkäyttäjän suuntaan, niin että sieltä etujärjestöedustajat jäävät pois. Kilpailuneuvostosta ehdotettavaksi annetun lain 3 §:n mukaan kuitenkin "puheenjohtajaa ja varapuheenjohtajaa lukuunottamatta neuvoston muut jäsenet on nimitettävä elinkeinotoiminnan eri aloja tuntevista henkilöistä" — tähän saakka on tietysti hyvä, täytyyhän heillä asiantuntemusta olla — "niin, että osa on perehtynyt kuluttajien ja osa elinkeinonharjoittajien olosuhteisiin". Kyllä tässä kokemattomampikin tajuaa, että kyllä ne järjestöt siellä taustalla ovat.

Arvaan, että ministeri Salolainen haluaa vastata ainakin joihinkin tässä keskustelussa esiin tulleisiin kysymyksiin. Toivoisin häneltä vastausta siitä, nyt kun tätä lakia saadaan alkaa toteuttaa jo ennen kuin se tulee voimaan, miten kauppa- ja teollisuusministeriö löytää jäsenet uuteen kilpailuneuvostoon. Pyydetäänkö näitä järjestöiltä mahdollisesti ehdotuksia, neuvotellaanko järjestöjen kanssa jäsenistä vai määrääkö kauppa- ja teollisuusministeriö suoraan oman, varmasti erittäin korkean asiantuntemuksensa mukaisesti jäsenet kilpailuneuvostoon.

Lopuksi, herra puhemies, korostaisin erästä tekijää joka kilpailunrajoitusten estämiseksi on nimenomaan kuluttajien, tavallisten ihmisten, kannalta hyvin tärkeä. Se on julkisuus. Mitä julkisempia ovat tiedot kilpailunrajoitusten olemassaolosta, niihin puuttumisesta, niiden poistamisesta, sitä tehokkaampi tämä lainsäädäntö on. Tämä on tietysti aika vaikea ongelma, koska elinkeinonharjoittajalla on oikeutettuja salaisuuksia. Sama koskee tietysti tuotantoa, ehkä vielä enemmän patenttia, mallisuojaa ja muuta tämmöistä.

Toisaalta viranomaiset saavat nämä tiedot ilmeisesti aika tehokkaasti, mikä on hyvä asia. Mutta kilpailunrajoituksen, kieltojen, on tultava tehokkaasti myös julkiseen tietoisuuteen. Tämän ehdottoman julkisuuden takaamisen, ottaen tietysti huomioon elinkeinonharjoittajien oikeutetut edut, tulisi olla myös valiokuntakäsittelyssä minusta yksi tärkeimpiä selvityksen kohteita.

Ed. A n d e r s s o n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kommenttina ed. Iivarin ja ed. Nikulan puheisiin: Olin itse talousvaliokunnassa vuonna 88, kun nyt voimassa oleva kilpailulainsäädäntö tehtiin. Silloin minä ja silloinen SKDL vaadimme, että kilpailulainsäädännön tulisi rakentua kieltoperiaatteelle eikä väärinkäyttöperiaatteelle. Tämä on nyt osoittautunut aivan oikeaksi linjaksi.

Tämä uusi lakiesitys on aika hyvässä suunnassa menossa siihen, mutta pelkäänpä vain, että tästäkin tulee liian lepsu lainsäädäntö. Tässä nyt kielletään sekä horisontaalisia että vertikaalisia kartelleja, mutta esimerkiksi määräävään markkina-asemaan ei vielä sovellettaisi selkeätä kieltoperiaatetta, joka mielestäni olisi ehdottoman tärkeä. Ajatellaan jotain käytännön esimerkkiä määräävän markkina-aseman väärinkäytöstä, joka koskee rakennustarviketeollisuutta ja sementtiteollisuutta: Tiedämme, että meillä on duopoli, Partek ja Lohja, jotka kokonaan hallitsevat näitä markkinoita ja määräävät hintoja aivan niin kuin lystäävät. Mielestäni olisi hyvin tärkeätä, ettei nyt tehtäisi liian lepsua kilpailulainsäädäntöä, koska saattaa mennä monta vuotta ennen kuin tämä taas menee remonttiin. Nyt pitäisi nopeasti saada kilpailulainsäädäntö, joka todella tehoaa ja saa hintatasomme alas.

Ed. U k k o l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Nikula puuttui mielestäni hyvin tärkeään asiaan eli siihen epäselvyyteen, mikä on jäänyt siitä, millä konstein kilpailuneuvoston jäsenet tulevaisuudessa valitaan. On erinomainen asia, että kielletään etujärjestöjen nimikkopaikat, koska sehän on nimenomaan vääristänyt kilpailua ja antanut niille mahdollisuuden estää omien intressiensä vastaisia päätöksiä, kun on käsitelty asioita. Eli jos jossakin vaiheessa ministeri Salolainen näihin asioihin puuttuu, niin tämäkin on sellainen asia, jonka minä henkilökohtaisesti haluaisin tietää. Siis mikä on se mekanismi jolla tulevaisuudessa kilpailuneuvoston jäsenet valitaan?

Ed. T u r u n e n : Arvoisa puhemies! Kaikki aikaisemmat puhujat ovat tuoneet esiin ilonsa tai ainakin ilmaisseet tyytyväisyytensä joillakin sanakäänteillä siitä, että tämä kilpailulainsäädäntöpaketti on eduskuntaan tuotu. Voin yhtyä heihin, sillä minustakin kilpailulainsäädännön uudistaminen on yksi tärkeimmistä pitkän aikavälin toimenpiteistä, joilla Suomen talouden rakenteita tahdotaan muuttaa tehokkaiksi ja suorituskykyisiksi.

Uudistuva kilpailulainsäädäntö tarjoaa kilpailuviranomaisille käyttökelpoisia teräviä aseita puuttua taloutemme toiminnan vääristymiin, jotka aivan liian kauan ovat aiheuttaneet kansalaisille ylimääräisiä harmeja. Näitä harmeja on tarpeettomien kustannusten ja lisääntyvän työttömyyden kautta vähenevä hyvinvointi.

Kilpailulainsäädäntö on osa laajempaa kokonaisuutta. Se on osa maassamme harjoitettavaa nykyaikaan sopivaa kilpailupolitiikkaa. Kilpailulainsäädäntö on nähtävä vain välineenä. Sen käytäntöön soveltaminen johtaa taloutemme suorituskyvyn kohenemiseen ainoastaan jos nyt eduskunnassa luotavana olevaa välinettä tullaan käy,ttämään varmaotteisesti ja määrätietoisesti erityyppisissä käytännön ristiriitatilanteissa.

Kilpailulainsäädännöllä ei suinkaan käydä minkään tuntemattoman ahdistelijan kimppuun. Onhan hyvin tiedossa, että kilpailun rajoittamisesta on hyötynyt aina jokin taho, esimerkiksi jokin yritys ja mahdollisesti sen työntekijät. Usein myös alueelliset etunäkökohdat ovat suosineet kilpailun rajoittamista. Kaikki hyötyjät ovat pyrkineet kaikin keinoin turvaamaan etuoikeutetun asemansa jatkuvuuden. Käytännössä tämä on merkinnyt sitä, että kilpailun rajoittamista on pyritty varmistamaan vetoamalla esimerkiksi työllisyyteen, kotimaiseen tuotantoon ja vaikkapa huoltoturvallisuuteen. Viimeaikaisin uutuus kilpailun rajoittajien puolustuskalustossa on ollut luonnonsuojelu. On ryhdytty vetoamaan luonnonsuojelullisiin näkökohtiin. Kilpailun rajoittajat ovat havainneet, että kilpailun vapautumisen myötä he ovat menettämässä selviä rahallisia etuisuuksia. Siksi heillä on ollut vahva halu painostaa kaikkia ajan henkeen sopivia keinoja hyväksi käyttäen ja tuoda vastustavat näkökohtansa voimakkaasti esiin kilpailupoliittisen päätöksenteon eri vaiheissa. Kilpailupolitiikan käytännön toteuttaminen onkin kohdannut voimakasta ja hyvin järjestäytynyttä vastarintaa, jolle yleensä on vielä pyritty masinoimaan julkista tukea.

Olen kuullut sanottavan, että politiikka on tahdon asia. Aivan erityisesti kilpailupolitiikka on tahdon asia silloin, kun taloutemme rakenteiden tervehdyttämisessä joudutaan kohtaamaan tunteella linnoitettu puolustusmuuri, joka antaa turvan ja suojan tehottomille toimille ja joka on rakennettu kilpailua vastaan. Tämän puolustusmuurin keskeisimpänä osana on ilmiö, jota voitaisiin kutsua vaikkapa tuottajaisänmaallisuudeksi. Ilmiö elää sitkeästi virkamieskunnassa, eikä se ole vieras kansanedustajienkaan parissa. Ilmiön varsinaiset elättäjät ja pystyssä pitäjät löytyvät erilaisista tuottajien etujärjestöistä. Tuottajaisänmaallisuuden ajatuksen ydin on, että Suomen talous on vahva, jos meillä on vahvoja yrityksiä, ja vahvoja yrityksiä saadaan ainoastaan, kun rajoitetaan kilpailua.

Muualla maailmassa tätä ajatusta sovelletaan erityisesti kehitysmaissa, joissa orastavaa teollisuutta pyritään suojaamaan kansainväliseltä kilpailulta. Suomeen ajatus juurtui erityisesti sodanjälkeisessä nopean teollistumisen vaiheessa. Kerran tänne juurruttuaan se on elänyt täällä sitkeästi. Se on synnyttänyt erilaisia kilpailurajoitteita ja samalla näennäisesti vahvoja yrityksiä, joiden vahvuus on levännyt kilpailun poissaolossa eli siinä, että kilpailijoita ei ole sallittu. Tämä näennäinen vahvuus tarkoittaa tuottajien vahvuutta suhteessa kuluttajiin. Se ei tarkoita tervettä vahvuutta, joka perustuisi tuotannolliseen osaamiseen, ammattitaitoon ja kustannustietoiseen toimintaan. Aidon ja terveen yritystoiminnan vahvuutena on ja tulee olla kyky pärjätä avoimessa kilpailussa, ja tähän myös kilpailupolitiikka sekä kilpailulainsäädännön uudistus tähtäävät.

Suomalaisen kilpailupolitiikan kehittyminen merkitsee siirtymistä edellä mainitsemastani tuottajaisänmaallisuudesta terveen kilpailun kautta kuluttajaisänmaallisuuteen. Kilpailulainsäädännön kehittyminen ja kehittäminen on suuri edistysaskel juuri tähän suuntaan. Onnistunut kilpailupolitiikan harjoittaminen vaatii määrätietoista poliittista tahtoa kansanedustajilta sekä virkamiehiltä ja -naisilta uuden ajattelun omaksumista, näin erityisesti siksi, että nyt käsittelyssä oleva kilpailulainsäädäntö ei puutu julkisen vallan luomiin kilpailun rajoituksiin, jotka Suomessa ovat hyvin merkittäviä ja joista keskustelussa on julkituotu esimerkkejä. Tästä syystä lakiesityksen 3 §:ssä mainitun käsitteen "julkinen oikeushenkilö" merkitys tulee tarkoin selvittää.

Kilpailulainsäädännön väärinkäyttöperiaatteen soveltaminen julkisen vallan työskentelyyn kilpailuun vaikuttavien toimien yhteydessä tarjoaa järkevän lähtökohdan, jolla esimerkiksi voidaan erottaa aidosti luonnonsuojelusta huolissaan olevat ihmiset niistä tahoista, jotka pyrkivät luonnonsuojelua hyväkseen käyttäen varmistamaan itselleen ylisuuret voitot kilpailulta suojassa julkisen vallan antamien normien turvin. Väärinkäyttöperiaatteen mukaan tietyt kilpailurajoitteet ovat sallittuja, jos niistä ei ole haittaa kilpailulle. Haitattomuuden osoittaminen tulisi-

kin jättää kilpailun rajoituksesta hyötyvälle taholle. Siis jokaisen, joka vaatii kilpailun rajoittamista johonkin yleishyödylliseen näkökohtaan vedoten, tulisi osoittaa, ettei rajoituksesta ole haittaa kuluttajalle, tai jos on haittaa, niin miten se korvataan kuluttajalle. Tämän vaatimuksen tarkoituksena ei ole suinkaan nostaa talouden tehokkuutta mihinkään jumalaiseen asemaan ja ylitse kaikkien muiden yhteiskunnallisten tavoitteiden. Sen tarkoituksena on yksinkertaisesti estää yleishyödyllisten tavoitteiden, kuten luonnon puhtauden, väärinkäyttö välineenä yksityisen voiton tavoittelussa ja vielä viranomaisten myötävaikutuksella.

Arvoisa puhemies! Suomen talous on nyt sairaana. Vaikka työmarkkina-apteekeista on haettu aspiriinia, työllisyys heikkenee päivä päivältä. Päivä päivältä kallistuu myös lääkelasku. Nyt on aika vaatia, että suomalaisen tulee suosia suomalaista. Vaatimus on hyvä, mutta kilpailupolitiikassa tulee tunnuslause "suosi suomalaista" muotoilla nyt uudelleen. Mehän emme ole lamassa siksi, ettei suomalaista olisi suosittu, vaan siksi, että olemme määrätietoisesti suosineet myös tehotonta suomalaista. Siksi uudeksi tunnuslauseeksi, arvoisa puhemies, sopiikin: "Suosi tehokasta suomalaista!"

Ed. A i t t o n i e m i : Herra puhemies! Olen kursorisesti tutkinut käsiteltävänä olevaa kilpailulainsäädäntöä ja olen todennut, että pykäläviidakkona, toisin sanoen viranomaisten toimintamahdollisuuksia luovana, laki saattaa olla hyvinkin kattava.

En ole kuitenkaan löytänyt sellaista kohtaa, johon olen useita kertoja kiinnittänyt eduskunnassa huomiota ja johon myös ed. Turunen kiinnitti äskeisessä puheenvuorossaan huomiota. Ehdotuksissa ei lainkaan määritellä sitä, kenellä on velvollisuus näyttää toteen esimerkiksi kartellin haitallisuus. Näin ollen tämä pykäläviidakko on kuin runko, jolla ei ole päätä, sitä huipentumaa, minkä avulla se saisi koko sen tehonsa, johon pykäläviidakon mukanaan tuomat keinot antavat mahdollisuuden.

Toisin sanoen, jos järjestelmä halutaan saada tehokkaaksi, näyttövelvollisuuden haitallisuudesta pitää jäädä kartellille. Tämä on tosin vastoin normaaleja oikeusperiaatteita, jolloin syyttäjällä on velvollisuus osoittaa syylliseksi epäillyn syyllistyneen johonkin rikokseen. Mutta käsitykseni mukaan eurooppalaisessa lainsäädännössä menetelmä on tällainen. Nyt sitä käsitykseni mukaan ei määritellä lainkaan. Tästä syystä olen hyvin epäluuloinen tämän lain suhteen. Se ei toimi nyt sen enempää kuin aikaisempikaan järjestelmä. Mahdollisuudet luodaan mutta huipentuma puuttuu.

Ed. K a r h u n e n : Arvoisa puhemies! Hyvät kansanedustajat! En käy enää upeata ministerityön tulosta kehumaan, ettei liikaa ylpisty. Sen sijaan muutaman moitteen sanan haluan esittää kollegoilleni, jotka loistavat poissaolollaan. Mielestäni tämän kaltaisesta asiasta pitäisi käydä yhtä runsas ja rönsyävä keskustelu kuin esimerkiksi välikysymyksestä, sillä onhan tällä asialla paljon paremmat tavoitteet kuin hallituksen kaataminen.

Markkinatalousjärjestelmä on viime vuosien aikana osoittautunut ylivoimaiseksi ykköseksi. Sosialismin raunioittamat Itä-Euroopan maatkin suuntaavat vauhdilla kohti markkinataloutta ja painaltavat pian EY-kilpajuoksussa Suomen ohitse. Suomi taas seisoo jumissa saappaat tiukasti savessa, ja Eta on ollut monelle pakkoavioliitto. Suomi on totaalisesti lamaantunut. Suomen kansantalous onkin tällä hetkellä ennen kokemattoman laman kourissa.

Lamaan toki ovat vaikuttaneet neuvostokaupan romahdus ja taloudelliset vaikeudet monessa muussa länsivientimme kannalta keskeisessä maassa. Mutta laman syvyys ei kuitenkaan ole selitettävissä näillä seikoilla. Ennen vaaleja puolustin kovin kiivaasti sinipunahallitusta nykyisen hallituskumppanimme keskustan hyökkäyksiltä, että lama ja talouden kriisi olisivat pelkästään kotikutoisia. Vaikka edellistä hallitusta en ole vieläkään valmis syyttelemään, niin kotikutoisuutta löytyy meikäläisen säätelytalouden muodossa.

Olemme joutuneet syvään lamaan sen vuoksi, että maamme talous ei loppujen lopuksi vastaa markkinataloudelle asetettavia vaatimuksia. Markkinatalous on ollut meille kuin päiväuni. Meillä on monia aloja, joilla hinnanmuodostus ei ole vapaa. Ketjuuntuminen, kartellisoituminen ja tuonnin rajoitukset rappeuttavat taloutemme tehokkuutta. Joulupöytämmekin hinta kohoaa pilviin, kun laatikot ostetaan ketjuuntuneesta kaupasta, kinkkujen hinnat kartellisoidaan pienimmälläkin paikkakunnalla eikä joululimppu ole kallis maanviljelijän saaman vientituen vuoksi, vaan tukkukauppojen ja elintarvikekauppojen kilpailun puutteen takia.

Suomen on viimeistään nyt muutettava itsensä markkinatalousmaaksi, jossa yrittäjät pyrkivät mahdollisimman tehokkaasti tyydyttämään

kulutuskysynnän. Kohonneeseen kustannustasoon ei syy ole vain palkansaajien ja palkkojen, vaan myös kilpailun puutteen. Omassa maassammehan me voimme nostaa hintoja, sitten palkkoja, hintoja ja taas palkkoja aina vain emmekä huomaakaan, millaiseen kustannuskriisiin olemme joutuneet. Nyt on alkanut pulssimittari eli vienti oireilla.

Taloutemme ongelmat johtuvat todellakin pitkälti siitä, että avoimen, kansainvälisessä kilpailussa mukana olevan sektorin tuotantokustannuksia on rasittanut paisuva julkinen sektori sekä erittäin laaja, kilpailulta vapaa, näennäisesti avoin sektori.

Esteet vapaalle kilpailulle on poistettava. Onkin erittäin hyvä, että porvarihallituksen ulkomaankauppaministeri Pertti Salolainen on urakoinut ja saanut valmiiksi esityksen uudeksi kilpailulaiksi. Olemme niin yksimielisiä siitä, että laki on hyvä, että olisi voinut toivoa useita näistä muutoksista jopa aikaisemminkin. Toki ymmärrän asian kytkeytymisen Eta-ratkaisuun.

Laki täyttää nyt siis eurooppalaiset kriteerit. On tärkeää, että kilpailulakiuudistus vähentää rakenteellisia eroavaisuuksia suhteessa EY:n kilpailusääntöihin. Kustannukset on saatava eurooppalaiselle tasolle. Se on meidän etumme. Uudistus edistää myös yhtenäisten kilpailuolosuhteiden muodostumista Eta-alueella. Se turvaa suomalaisten yritysten kilpailuedellytykset, ettemme joutuisi vastaisuudessa samanlaiseen tilanteeseen, missä nyt olemme. Viimeistään silloin on teollisuutemme ja yrityselämämme koetuksella, kun menemme vielä pidemmälle Eurooppaan. Eurooppaanhan me joka tapauksessa jo kuulumme.

Erityisen tärkeää uudistuksessa on kilpailuviraston toimintaedellytysten parantaminen. Hallitus esittää, että kilpailuvirastolle annetaan mahdollisuus väliaikaisesti kieltää kilpailurajoituksen soveltaminen tai toimeenpaneminen tai määrätä elinkeinonharjoittajalle toimitusvelvoite. Kilpailuviraston tulee esityksen mukaan saattaa väliaikainen päätöksensä viikon kuluessa kilpailuneuvoston käsiteltäväksi.

Uudistusesitys lisää kilpailuviraston mahdollisuuksia suoraan puuttua havaitsemaansa epäkohtaan. Käytännössä on ilmennyt aivan liian paljon tapauksia, joissa elinkeinonharjoittajan kanssa on kyllä neuvotteluteitse päästy sopimukseen, mutta tästä huolimatta elinkeinonharjoittaja on jatkanut kilpailunvastaista toimintaa tehden sopimuksia sormet selän takana ristissä. Tällöin olisi tarpeellista, että kilpailuvirasto voisi välittömästi käyttää kieltomääräystä. Itse neuvotteluissa kilpailuviraston asema paranee, kun sillä on käytössä kielto-oikeus. Itse asiassa koko kilpailuvirastohan on turha byroo, ellei sillä ole välineitä varmistaa kilpailun toteutuminen.

Kilpailulaki ei sinänsä alenna tuotteiden ja palvelusten hintoja Suomessa, mutta kilpailu on se elementti, joka alentaa kuluttajahintoja. Kilpailulain tehtävä on poistaa esteet todelliselta kilpailulta.

Ed. Iivari puhui hintojen yhteydestä tulopoliittiseen sopimukseen. Olen samaa mieltä, että palkansaajien odotukset on täytettävä, mutta tilanne on se, että hallitus ei yksin vastaa tällä kertaa ratkaisun uskottavuudesta. Paljon merkitystä on myös sillä, miten elinkeinoelämä, elintarviketeollisuus ja kauppa eli työnantajapuoli, myös kilpailun puolella tulee vastaan työntekijäpuolta.

Esitys uudeksi kilpailulaiksi antaa viranomaisille hyvät valtuudet puuttua kilpailun rajoituksiin. Tärkeintä on nyt se, että viranomaiset, lähinnä kilpailuvirasto, käyttävät heille suotuja oikeuksia. Kilpailulain tavoitteiden toteuttaminen vaatii kilpailuvirastolta resursseja tutkia kilpailuolosuhteita maassamme. Muutenhan tässä käy samalla tavalla kuin ed. Aittoniemen mielestä tälle joutokäyntilaille.

Ensi vuoden budjettiesityksessä ehdotetaan kilpailuviraston määrärahojen jäädyttämistä suurin piirtein tämänvuotiselle tasolle. Asiahan tietystikään ei voi olla näin. Vaikka julkisten menojen karsiminen onkin budjetin yleislinjan mukaista, ei peruslinjaa olisi saanut ulottaa kuluttajavirastoon, enkä hyväksy ulottamista peruslinjasta huolimattakaan. Kilpailulaki ei tule lunastamaan niitä odotuksia, joita sille asetetaan, mikäli viranomaisten resursseja ei paranneta. Tämän vuoksi esitän kauppa- ja teollisuusministeriölle — yllätys, yllätys, en lisää rahaa — että toteutettavin sisäisin siirroin lisätään kilpailuviraston henkilöstömäärää. On osattava säästää enemmän siellä, missä on paljon turhia virkoja, ja osa näin saatavasta säästöstä on suunnattava sektoreille, joihin halutaan panostaa ja tämähän on se sektori, johon koko eduskunta haluaa panostaa.

Ed. S a s i : Herra puhemies! Haluan hieman moittia parlamenttia siitä, että asioita ei aivan osata laittaa oikeaan tärkeysjärjestykseen. Tänään perjantainakin täällä keskusteltiin vaikka kuinka pitkään auton joutokäynnistä, mutta

kun käsittelyyn tulevat tämän syksyn tärkeimmät lakiesitykset, niin salissa keskustelu on varsin laimeata ja varsin harvoja ryhmäpuheenjohtajia näkyy keskustelemassa hallituksen esityksestä.

Tämä on erittäin tärkeä askel eteenpäin kilpailun edistämisessä, ja myös hallituksen esitykset ovat merkittävä todiste siitä, että markkinatalous on kaikkien poliittisten puolueiden hyväksymä tässä maassa ja että markkinataloudelle halutaan tässä maassa antaa todella mahdollisuus. Tietysti mielelläni olisin kokoomuslaisena kuullut eri ryhmien edustajien uskollisuuden tunnustuksia suomalaiselle markkinataloudelle ja sen toimivuudelle.

Herra puhemies! Haluan kuitenkin tässä puheenvuorossani kiinnittää erityisesti huomiota pankki- ja vakuutustoimintaan ja sen asemaan uusissa kilpailulaeissa. Suomen pankki- ja vakuutustoiminta on ollut kuin vanhanaikainen vanhempien lapsilleen järjestämä naimakauppa. Selän takana on sovittu asiat niinkin taitavasti, että on kuviteltu yritysten olleen vain asiakkaan asialla. Uusi kilpailulainsäädäntö vie vihdoin rahoitussektorinkin askeleen lähemmäs sivistynyttä markkinataloutta, jossa rahoituslaitos palvelee automaattisesti asiakkaan tarpeita eikä päinvastoin.

Vastoin yleistä käsitystä kilpailu rahoitussektorilla on uusimpien tutkimusten mukaan heikentynyt 1980-luvulla. Tämä johtuu etupäässä siitä, että rahoitusmarkkinoiden vapautumisen aikana pankkipalvelujen kysyntä oli niin voimakasta, että pankit joutuivat toimimaan kapasiteettirajoitteen alla, mikä näkyy mm. kasvaneissa korkomarginaaleissa. Pankkitoiminta on edelleen erittäin keskittynyttä, ja kilpailua on käyty yhteiskunnallisesti tehottomalla konttoriverkoston levittämisellä ja ilmaispalvelujen ylikorostamisella. Kunnollisen kilpailulainsäädännön puute on ainakin mahdollistanut tosiasialliset sopimukset mm. otto- ja antolainauskoroissa.

Sama koskee vakuutusyhtiöiden toimintaa. Esitänkin kysymyksen: Kuinka usein olette nähneet mainoksessa vakuutuksen hinnan? Ette ilmeisesti koskaan. Hinnat ovat edelleenkin kaikissa vakuutusyhtiöissä lähes samat, mikä kielii kilpailua rajoittavien sopimusten olemassaolosta.

Uusi kilpailulainsäädäntö nivoutuu yhteen rahoitusmarkkinoiden vapauttamisen ja Suomen integraatiopäätösten kanssa, ensin mainitun suhteen myöhässä, jälkimmäisen suhteen oivaan ajankohtaan. Rahoituslaitosten sopeutuminen säännöstelystä purettuun järjestelmään johtaa nyt markkinoiden viilennyttyä lisääntyvään kilpailuun, ja ulkomaalaisten yritysten tulo suljetulle sektorillemme pakottaa pankit ja vakuutusyhtiöt tarkastelemaan toimintaansa kriittisesti. Ellei kilpailulainsäädäntöämme olisi nyt nykyaikaistettu, joutuisivat yritykset jälleen pohtimaan uusia porsaanreikiä suojautua kilpailulta uudessa ilmastossa.

Uusi laki kilpailunrajoituksista kieltää mm. samalla tuotanto- ja jakeluportaalla toimivien elinkeinonharjoittajien väliset hintasopimukset ja -suositukset. Tällaisesta toiminnasta on juuri rahoitussektorilla selviä merkkejä. Uuden asetelman välittömät vaikutukset johtanevat laatukilpailusta myös kuluttajien toivomaan hintakilpailuun. Tämän voi odottaa näkyvän nopeastikin otto- ja antolainauskoron lähentymisenä, mahdollisesti palvelu- ja välityspalkkioiden pienenemisenä ja joka tapauksessa vakuutusmaksujen laskuna kohti eurooppalaista tasoa. Välilliset vaikutukset puolestaan liittyvät pankki- ja vakuutusalan toiminnan tehostumiseen Suomessa. Tällä voi olla lyhyellä aikavälillä kielteisiä vaikutuksia erityisesti sivukonttorien työllisyyteen, mutta hintojen lasku voi myöhemmin palvelujen kasvavan kysynnän kautta parantaa tilannetta.

Olennainen kysymys on kuitenkin työllisyydenkin kannalta se, että ellei toimintaa ole nyt kilpailun kautta pakko tehostaa, ovat vaikutukset varmasti myöhemmin ulkomaisten yritysten kilpailun vuoksi paljon turmiollisemmat.

Pankkialan viimeaikaisten selkkausten valossa on varsin tervetullutta, että lait vakuutusyhtiölain ja talletuspankkien toiminnasta annetun lain muuttamisesta tuovat olennaisille viranomaisille valvontaoikeuden lisäksi esityksenteko-oikeuden kilpailuneuvostolle. Pankkitarkastusvirasto ja sosiaali- ja terveysministeriö voivat ryhtyä suoraan tarpeellisiin toimiin, eikä tietyistä päätöksistä voi enää valittaa korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Nämä tekijät tehostavat valvontaa ja nopeuttavat päätösten toimeenpanoa.

Pankkien ja vakuutusyhtiöiden kilpailun ja uusien lakien suhteen haluaisin kuitenkin herättää ainakin kolme kysymystä, jotka hengeltään liittyvät kokoomuksen ajamaan yritystoiminnan oikeudenmukaiseen ja markkinaehtoiseen rakentumiseen:

1) Kun pankkien ja vakuutusyhtiöiden toiminta tuntuu tulevaisuudessa nivoutuvan kiinteästi yhteen, olisiko uusissa laeissa pitänyt velvoittaa pankkitarkastusvirasto ja vakuutusyhtiöitä valvova sosiaali- ja terveysministeriö yhteis-

työhön? Joka tapauksessa valvonnan ongelma on tästäkin näkökulmasta ymmärrettävä.

2) Rahoitusmarkkinoiden vapauttaminen on muuttanut pankkien roolia perinteisestä allokaattorista rahoituksen välittäjäksi. Kilpailun voimakkuuden tarkastelu siirtyy osittain korkomarginaaleista uusien rahoitusinstrumenttien välittämisen kysymyksiin. Uuden toiminnan alueet ovat monimutkaisempia ja nopeammin muuttuvia kuin vanha talletus — laina-akseli. Elleivät uudet lait edistä kilpailua näillä sektorilla, jää valvojaviranomaisille ja tietysti meille kansanedustajille vastuullisempi taakka.

3) Kilpailulainsäädännön uudistaminen asettaa paineita myös pankkien ja vakuutusyhtiöiden omistusrajoitusten ja vastaavien järjestelyjen tarkastelulle. Pelätään, että pankit käyttävät monopolivoimaa esimerkiksi teollisuusyrityksissä, joissa ne ovat pienilläkin osakeomistuksilla määräävässä asemassa. Kilpailulainsäädännön luonnollinen väljyys voi kanavoida pankki- ja vakuutusyhtiöiden toimintaa kilpailua piilottaviin monimutkaisiin instrumentteihin ja sellaisiin omistus- ja yhteistyöjärjestelyihin, jotka saattavat osoittautua yhteiskunnan kannalta yhtä tehottomiksi kuin 1970- ja 1980-lukujen sivukonttorikilpa.

Näihin kysymyksiin on eduskunnassa löydettävä kiinnostusta, ja kokoomus aikoo tervetulleen kilpailulainsäädännön jälkeenkin tehdä kaikkensa rahoitussektorin saattamiseksi eurooppalaisesti asiakaskeskeisiksi markkinoiksi.

Herra puhemies! Haluan onnitella ulkomaankauppaministeri Salolaista siitä, että hän on vihdoinkin saanut tämän uudistuksen eduskuntaan. Tärkeätä ja keskeistä on se, että nyt on luotu edellytykset sille, että suomalaiset korkeat hinnat vähitellen voivat kääntyä laskuun ja tällä tavalla voidaan päästä siihen, että suomalainen kilpailukyky voidaan turvata.

Ed. K o s k i n e n (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Kokoomuksen edustajat ovat täällä kiitelleet ja suitsuttaneet hallituksen esitystä laiksi kilpailunrajoituksista. Siinähän toki edetään oikeaan suuntaan, mutta sen kaltaisia hintatasoa alentavia vaikutuksia, joista ed. Sasi jo unelmoi, tällä ehdotuksella tuskin saavutetaan. Tässähän ei päästä esimerkiksi eurooppalaiselle tasolle kahden merkittävän kilpailunrajoituksen valvontakeinon osalta. Esityksestä puuttuu fuusiokontrolli ja määräävän markkina-aseman väärinkäytön kieltäminen. Meillä juuri näissä olisi tarvittu tehokkaita keinoja puuttua tilanteeseen. Viittaan vain rakennusaineteollisuuteen ja elintarviketeollisuuteen, miksei myös pankkimaailmaan silloin, kun esimerkiksi kilpajuoksuna Helsingin Osakepankkia vallattiin ja siitä aiheutui koko kasinopelin ylikuumennein vaihe Suomessa.

Näiden vajaasti toimivien kilpailumarkkinoiden saamiseksi tehokkaammin toimiviksi olisi tarvittu kyllä kehityksen kärjessä Euroopassa oleva kilpailulaki eikä vain eurooppalaista tasoa lähentelevää lakiesitystä, niin kuin hallituksen esityksen perusteluissakin todetaan, että tällä vain lähennetään kilpailulainsäädäntöämme Euroopan yhteisön kilpailusääntöihin.

Ed. S a s i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Lyhyesti haluan todeta sen, että tämä on kuitenkin erittäin merkittävä askel pitemmälle kuin esimerkiksi edellisen hallituksen aikana päästiin hallituksen toimenpiteitten johdosta.

Ed. Koskiselle haluan myös todeta, että niitten kriittisten näkökohtien suhteen, mitä hän esitti, on mainittava erityisesti se, että Suomen pitää avata rajansa ulkomaiselle kilpailulle mahdollisimman kattavasti. Tässä suhteessa nimenomaan integraatiopolitiikalla on varsin keskeinen merkitys. Uskon, että ulkomaisen kilpailun kautta voidaan merkittävästi vaikuttaa siihen, että hintataso Suomessa myös alenee. Tästä syystä kokoomuksen mielestä on tärkeätä se, että Suomi etenee integraatiokysymyksessä niin pitkälle kuin suinkin mahdollista.

Ed. T o i v o n e n: Herra puhemies! Eduskuntaan nyt tullut kilpailulainsäädäntö luo puitteet suunnalle kohti toimivaa markkinataloutta. Vaikka voimassa oleva kilpailulainsäädäntö onkin osoittautunut toimivaksi, hallituksen nyt antama esitys on sitä parempi ja selkeämpi.

Voimassa oleva laki kilpailunrajoituksista on vuodelta 1988. Silloin Suomi siirtyi kokoomuksen johdolla säännöstelytaloudesta kilpailutalouteen. Tuolloin lainsäädäntöön tehdyillä muutoksilla pyrittiin huomattavasti aiempaa tehokkaammin markkinoillepääsyn esteiden poistamiseen, määräävän markkina-aseman väärinkäytön torjumiseen sekä vahingollisten kilpailunrajoitusten purkamiseen. Kilpailupolitiikasta tuli tällöin tärkeä osa talouspolitiikkaa.

Mielestäni keskeistä oli myös aktiivisen kuluttajaliikkeen syntyminen ja yleensä kuluttajan aseman korostaminen. Kuluttajat alkoivat vaatia palvelua ja vertailla hintoja ja jopa tinkiä.

Ilman vaativaa, oikeuksiansa tiedostavaa kuluttajaa ei voi syntyä kilpailua.

Nykyinenkin laki on ollut pääperiaatteiltaan onnistunut ja myös käytännössä toimiva, mutta uudella lailla luodaan entistä tehokkaammat keinot kilpailunrajoitusten vahingollisten vaikutusten poistamiseen ja näin luodaan perusta terveen ja toimivan kilpailun edistämiseen. Koska Suomi on menossa yhä selvemmin kohti Euroopan yhteisön täysjäsenyyttä, jossa kilpailulla on keskeinen merkitys, uusi kilpailulakimme on luonteva osa tätä kehitystä. Suomalaisten yritysten on opittava kilpailemaan, sillä muuten emme pärjää.

Jo käytetyissä puheenvuoroissa on esitetty monia näkökohtia, joita en ryhdy toistamaan, mutta jotta me siirtyisimme sääntelytaloudesta kilpailutalouteen, on kilpailun lisäämisen ohella jatkettava sääntelyn purkua. Suomessa säädettiin vuonna 1879 elinkeinovapaus. Silti meillä on lukuisa joukko luvanvaraisia elinkeinoja. Suomea on rakennettu holhouksen varaan perustuvalla yhteiskuntapolitiikalla, ja nyt olisi jo korkea aika saada meille todellinen elinkeinovapaus.

Vuonna 1987 Suomessa oli 1 651 erilaista lupamenettelyä ja lupahakemusten määrä oli 949 620 kappaletta. On arvioitu, että näiden lupien käsittely maksoi julkiselle vallalle 350 miljoonaa markkaa. Sääntelyn epätarkoituksenmukaisuutta kuvannee parhaiten se, että kaikista hakemuksista tuli hyväksytyksi peräti 96 prosenttia. Yrittäjänä tunnen asian erinomaisen hyvin. Neljännesvuosisadan yrittäjäuran aikana olen ainakin 200 erilaista lupaa anonut, jotka kaikki ovat tulleet hyväksytyiksi.

Kokoomuksen hallituksessaoloaikana on purettu säännöstely- ja lupaviidakkoa viime vuosien aikana sekä turhaa byrokratiaa enemmän kuin minkään muun hallituksen aikana. Tätä politiikkaa tulee jatkaa ja sitä on edelleen nopeutettava.

Herra puhemies! Purkamalla turhaa byrokratiaa ja elinkeinon harjoittamiseen liittyvää sääntelyä voimme siirtää voimavaroja tehokkaampaan käyttöön ja luomme kilpailua. Tämä tulee näkymään myös alentuvina kuluttajahintoina.

Ed. M a r k k u l a : Arvoisa puhemies! Olemme nyt saaneet eduskuntaan modernin, Euroopan yhteisön tasoa vastaavan hallituksen esityksen laiksi kilpailunrajoituksista. Lakiesitys on johdonmukaista jatkoa kokoomuksen jo viime hallituksessa aloittamalle politiikalle siirtää Suomi säännöstelytaloudesta kohti markkinataloutta. Suomalaisten yritysten on opittava kilpailemaan, muuten emme sopeudu Länsi-Euroopan integraatiokehitykseen. Säännöstelytaloudessa on kartelleja, monopoleja ja keskinäisiä hintasopimuksia. Toimivassa markkinataloudessa näitä ei ole. Toimivan markkinatalouden kehittäminen Suomessa merkitsee sitä, että tuotannon joka portaassa on kilpailua.

Suomessa on pitkät kilpailunrajoitusten ja keskinäisten sopimusten perinteet. Nämä ovat johtaneet korkeaan hinta- ja kustannustasoon. Korkeista hinnoista ovat kärsineet yritykset, jotka ovat joutuneet ostamaan raaka-aineita ja välituotteita monopolimaisessa asemassa olevilta myyjiltä. Korkeat kustannukset ovat sitten näkyneet tuotteiden korkeina kuluttajahintoina. Esimerkiksi rakennusaine- ja -tarviketeollisuudessa keskittyneisyyttä kuvaa hyvin se, että kahden suurimman tai ainoan valmistajan osuus kotimaan markkinoista ja tuotannosta on 80, jopa 100 prosenttia sementin, mineraalivillan, laattojen, ikkunalasin, kattotiilien, rakennusteräksen ja hissien kohdalla. Ei siis ole ihme, että asunnot maksavat.

Kun kilpailua tehostetaan kotimarkkinoilla joka portaassa, yritysten kustannuksia saadaan alennettua, ja samalla yritysten hintakilpailukyky kestävällä tavalla paranee.

Kilpailun lisääminen ei alenna ainoastaan yritysten kustannuksia, vaan kilpailun lisäämisestä hyötyy ennen kaikkea yksityinen kuluttaja. Tämä on kokoomuksen lääke hintatasomme laskemiseen.

Bruttokansantuotteella mitattuna Suomi sijoittuu varsin korkealle hyvinvointivertailussa. Palkkojen ostovoimavertailussa Suomi sen sijaan sijoittuu Euroopan hännille Portugalin johtaessa. Suomessa on korkea kuluttajahinnat, senhän me kaikki hyvin tiedämme. Hintatasoa voidaan kuitenkin laskea kilpailua lisäämällä, joskaan se ei tietenkään ole ainoa tapa, mutta pitkällä tähtäimellä se on kuitenkin paras tapa.

Monopolihinnoista esimerkiksi almanakka on noussut viime kesäkuusta tämän vuoden kesäkuuhun 13,8 prosenttia, jätemaksut yli 30 prosenttia ja tupakka 13,4 prosenttia. Vastaavana aikana kilpailulta suojatuilla sektoreilla autokoulujen hinnat ovat nousseet 14,5 prosenttia, lääkäripalvelujen 14 prosenttia ja vakuutusalan 13,2 prosenttia. Sen sijaan aloilla, joilla kilpailu vaikuttaa, hinnat ovat laskeneet tänä aikana, esimerkiksi kuvanauhureiden 4,5 prosenttia, henkilöautojen yli 3 prosenttia ja väri-televisio-

iden lähes 1,5 prosenttia. Nämä esimerkit konkreettisesti näyttävät, mikä merkitys kilpailulla on hintatasolle.

Bruttokansantuote on laskenut tänä aikana ainakin 5 prosenttia, ellei enemmänkin, ja silti kilpailulta suojatun sektorin hinnat ovat nousseet yli 10 prosenttia. Tämä on seurausta juuri monopolien ja kartellien voimakkaasta vaikutuksesta Suomessa. Näitä kilpailulle kielteisiä rakenteita on purettava. Kartellien ja monopolien kehitys on saatava loppumaan, ja suojattu sektori on saatava myös kilpailemaan.

Lain voimaan tultua hinnat eivät tietenkään laske heti seuraavana päivänä eurooppalaiselle tasolle, mutta pidemmällä tähtäyksellä uskon näin tapahtuvan. On myös muistettava, että voimme vaikuttaa tuotteittemme hintatasoon ainakin välillisesti parantamalla työn tuottavuutta. Tilastot nimittäin osoittavat selvästi sen tosiasian, että Suomi kuuluu Euroopan B-sarjaan työn tuottavuutta mitattaessa.

Kilpailulainsäädäntö ei pelkällä olemassaololla laske hintoja mutta antaa viranomaisille hyvän työvälineen poistaa ja ehkäistä kilpailun esteitä ja yleensä vahingollisia kilpailunrajoituksia. Tämän vuoksi on tärkeätä turvata kilpailuvirastolle riittävät resurssit kilpailuolosuhteiden tutkimiselle. Kilpailuviraston on myös käytettävä lain suomia mahdollisuuksia ja puututtava vahingollisiin kilpailunrajoituksiin.

Arvoisa puhemies! Juuri syntynyt Eta-ratkaisu merkitsee kilpailun huomattavaa lisääntymistä Suomessa. Mikään ala ei tule välttymään kilpailulta. Ennen kaikkea tämä koskee laajaa suojattua sektoriamme. Me emme pärjää yhdentyvässä Euroopassa, jos emme opi kilpailemaan. Uuden kilpailulainsäädännön olemassaolo ei kuitenkaan yksin takaa lisääntyvää kilpailua mutta se antaa viranomaisille työvälineen puuttua vahingollisiin kilpailunrajoituksiin. Tämän vuoksi lakiesitys on saatava pikaisesti voimaan.

Ed. P a l o h e i m o : Herra puhemies! Minä en tullut korokkeelle siitä syystä, että puheenvuoroni kestäisi yli kaksi minuuttia, vaan siitä syystä, että olisin lähempänä ministeriä, jolle erityisesti haluan asiani sanoa.

Lain 9 §:ssä on puhuttu määräävän markkinaaseman väärinkäytöstä, ja haluan kiinnittää huomiota tässä yhteydessä vain yhteen detaljiin, josta mielestäni ei ole puhuttu mitään tai ei ainakaan riittävästi. Tämä on pienen maan, esimerkiksi meidän maamme, eräs erityisongelma.

Meillä on useita aloja, joilla on tietyn tyyppinen monopoli joko yhdellä tai kahdella firmalla, ja nämä alat ovat katsoneet asiakseen monopolin turvin levittäytyä, ikään kuin rönsyillä muille aloille ja kilpailla muilla aloilla sitten pienyrittäjien kanssa. Tällaisia firmoja ovat esimerkiksi Partek ja Lohja, jotka sen lisäksi, että ne toimivat sementti- ja betonituotannossa, jossa niillä on itse asiassa monopoli maassa, ovat siirtyneet rakentamissektorille ja kilpailevat sillä tavoin siellä rakennusyritysten kanssa. Toinen esimerkki on Alko, joka omistaa ravintoloita ja kilpailee sillä tavalla yksityisten ravintoloitsijoiden kanssa. Kolmantena esimerkkinä esitän Nesteen, joka on siirtynyt tuottamaan akkuja ja jolla on hyvin huomattava markkinaosuus akkutuotannosta maassamme.

Nähdäkseni tämän tyyppinen kilpailuasetelma, jossa pystytään yhden massiivisen osan monopolilla tukemaan saman firman rönsyjä, jotka sitten kilpailevat pienyritysten kanssa, on erittäin valitettavaa. Se on epätervettä kilpailua, ja siihen pitäisi puuttua lain jatkokäsittelyssä selkeämmin kuin toistaiseksi on puututtu.

Ed. D r o m b e r g : Herra puhemies! Syntynyt Eta-ratkaisu sitoo Suomen talouselämän ylikansalliseen normistoon mutta ei suinkaan vapauta meitä tiukasta kotikurista Suomessa. Kotikuria parhaimmillaan edustaa tiukentuva kilpailulainsäädäntö. Sen myötä markkinatalousajattelu syvenee ja kohdentaa tuotantoelämää palvelemaan kuluttajaa. Näihin päiviin saakka markkinatalouden suurin uhkaaja on ollut sosialismi eri muodoissaan. Tämän uhkan poistuttua ei vapaan markkinatalouden kannattajilla ole mitään syytä erityiseen juhlintaan Suomessa, koska taloutemme on kaukana vapaasta markkinataloudesta. Ei liioitella paljon, kun sanotaan, että missä kaksi suomalaista yrittäjää kohtaa, siellä puhutaan kilpailun rajoittamisesta.

Näyttää siltä, että vapaiden markkinoiden vapaus on käsitetty perinpohjaisesti väärin Suomessa. Markkinoiden aito vapaus ei suinkaan tarkoita yrittäjien ja tuottajien vapautta sääntelystä ja julkisen vallan asettamista rajoituksista. Aito vapaus on vapautta kilpailla paremmilla tuotteilla ja tehokkaammalla toiminnalla kuluttajien suosiosta. Aidossa ja vapaassa kilpailussa yrittäjät ja tuottajat toimivat kilpailun asettaman tiukan sääntelyn ja rajoitteiden puristuksessa. Jos vapaan kilpailun asettamat rajoitteet puuttuvat, ne on korvattava julkisen vallan sää-

telyllä, jotta vältyttäisiin mielivallalta, johon yritysten säätelemätön toiminta johtaa.

Kokoomuksen periaate on, että ensisijainen yritystoiminnan säätelijä on vapaa kilpailu. Se on kaikkein tehokkain säätelyn muoto. Jos vapaa kilpailu puuttuu joltakin toimialalta, se tulee julkisen vallan toimin sinne palauttaa. Tärkein väline tässä työssä on kilpailulainsäädäntö ja sen määrätietoinen soveltaminen. Vasta sitten, jos kilpailun palauttaminen ei ole mahdollista, tulevat suoran säätelyn keinot kysymykseen. Suoran säätelyn välineet ovat ongelmallisia mm. siksi, että nokkelat yritykset usein lobbaavat hyväuskoisilta virkamiehiltä ja kansanedustajilta normeja ja asetuksia, joiden tarkoitusperä on vain asiakkaiden rahastaminen kilpailulta suojassa. Näin on käynyt ja käymässä mm. luonnonsuojelun yhteydessä.

Nyt hyväksyttävä kilpailulainsäädännön painopiste siirtyy väärinkäyttöperiaatteesta yhä selkeämmin kieltoperiaatteesen. Tämän myötä markkinatalousajattelu sisältyy yhä syvemmälle lainsäädäntöömme. Kieltoperiaatteen alaiset kilpailurajoitteet ovat aina kiellettyjä niiden vahingollisuuden ollessa selvä ja ilmeinen ilman eri perusteluja. Väärinkäyttöperiaatteen alaiset kilpailunrajoitukset ovat kiellettyjä silloin, kun ne osoitetaan vaikutuksiltaan vahingollisiksi. Periaatteita voidaan rinnastaa vaikkapa nopeusrajoitusten rikkomiseen. Kieltoperiaatteen mukaan ylinopeus olisi rangaistava ilman, että sen haitallisuus erikseen osoitetaan. Väärinkäyttöperiaatteen mukaan ylinopeus olisi lainvastainen vain silloin, kun ylinopeudella osoitetaan olevan haitallisia seuraamuksia liikenneturvalle.

Markkinatalouden sisäistämistä suomalaiseen lainsäädäntöön voi suoraan seurata siinä, miten laajalti kieltoperiaate omaksutaan. Nyt hyväksyttävä kilpailulainsäädäntö jättää markkinatalouden sisäistämisen lainsäädäntöömme vielä puolitiehen verrattuna useimpiin muihin kehittyneisiin Euroopan maihin.

Väärinkäyttöperiaatteen mukaisesti kilpailurajoite ei vielä sinänsä synnytä lainvastaisuutta. Se tulee vielä osoittaa haitalliseksi. Haitalliseksi osoittaminen jää kilpailuviranomaisten harteille. Käytännössä tämä merkitsee sitä, että väärinkäyttöperiaatteen alaisilla kilpailurajoitteilla saa yrittäjä rahastaa niin kauan, kunnes viranomaiset aikansa harkittuaan toisin komentavat. On syytä epäillä, että tämä harkinnanvarainen käytäntö avaa portit selälleen kaikenkarvaisille asiantuntijoille ja lobbareille, jotka venyttävät ja vanuttavat taloudellisia käsitteitä isännälleen suosiolliseen, edulliseen, kilpailurajoitteiden edullisuutta painottavaan suuntaan.

Siirtyminen lopullisesti kieltoperiaatteeseen olisi selväpiirteinen ja johdonmukainen ratkaisu. Sen myötä kilpailulainsäädäntömme olisi yhdenmukaistunut keskeisten Euroopan maiden kanssa. Niitä tapauksia varten, joissa kilpailun rajoittaminen on aidosti perusteltua, kieltoperiaatteen mukaan rakentuvaan kilpailulakiin voitaisiin varata yrityksille erityisestä perustellusta anomuksesta poikkeaman mahdollisuus. Tämän menettelyn edullisuus väärinkäyttöperiaatteeseen nähden on siinä, että se jättäisi perustelujen taakan sille, joka hyötyy kilpailun rajoittamisesta, ei kuluttajaa puolustavalle viranomaiselle.

Kilpailupolitiikka kehittyy Suomessa ripeästi. Edellinen kilpailulaki on vain kolme vuotta vanha, ja ilmeistä on, että nyt hyväksyttävä lakikaan ei elä rippikouluikään. Kilpailupolitiikassa ei kuitenkaan yksin lainsäädäntö riitä, vaan säädetyn lain hengen toteuttamiseksi tarvitaan määrätietoista poliittista tahtoa läpi koko julkisen vallan.

Herra puhemies! On selvää, että kilpailulainsäädäntöä voidaan kehittää vain rinta rinnan lainsäädännön soveltamisvalmiuksien kanssa. Näitä valmiuksia on kohennettava ripeästi. Viranomaiset, tehkää parannus. Julkinen valta on Suomessa merkittävä kilpailun rajoitteiden lähde. Olemassa olevien yritysten ja viranomaisten yhteistyö on poikinut Suomeen kilpailurajoitteiden viidakon, joka saa elinvoimansa viranomaisten parissa elävästä harhaluulosta, jonka mukaan elinkeinoelämän vahvistaminen tarkoittaa olemassa olevien yritysten suojaamista kilpailulta. Tähän harhaluuloon ja julkisen vallan suojissa lobattuihin kilpailunrajoituksiin ei ylletä juuri millään kilpailulainsäädännöllä missään maassa. Niiden poistamiseen tarvitaan korkeaa markkinataloudellista sivistyneisyyttä virkamieskunnassa, koko julkisen vallan piirissä ja aivan erityisesti eduskunnassa.

Herra puhemies! Haluan yhtyä niiden joukkoon, jotka ovat kiittäneet ministeri Salolaista, että kaikista suurista kiireistään huolimatta hän on saanut eduskuntaan lain, joka tulee varmastikin vaikuttamaan huomattavasti vapauttavaan suuntaan suomalaisessa yhteiskunnassa.

Ministeri S a l o l a i n e n: Herra puhemies! Olen tietysti hyvin tyytyväinen näistä kiitoksista, joita tässä keskustelussa on tullut, mutta haluaisin myöskin omalta osaltani kiittää keskustelijoita, koska tämä on ollut todella erinomaisen hyvä

ja asiallinen keskustelu ja tässä on tullut paljon tärkeitä asioita esille, joten olen tyytyväinen tosiaan keskustelun tasosta.

Ongelma on siinä tietysti, että Suomessa markkinatalousjärjestelmä ei toimi ja sitä varten me tarvitsemme parempaa kilpailulainsäädäntöä. Mutta joutuu toteamaan heti seuraavaksi, että vaikka meillä olisi kuinka hyvä kilpailulainsäädäntö, niin jos meillä ei ole aitoja kilpailun elementtejä tässä maassa, emme saa kunnon kilpailua aikaan ja hintataso ei laske. Tällä tarkoitan tietysti sitä, että jos esimerkiksi ei ole riittävästi ulkomaista kilpailua eri aloilla, eihän se hintataso siitä mihinkään laske.

Täällä on monessa puheenvuorossa todettu, että meillä on aika monopolistinen tuotantorakenne tai duopolistinen tai oligopolistinenkin parhaassa tapauksessa. Ja se on seurausta siitä, että on pieni maa, täällä on 5 miljoonaa asukasta ja monia sektoreita, joilla oikeastaan järkevästi ajatellen voi olla vain yksi yksikkö, jotta se olisi eurokokoa ja kilpailukykyinen eurooppalaisessa mittakaavassa ja pystyisi puolustamaan asemaansa. Mutta jos se on kansallinen monopoli, jota ei ole altistettu ulkomaiselle kilpailulle, ollaan väärillä jäljillä. Voi olla kansallisia monopoleja, eikä monopoleja sellaisenaan kielletäkään, ei EY:ssäkään, ei monopoleja kielletä, mutta oleellista on se, että ne täytyy edes altistaa ulkomaiselle kilpailulle, vaikka olisi kansallinen monopoli.

Mainittakoon, että meillä on hyvin paljon tällaista. Täällä on viitattu erääseen tärkeään sektoriin, joka on koko ajan kaikkien ihmisten suussa, nimittäin kysymys elintarvikkeitten ja ruuan hinnasta. Siellä on hyvin paljon tällaista, missä ei ulkomainen kilpailu ole painamassa hintoja alas. Se taas johtuu hyvin monesta muusta syystä eli meidän maatalouspolitiikastamme ja kaikesta siitä, mikä siihen kytkeytyy.

Sitten on deregulaatiopuoli eli erilainen lupamenettelyjen purkaminen. Meillähän on tosiaan ainakin 1 600 erilaista lupaa elinkeinon harjoittamisessa. Tämä on sellainen viidakko, joka on myöskin pystyttävä purkamaan ja yksinkertaistamaan ja sillä tavalla luotava parempia kilpailuedellytyksiä. Onneksi kilpailupolitiikkaan — täytyy sanoa, että ainakin tässä mielessä onneksi — tulee eurooppalainen kilpailulainsäädäntö vaikuttamaan ainakin kaikkiin niihin yhteyksiin, joissa on pari eurooppalaista osapuolta, siis pari valtiota mukana.

Me saamme harjoittaa omaa kansallista lainsäädäntöämme kotimaassa, mutta aina kun tulee mukaan ulkomainen elementti, ollaan tekemisissä Eta-lainsäädännön kanssa. Ja siellä sitten ei kyllä armoa anneta, ne ovat kovat pelisäännöt, ja niihin on nyt varauduttava. Sen takia tämä laki on täällä. Se on todella kova peli, joka alkaa vuoden 93 alusta. Siellä ei armoa anneta, siellä istutaan Euroopan tuomioistuimessa, ja sieltä tulee kyllä eväät sitten, miten kilpailupolitiikkaa harjoitetaan, jos ei sitä kotimaassa uskota. On valitettavasti sanottava, että näin tiukka asiaintila tulee olemaan.

Niin kuin edellä puhutusta todetaan, kilpailupolitiikka ei mitenkään ole enää pitkään aikaan ollut vain jossain kauppa- ja teollisuusministeriössä, vaan se on yhtä paljon maa- ja metsätalousministeriössä, ulkoasiainministeriössä, valtiovarainministeriössä, joka määrää tulleista ja tuontimaksuista ja ulkomaisen kilpailun vapaudesta. Eli tässä ovat monet ministeriöt mukana.

Fuusiokontrolli: Pyytäisin vain kiinnittämään huomiota siihen, että ei hoettaisi pelkkää sanaa, vaan katsottaisiin, mitä 11 § sanoo. Kyllä tässä on erittäin kovat lääkkeet kilpailuvirastolle annettu kaikkia sen kaltaisia tilanteita varten, joissa voidaan katsoa, että kaupasta muodostuisi sellaista vaaraa, jota kilpailulailla haluttaisiin torjua. Kun sen lukee huolella, huomaa, että ei asia niin huonossa jamassa ollenkaan ole kuin eräät puhujat ovat halunneet antaa ymmärtää.

Täällä on tullut esille aika tärkeitä näkökohtia. Meillähän on näitä kunnallisia monopoleja, energialaitoksia, vesilaitoksia ym., jotka eivät kyllä minkään näköistä kilpailupolitiikkaa harjoita ja asettavat hintojaan, miten tahtovat. Voidaan sanoa, että ne ovat eräänlaisia verojenkeräyslaitoksia olleetkin monille kunnille. Ne olisi saatava myöskin kuriin, nämä kunnalliset vesijohto-, energia- ym. laitokset, koska ne ovat itse asiassa monopoleja.

Ed. Nikula on kiinnittänyt huomiota hyvin tärkeään asiaan eli kilpailuneuvoston asemaan. Kilpailuneuvoston jäsenten osalta ehdotetaan luovuttavaksi ns. intressiedustuksesta ja asetetaan nykyistä yleisemmin vaatimukseksi, että jäsenet olisi nimitettävä eri aloja tuntevista henkilöistä, niin että osa on perehtynyt kuluttajien, osa elinkeinonharjoittajien olosuhteisiin. Kilpailuneuvostolle tulee kaiken kaikkiaan merkittävämpi asema. Tästä voi vain sanoa, että kyllä ed. Nikula on mahdottoman oikeassa siinä, että ei tämä helppo tehtävä tule olemaan sen takia, että ihmisethän eivät elä tyhjiössä vaan jokaisella on jotakin yhtymäkohtia joko johonkin järjestöön tai elinkeinoelämän haaraan, koska ei jäseniä voi

vetää hatusta ilman menneisyyttä. Siitä on toisaalta myös hyötyä, että heillä on asianomaiset kokemukset hallussaan.

Mitään sellaista vastausta, jonka yksiselitteisesti voisin antaa ja sanoa, että se on tämä, ei ole olemassakaan. Pyrkimyksenä täytyy olla, että parhaan kyvyn mukaan pyritään ottamaan tätä seikkaa huomioon henkilöitä nimettäessä, jotta päästäisiin siihen tavoitteeseen, että he voisivat objektiivisesti arvioida kilpailupolitiikkaa.

Ed. Nikula taisi myös kiinnittää huomiota myös tiedottamiseen ja avoimuuteen. Se on hyvin tärkeä näkökohta. Itse asiassa olen ihmetellyt sitä, että jo nykyinen kilpailuvirasto harjoittaa varsin avointa tiedottamispolitiikkaa ja julkistaa casejään. Mutta en ole nähnyt niitä julkaistavan kovinkaan paljoa lehdistössä. Se on ollut seikka, johon olen kiinnittänyt huomiota. Heillä on varsin aktiivinen tiedotustoiminta. Mutta en ole havainnut, että caset näkyisivät lehdissä.

Kilpailuviraston resursseihin puuttui ed. Minna Karhunen puheenvuorossaan. Se on tärkeä asia. Tilanne ei ehkä ole niin paha, miltä se näyttää, sen vuoksi, että kilpailuviraston ulkopuolella tehdään myös paljon tutkimuksia ja selvityksiä, joita voidaan hyödyntää kilpailuviraston työssä. Esimerkkinä sanoisin, että tänään on julkistettu kaupan tehokkuustutkimus, ja varmaan siitä on huomenna lehdissä. Se osoittaa, että meillä on kauppatoimintakin aika tehotonta Suomessa verrattuna muihin maihin ja siellä on aika paljon löysää. Resurssikysymys ei ole niin vaikea kuin voisi pelätä.

Varmaan tässä oli muitakin näkökohtia, joihin en kaikkiin puutu. Kiitän puheenvuorojen käyttäjiä erinomaisen asiallisesta ja hyvästä startista tälle laille.

Ed. A i t t o n i e m i : Herra puhemies! Odotin mielenkiinnolla, että ministeri olisi vastannut erääseen asiaan, joka tuotiin useassa puheenvuorossa esille, eli todistustaakkaan kartellin haitallisuudesta. Siitä juuri on voimassa olevaa kilpailulainsäädäntöä moitittu. Todistustaakka on viranomaispuolella. Käsitykseni mukaan eurooppalaisessa lainsäädännössä se on yleisesti haitasta epäilyllä. Tähän ei tullut vastausta. Mielestäni koko lainsäädäntö kyllä toimii ja jauhaa mutta tulosta ei tule, jos ei selvitetä näyttökysymystä, siis todistustaakan jakautumista.

Ed. U k k o l a : Arvoisa puhemies! Monen sellaiseen asiaan tuli ministerin puheessa tietenkin vastaus, jota itse kukin oli toivonut, mutta se avasi myös uusia kysymyksiä.

Ed. Minna Karhunen puuttui resurssikysymykseen, ja ministeri sanoi, ettei se ole vaikea.

Mielestäni meidän elinkeinohallituksemme lopettamisen jälkeen koko systeemi meni pieleen hallinnon tasolla, koska se hajautettiin. Eivätkö kuluttajan kannalta, siis meidän tavallisten ihmisten kannalta, jotka ostamme leipää kaupasta, kilpailuvirasto ja kuluttajavirasto tee ihan samaa työtä? Niiden päämäärä on sama: kuluttajan auttaminen ja kuluttajan elämän helpottaminen. Sitten meillä on myös Kuluttajaliitto. Mielestäni on hämmästyttävää, että me tavalliset suomalaiset kuluttajat olemme olleet niin lepsuja, että kansalaisten Kuluttajaliittokin kulkee valtiovallan talutusnuorassa. Osittain se, että meillä on tällaiset hinnat, johtuu meistä itsestämmekin.

Ed. H a u t a l a : Arvoisa puhemies! Kun ministeri Salolainen otti puheeksi kunnalliset laitokset, se on varmasti tärkeä asia, koska niillä on usein monopoli alueellaan. Mutta ettei esimerkiksi tässä menisi jätevesimaksuja kerättäessä lapsi pesuveden mukana, haluan vain kysyä: Kuinka tulisi järjestää se, että kunnalliset laitokset ja itse asiassa kunnat voisivat kerätä paikallisia ympäristöveroja päästömaksuina, jolloin niitä ei ehkä tulisi sillä tavalla tulkita kuitenkaan veronkeräyslaitoksiksi siinä mielessä, että ne meidän kustannuksellamme elävät? Onko ministeri Salolaisella esimerkiksi tähän mitään reseptiä, kuinka tämä voitaisiin järjestää? Tämä on aivan yleinen trendi, että osa ympäristöverosta voidaan kerätä paikallisesti, jolloin jätevedet ja energia ovat ilman muuta niiden kohteina.

Ministeri S a l o l a i n e n : Herra puhemies! Ehkä voisi ajatella polluter pays principleä noudatettavaksi siinäkin yhteydessä, mutta silloin täytyisi olla mahdottoman kiistattomasti osoitettavissa, miltä osaltaan esimerkiksi kunnallinen sähkölasku on jonkin tällaisen asian kattamiseksi kerätty. Kyllä periaatteessa on järjestettävissä tuon kaltainen järjestely.

Ed. Aittoniemen kysymykseen palaan jossain muussa yhteydessä vielä lähemmin, koska haluan selvittää sen kaikilta osin. (Ed. Aittoniemi: Torso koko laki ilman sitä!) — Selvitetään vähän tuota asiaa vielä. Minä luulen, että se ei ole ihan noin yksinkertainen juttu.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään talousvaliokuntaan.

13) Hallituksen esitys n:o 163 laiksi kilpailuneuvostosta

Valiokuntaan lähettäminen

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin talousvaliokuntaan.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään talousvaliokuntaan.

14) Hallituksen esitys n:o 164 laiksi kilpailuvirastosta annetun lain 2 ja 3 §:n muuttamisesta

Valiokuntaan lähettäminen

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin talousvaliokuntaan.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään talousvaliokuntaan.

15) Hallituksen esitys n:o 165 laeiksi vakuutusyhtiölain sekä talletuspankkien toiminnasta annetun lain muuttamisesta

Valiokuntaan lähettäminen

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin talousvaliokuntaan.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään talousvaliokuntaan.

16) Hallituksen esitys n:o 161 laiksi vuokraasuntolainojen korkotuesta annetun lain muuttamisesta

lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti ympäristövaliokuntaan.

---

17) Ed. Aittoniemen ym. lakialoite n:o 76 laiksi vuodelta 1992 toimitettavassa valtionverotuksessa sovellettavista veroasteikoista ja veroprosenteista

Valiokuntaan lähettäminen

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin valtiovarainvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Aittoniemi: Herra puhemies! Tässä lakialoitteessa, joka koskee ehdotusta laiksi vuodelta 1992 toimitettavassa valtionverotuksessa sovellettavista veroasteikoista ja veroprosenteista, palataan siihen asiaan, jonka Suomen keskusta on unohtanut: älä unohda köyhän asiaa. Toisin sanoen verotuksen painopistettä siirretään varakkaammille ja suurituloisille, mikä — en puhu siitä tässä yhteydessä, vaan seuraavassa eli kohdassa 18) esitettävässä lakialoitteessa — kiertyy sinne köyhän puolelle tavalla tai toisella.

Herra puhemies! Mutta koska nämä ovat niin tärkeitä nämä köyhän asiat, ehdotan, että asia jätetään pöydälle ensi tiistain istuntoon.

Toinen varapuhemies: Koska asiaa ei ole yksimielisesti voitu lähettää valiokuntaan, on asia jäävä pöydälle. Kehotan seuraavia puhujia käyttämään puheenvuoron pöydällepanon ajasta.

Keskustelu pöydällepanosta julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Aittoniemi ehdottanut, että asia pantaisiin pöydälle ensi tiistain täysistuntoon.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Ed. Aittoniemen ehdotus hyväksytään ja asia pannaan pöydälle ensi tiistain täysistuntoon.

18) Ed. Aittoniemen ym. lakialoite n:o 77 laiksi tulo- ja varallisuusverolain muuttamisesta

Valiokuntaan lähettäminen

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin valtiovarainvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Aittoniemi: Herra puhemies! Ehdotan, että tämäkin asia jätetään pöydälle ensi tiistain täysistuntoon.

Toinen varapuhemies: Koska asiaa ei ole yksimielisesti voitu lähettää valiokuntaan, on asia jäävä pöydälle. Kehotan seuraavia puhujia käyttämään puheenvuoron pöydällepanon ajasta.

Keskustelu pöydällepanosta julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Aittoniemi ehdottanut, että asia pantaisiin pöydälle ensi tiistain täysistuntoon.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Ed. Aittoniemen ehdotus hyväksytään ja asia pannaan pöydälle ensi tiistain täysistuntoon.

19) Kertomus Antellin kokoelmien ja rahavarain hoidosta, käytöstä, kartuttamisesta ja hallinnosta 1.1.1989—31.12.1990 (K 8)

lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti sivistysvaliokuntaan.

Pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti ensi tiistain täysistuntoon

20) Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 6 (HE 78)

21) Talousvaliokunnan mietintö n:o 14 (HE 140)

Toinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on ensi tiistaina kello 14.

Täysistunto lopetetaan kello 17.30.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Erkki Ketola